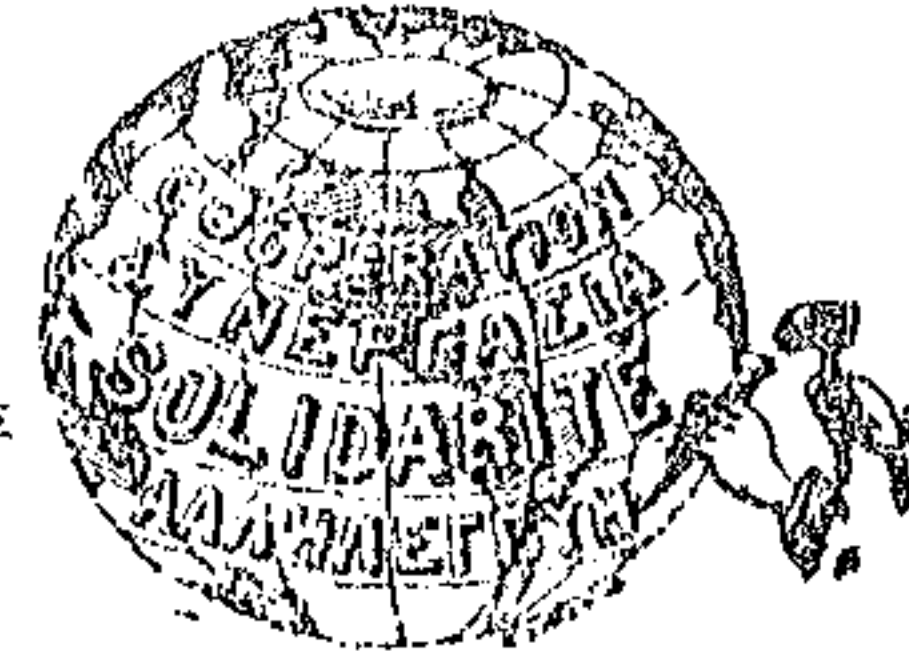

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ : Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΕΤΟΣ Γ'
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

ΑΡΙΘ. 28-29
1921

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΠΑΡ' ΟΜΑΔΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ
Α. Φ. ΦΡΑΓΚΟΥΑΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
Κ. Γ. ΚΟΤΖΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— ΙΩΝΟΣ Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ : Βιογραφία.		
* * * Αντί μνημοσύνου «Τὸ Ἑλληνικὸν πρόβλημα» ἄρθρον ἀκυλιν- φθὸν ὑπὸ τῆς Βενιζελικῆς Διοκομοσίας	Σελ.	780
—Κ. Γ. ΚΟΤΖΙΑ : Μία ἢ δύο Βουλαι ;	»	783
—Α. Φ. ΦΡΑΓΚΟΥΑΝ : Ἐπίσημα ἐπὶ τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν	»	798
—Γ. ΜΗΟΥΣΙΟΥ : αὐτογράμμα Προγραμματικῶν σκέψεων καὶ κινήσεων ἐπὶ τῶν πολιτικῶν προγραμμάτων «Λαϊκοῦ» καὶ «Μεταρρυθμιστι- κοῦ» κόμματος	»	805
—Ρ. Δ. ΑΘΑΝΑΣΟΪΟΥΛΟΥ : Ἡ Ἑλληνικὴ Σπογγαλιεὶα ἀπὸ οἰκονομι- κῆς ἀπόψεως		
—ΜΙΧΑΗΛ ΚΕΦΑΛΟΪΑΝΝΗ : Ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ φθρον τῆς καθαρᾶς προσοδοῦ	»	825

ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

—Ὁ λιμὴν τῆς Ἐλευθέρας πόλεως Δάνσιγκ	»	831
—Ἡ κίνησις τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας τοῦ λιμένος Δάνσιγκ	»	836
—Παγκόσμιος συνολικὴ χωρητικότης ἀεροπλοίων	»	837
—Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος Σαμόνης	»	840
—Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Γαλλικῆς Νοτίου Ἀμερικῆς	»	841
—Ἡ κατάστασις τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ	»	842

ΤΟ
ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

Ἐκδομένη προσωρινῶς ἀπ᾽ τοῦ μηνὸς εἰς 90—150 σελίδας

ΕΠΙΤ ΜΟΣ ΔΕΥΘΥΝΤΗΣ CHARLES GIDE

Καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων

ΙΔΡΥΤΗΣ: **Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ**

Δικηγόρος Διπλωματοῦχος Δίκου, καὶ Οἰκονομολογικῶν Σπουδῶν
τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων

Ἔτησίαν συνδρομὴ δρ. 25. — Ἐπιταγῶν δρ. 27

Ἐξωτερικῶν δρ. 30. Ἐξάμηνος δρ. 15.

Ἐκαστον τεύχος δρ. 2.50

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Νίκης ἀριθ. 28.

ΣΗΜ.—Τὸ «Μέλλον» ἀποβλέπον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν κινήσεως ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν ἐν Ἑλλάδι, δὲν δημοσιεύει ἀρθρα ἀφοσιώμενα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ἢ ἀτυχεῖν ἐκ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Οἰουγγραφίαι τῶν διαφόρων ἀρθρῶν φέρουσι τὴν εὐθύνην τῶν ἐν αὐτοῖς διατυπωμένων γωμῶν.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ 14

Ἐνεργοῦνται πάσης φύσεως Τραπεζικαὶ ἐργασίαι ἤτοι:

Ἄγορά καὶ πώλησις συναλλάγματος. Ἐκδοσις ἐπιταγῶν καὶ τηλεγραφικῶν ἐμβυσμάτων ἐπὶ πώσεως πόλεως τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἐκδοσις πιστοποιητικῶν ἐπιστολῶν. Ἀνοίγμα πιστώσεων. Παραλαβὴ φορτωτικῶν καὶ προκαταβολαὶ ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Δανεια ἐπὶ ἐνεχύρω. Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματικῶν κλπ. κλπ.

ΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 ο)ο διὰ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν.

3 1)2 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας τοῦλάχιστον.

4 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ ἕν ἔτος

διὰ 4 1)2 ο)ο > > > δύο ἔτη.

ΤΟ "ΜΕΛΛΟΝ,"

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΙΩΝ Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

... Τόν βλέπω πάντοτε εμπρός μου σαν όραση έφηβον να τρέχει γοργός και με παρθενικήν άλκην πίσω από τα μεγάλα ιδανικά. Τό εὐγενικό κορμί βλέπω να τό τρυπούν λόγχοι και σφαίραι, μα από την πλευράν του βλέπω να βγαίνει σαν έκαινο τό ζωοφόρον αίμα που ύπήρξε τό σύμβολον τής ψυχικής άναγεννήσεως τού άνθρώπου.

Και τό βήματά του τό σταθερά άφίνουν όπίσω των ίχνη άνεξίτηλα σαν έκείνα που ή χριστιανική παράδοσις δεικνύσι έκάνω στους βράχους κάπου κάπου ως τό τελευταία βήματα των πρώτων χριστιανών μαρτύρων. Σ' αυτά τό βήματα έκάνω θα στηριχθῆ μία νέα Πολιτική "Ηθική".

Μινοΐcus

Έγεννήθη τόν Σεπτέμβριον του 1878, άνήκων εις οίκογένειαν καταγομένην εκ Βογαταικού τής Δ. Μακεδονίας.

Έτελείωσε τάς γυμνασιακάς και πανεπιστημιακάς σπουδάς του εν Αθήναις, λαβών δίπλωμα διδάκτορος τής Νομικής. Κατά τόν πόλεμον του 1897 ύπηρέτησεν ως έθελοντής εις τό μηχανικόν. Κατόπιν συνεπλήρωσε την θητείαν του εις τό πεζικόν. Εις την διπλωματικήν ύπηρεσίαν του Υπουργείου των Έξωτερικών εισήλθε τό 1899.

Τό φθινόπωρον του 1902 εκζήτησε να τοποθετηθῆ εις Μακεδονίαν διωρισθῆ εις τό Γενικόν Προξενείον του Μοναστηρίου, όπάθεν; παρά πάντας τούς κινδύνους, ήρχισε να οργανώνη τάς Ορθοδόξους Έλληνικάς κοινότητας τής Δ. Μακεδονίας κατά τής βουλγαρικής κομιτατικής οργανώσεως. Συνειργάσθη προς τούτο μετά του γαμβρού του Παύλου Μελά, αξιωματικού του πυροβολικού, όστις άφου πρώτον διεσ περιώδευσεν ανά την Δυτικήν Μακεδονίαν, εισέβαλεν εις αυτήν μετά άνταρτικού σώματος προς προστασία των πληθυσμών κατά των Βουλγάρων κομιτατζήδων. Η άμυνα, ήν ώργάνωσεν ο Ίων Δραγούμης, και ο θάνατος του Παύλου Μελά εκύπτισαν την κοιμωμένην εν Έλλάδι κοινήν γνώμην και παρουσίασαν εις την Εύρώπην τό άνυπόστατον των βουλγαρικών ισχυρισμών ότι δόκληρος ή Μακεδονία είναι βουλγαρική.

Ο Ίων Δραγούμης ύπηρέτησε κατόπιν εις διάφορα προξενεία τής Ανατολικής Μακεδονίας και τής Ανατολικής Ρωμυλίας, εις την Αλεξάνδρειαν, εις τό Δεδεαγάτς (1905), εγκαινιάζων εις πάντα τά μέρη ταύτα νέαν πολιτικήν κατεύθυνσιν οργανώσεως των κοιμωμένων ελληνικών δυνάμεων. Τό 1907 διωρισθῆ εις την Έλληνικήν Πρεσβείαν τής Κωνσταντινουπόλεως, όπου ώργάνωσε τό εκεί Έλληνικόν στοιχείον και μετά την επανάστασιν εν Τουρκία του 1908 ήρχισε συνεργασίαν μετά πάντων των μη Νεοτουρκικών στοιχείων (Βουλγάρων, Σέρβων, Άλβανών, Ρουμάνων, Άρμενίων, Τούρκων κτλ.) προς άπόκτησιν πραγματικής ίσοπολιτείας εν τῇ Όθωμανική Αυτοκρατορία και προς ειρηνικήν ανάπτυξιν πάντων των στοιχείων τούτων και των άντι-

στοίχων Κρατών. Ἐπέτυχε δὲ ταύτην. Ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ διαλείμματα, ὁ Ἴων Δραγούμης εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὠργάνωσε τὸ Β' πολιτικὸν Τμήμα τῶν Ἀνατολικῶν Ὑποθέσεων, καὶ εἰς τὰς Πρεσβείας τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Λονδίνου. Εἶχε λάβει δὲ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ κίνημα τοῦ 1909—10, τοῦ ὁποῦ συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος.

Τὸ 1911 μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Δωδεκανήσων ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ὁ Ἴων Δραγούμης εἶχεν ὀργανώσει ἐν Πάτρῳ τὸ συνέδριον τῶν Δωδεκανησίων, τὸ ὁποῖον ἐζήτησε τὴν ἔνωσιν τῶν νήσων τούτων μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 ὁ Ἴων Δραγούμης, διαφωνήσας πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον, κατετάχθη ὡς δεκανεὺς εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἀποσπασθεὶς εἰς τὸ Στρατηγεῖον ὡς πολεμικὸς Σύμβουλος διεπραγματεύθη τὴν παράδοσιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πρῶτος ὕψωσε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς πόλεως ταύτης.

Μετὰ τοῦτο προβλέπων τὰς μεταξὺ τῶν συμμάχων προστριβὰς ἤρχισεν ἀμέσως διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων πρὸς διανομὴν τῶν καταληφθέντων ἐδαφῶν. Ἄλλ' ὁ κ. Βενιζέλος φοβούμενος νὰ ἀρχίσῃ τοιαύτας συζητήσεις ἀνεκάλεσεν αὐτὸν καὶ εὐρῶν ἀφορμὴν ἐκ τῆς καταλήψεως τοῦ Καστελλορίζου, τὴν ἑποίαν εἶχε διατάξει ὁ Ἴων Δραγούμης, ἔπαυσεν αὐτὸν προσωρινῶς, πρὸς τιμωρίαν. Ὁ Ἴων Δραγούμης διωρίσθη κατόπιν εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς Πετροπόλεως, ὅπου διεπραγματεύθη ἐπιτυχῶς τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ὠργάνωσε κοινότητος εἰς Ρωσίαν, καὶ εἰς τὰς πρεσβείας Βιέννης, Ρώμης καὶ Βερολίνου, ὁπόθεν ἔφυγε μὴ ὑπακούσας εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ κ. Βενιζέλου νὰ διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης πρὸς τοὺς Τούρκους τῆς Μακεδονίας. Τέλος διωρίσθη πρέσβυς ἐν Πετροπόλει τὸ 1914, ὁπόθεν ἐτηλεγράφησε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1915 πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον συμβουλεύων νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Συνεννοήσεως διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸν Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους παρητήθη καὶ ἐπολιτεύθη ἐκλεγείς βουλευτὴς Φλωρίνης. Ἐτήρει στάσιν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν προσωπικῶν κομμάτων καὶ ἐκήρυσσε τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ ὄρους ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως. Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1916 ἤρχισεν ἐκδόσων ἐβδομαδιαίου περιοδικόν, τὴν «Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν». Ὄταν τὸ 1917 ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῶν ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Συμμάχων ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, δι' ἐνυπογράφου ἀρθροῦ εἰς τὴν «Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν» διεμαρτυρήθη ὁ Ἴων Δραγούμης διὰ τὴν βιαίαν ταύτην ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Κράτους. Τοῦτο ἤρκεσε διὰ νὰ περιληφθῇ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀπαχθεισῶν εἰς Κορσικὴν Ἑλληνικῶν προσωπικοτήτων.

Εἰς Κορσικὴν παρέμεινε μέχρι τοῦ Μαΐου 1919, ὁπότε μετήχθη εἰς Ἑλλάδα κρατηθεὶς ἐξόριστος εἰς Σκόπελον. Ἐκ Κορσικῆς ὁ Ἴων Δραγούμης εἶχεν ὑποβάλει πρὸς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης ὑπόμνημα ἐξηγοῦν τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ἐξαῖρον τὰς ὑπηρεσίας τῆς πρὸς τὴν Συνεννόησιν. Ἐκ Σκοπέλου ἀπηύθυνε δεύτερον ὑπόμνημα πρὸς τὴν Συνδιάσκεψιν ἐκθέτον τὸ σύνολον τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, τὴν ἀνάγκην νὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ Ἑλληνικὸς παράγων διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ προβλήματος, τὰς ἐδαφικὰς διεκδικήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, τὰ δικαιώματα τῶν μὴ ἐλευθερωμένων Ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ πνευματικῶν κέντρων κτλ.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1919 ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἠσχολήθη δραστηρίως εἰς τὸν συμβιβασμὸν τῶν μὴ βενιζελικῶν πολιτικῶν παραγόντων ἀναμεταξὺ των καὶ τὴν σύμπραξιν αὐτῶν ὅπως ἀγωνισθοῦν ὅλοι ἐνωμένοι κατὰ τὰς μελλούσας ἐκλογάς. ἤρχισεν καὶ πάλιν τὴν ἐκδοσιν τῆς «Πολιτικῆς Ἐπιθεωρήσεως» τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920.

Αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Ἴωνος Δραγούμη δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὴν διὰ παντὸς μέσου σύμπραξιν πάντων τῶν λαῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Βαλκανικῆς καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰθαγενῶν θεσμῶν (π. χ. τοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ).

Τὴν 31 Ἰουλίου 1920 ὁ Ἴων Δραγούμης κατερχόμενος ἐπ' αὐτοκινήτου ἐκ Κηφισιάς συνελήφθη εἰς Ἀμπελοκήπους παρ' ἀποσπάσματος τῆς ὑπὸ τὸν Π. Γύπαριν μισθοφορικῆς σωματοφυλακῆς τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ διετάχθη ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ εἰς τὸ Φρουραρχεῖον.

Καθ' ὅδον οἱ ὑπαξιωματικοί, ἐκτελοῦντες ἐμπιστευτικὴν διαταγὴν, διέταξαν τὸν Δραγούμην νὰ σταθῇ ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου καὶ τὸ ἀπόσπασμα νὰ τὸν τυφεκίσῃ, ὅπερ καὶ ἐξετελέσθη. Ὁ Δραγούμης ἀντίκρουσε τὸν θάνατον ἀτάραχος. Ὄταν ἔπεσε τὸν ἐλόγχισαν. Τὸ σῶμα του ἔφερε 15 πληγὰς σφαιρῶν καὶ λογχῶν καὶ τὸ ὄστον τοῦ δεξιοῦ μηροῦ ἦτο τεθραυσμένον.

Ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν μελετῶν καὶ ἀρθρῶν του ὁ Ἴων Δραγούμης συνέγραψε καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα: — «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων Αἷμα», «Σαμοθράκη», «Ὅσοι ζωντανοί», καὶ τὸν «Ἑλληνικὸν Πολιτισμόν», τὰ ὁποῖα ἔχουν ὅλως ἰδιαιτέραν πρωτοτυπίαν καὶ βάθος αἰσθήματος καὶ σκέψεως. Εἰς τὴν ἔσραϊν τῆς Κορσικῆς συνέγραψε καὶ ἄλλα δύο ἔργα λογοτεχνικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξεδόθησαν ἀκόμη.

Ὑπερεμάχησε θερμότατα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν λαϊκῶν παραδόσεων εἰς τὴν τέχνην, ἰδρύσας μάλιστα ἐν Ἀθήναις τὸ 1910 μετ' ἄλλων ὁμοϊδεατῶν τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Ὀμιλον.

ΑΝΤΙ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΩΝΑ ΔΡΑΓΟΥΜΗΝ

[*"Ἄρθρον τοῦ ἀειμνήστου Δραγούμη ἀπαλειφθέν ὑπὸ τῆς Βενεζολικῆς λογοκρισίας ἐκ τοῦ 16ου τεύχους τοῦ «Μέλλοντος»*].

4 Ἰουλίου 1920.

Αἱ τρεῖς Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, θέλουσαι τὴν βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον διεξήγον κατὰ τῶν Κεντρικῶν Ἀυτοκρατοριῶν, ἀφοῦ ἐξήντησαν τὰ διπλωματικά μέσα—ἀποτυχόντα ἐξ ἑλλιποῦς διαχειρίσεως τῶν ἀντιπροσώπων των—ἐπεκαλέσθησαν, ἀπὸ τοῦ 1916, παλαιὰ πρωτόκολλα καὶ παλαιὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἠρμήνευσαν κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὰς νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰ ἔσωτερικά τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε προέβη εἰς πράξεις δυσμενεῖς πρὸς τὰς τρεῖς Δυνάμεις, μολονότι δὲν ὑπέκυψε πάντοτε εἰς ἀξιώσεις των ἀντιβαινούσας πρὸς τὰ ἔθνικα συμφέροντα. Ἡ δέ, κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον, στάσις τῆς εὐμενοῦς οὐδστερότητος μόνον ὠφελήματα ἀνεκτίμητα παρείχεν εἰς τὰς Δυνάμεις ταύτας. Τοιαύτη ἐρμηνεία τῶν παλαιῶν ἐκείνων τίτλων εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτος ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1830 θεωρεῖ τὸ κράτος του, καὶ δικαίως, ὡς ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης διεθνῶς ἀνεγνωρισμένης ἐξωτερικῆς ἐπιβολῆς.

Ἄλλως αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἀληθὴς ἐννοια τῶν συνθηκῶν.

Ἐὰν αἱ τρεῖς Δυνάμεις, ἐν γνώσει καὶ τῶν ἄλλων δύο, ἠγγυήθησαν τῷ 1830 τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἑδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἐπραξάν τοῦτο ἀπέναντι τῆς Τουρκίας καὶ κατόπιν δεινῆς μακροχρονίου ἐπαναστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐγγυώμεναι δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποτεθῆ ὅτι καθιέρωνον ἐξάρτησιν.

Ἡ Ἑλλάς ἔκτοτε ἀπέκτησε καὶ ἄλλας ἐπαρχίας, ὡς τὰς Ἰονίους Νήσους, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἦρε τῷ 1864 τὴν προστασίαν τῆς ἡ Ἄγγλια καὶ ἀνεγνώρισε τὴν—θελήσει τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ καὶ συναινέσει καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ἦτοι Γαλλίας, Ρωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσίας—ἔνωσιν αὐτῶν μὲ τὸ ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Βασίλειον τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ἄρταν, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου 1878, τῆς ὑπογραφείσης ὑπὸ πασῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν τριῶν ὑπογραψαῶν τὰς συνθήκας τοῦ 1830, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίζετο πλὴν τῆς προσαρτήσεως ταύτης καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ρουμανίας· τὴν Μακεδονίαν, Ἡπειρον καὶ τὰς Νήσους δυνάμει τῶν συνθηκῶν τοῦ 1913,

ὑπογραφείσων μεταξὺ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν ἄνευ ἐγγυήσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Καὶ ἐξ ἀφορμῆς μὲν τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἀνευεώθη ρητῶς ἡ ἐγγύησις τοῦ 1830, ἀλλὰ προκειμένου περὶ Θεσσαλίας καὶ Ἄρτης δὲν ἐμνημονεύθη πλέον ἐγγύησις ἐκ μέρους τῶν τριῶν Δυνάμεων, διότι ἀρκετὴ ἐγγύησις ἐθεωρήθη ἡ ὑπὸ τῆς χορείας ὄλων τῶν Μεγάλων Ἑυρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἀναγνώρισις τῆς προσαρτήσεως ταύτης, διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως, δι' ἧς ἀνεγνωρίσθη καὶ τῆς Βουλγαρίας ἡ αὐτονομία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία Σερβίας, Μαυροβουνίου καὶ Ρουμανίας.

Ἡ ἐγγύησις τοῦ 1830 διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐνέχουσα ἄλλην ἐννοίαν ἀπὸ τὴν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878 δοθεῖσαν ὑπὸ πασῶν τῶν Δυνάμεων ἐγγύησιν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν κρατῶν. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῆ τις ὅτι, ὅταν τῷ 1878 προσηρταῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Θεσσαλία καὶ τρίγωνον τῆς Ἡπείρου, ἡ Ἑλλάς ἦτο Κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ὑπὸ περιορισμούς, ἐνῶ τὰ μετὰ 58 ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος δημιουργούμενα ἄλλα βαλκανικὰ κράτη ἀνεκηρύσσοντο ἀνεξάρτητα ἄνευ περιορισμῶν.

Ἄλλα καὶ μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου ἔγιναν προσαρτήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὰς προσαρτήσεις ταύτας δὲν συμμετέσχον ἐπισήμως οἱ Μεγάλοι Δυνάμεις ἢ καὶ μετασχοῦσαι κατὰ τι, ὡς μεστριαί, ρητῶς δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐγγυηθοῦν τὸ προσαρτώμενον ἔδαφος. (Τοιοῦτό τι συνέβη προκειμένου περὶ τῶν κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους προσαρτηθεισῶν νήσων).

Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ φαντασθῆ κανεὶς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ ἡμισυ μὲν ἔδαφος αὐτῆς (Πελοπόννησος, Στερεά, Ἑπτανήσος, Κυκλάδες) ἀνεξάρτητον ὑπὸ περιορισμούς, διότι ἐμνημονεύθη ποτὲ ρητῆ ἐγγύησις ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἡμισυ (Θεσσαλία, Μακεδονία, Ἡπειρος, Νῆσοι) ἀνεξάρτητον ἄνευ περιορισμῶν, διότι δὲν ἐμνημονεύθη ρητῶς τοιαύτη ἐγγύησις; Τίνας εἶδους διεθνῆς πρόσωπον θὰ ἦτο ἡ Ἑλλάς ἐὰν τοιοῦτό τι ἠθέλε γίνῃ δεκτὸν ὅτι συνέβη;

Ἄλλ' ἰσχυρίσθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων κατὰ τὸ 1916 ὅτι αἱ ἐγγυήτριαι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ ἑδάφους τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1830 τρεῖς αὐταὶ Δυνάμεις ἦσαν τεταγμέναι ὑπὸ τῶν συνθηκῶν πρὸς ἔλεγχον τοῦ πολιτεύματος τῆς Χώρας. Παρερμήνευσαν προφανῶς οἱ κυβερνῶντες τὰ Κράτη τῆς Συνεννοήσεως τὴν ρήτηρ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τοῦ 1832, δι' ἧς ἠγγυῶντο τὴν Ἑλλάδα ὡς Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ μοναρχικόν, καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν τοῦ 1863 καὶ 1864, δι' ἧς ἠγγυῶντο τὴν Ἑλλάδα ὡς Κράτος ἀνεξάρτητον, μοναρχικόν καὶ συνταγματικόν.

Αἱ ἐγγυήτριαι τῆς ἀνεξαρτησίας του Δυνάμεις ἀπλῶς ἐμνημόνευον

τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ὑπὸ τὸ πολίτευμα, ὅπερ ἐκάστοτε ἔστεργεν ὁ λαὸς του. Τῷ 1832 ἀνέφερον τὴν Ἑλλάδα ὡς κράτος μοναρχικόν, τῷ 1863 καὶ 1864 ὡς κράτος μοναρχικόν καὶ συνταγματικόν, διότι τοιοῦτο τὸ ἠθέλησεν ὁ λαὸς αὐτῆς ἤδη ἀπὸ τοῦ 1843. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας του, εἰς τρεῖς προέβη ἐπαναστάσεις, τῷ 1843, τῷ 1862, τῷ 1909. Αἱ τρεῖς Δυνάμεις κατ' οὐδεμίαν τῶν περιπτώσεων τούτων ἐκριναν ὅτι ἐδικαιοῦντο νὰ ἐπεμβῶσι, μολονότι καὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιπτώσεις ἐπρόκειτο περὶ ζητημάτων ἐχόντων σχέσιν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον μὲ τὸ πολίτευμα.

Εἰδικῶς δὲ περὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος συνεφώνησαν μεταξύ των αἱ τρεῖς Δυνάμεις μόνον ὅτι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὴν τυχὸν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γενησομένην ἐκλογὴν ὡς τοιούτου ἐκ τῶν βασιλικῶν αὐτῶν οἴκων, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ἐν γένει, ἂν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐμεσολάβησαν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, ἄλλοτε ἐν χορείᾳ καὶ ἄλλοτε ἐν τριπλῇ συνεννοήσει, τὸ ἐπραξάν ὅτε μὲν ὡς ἐντολοδόχοι τῆς Ἑλλάδος, ὅτε δὲ ὡς αὐτόκλητοι, πρὸς ἀποσόβησιν κινδύνων τῆς εἰρήνης ἐν Ἀνατολῇ. Ἄλλ' ἢ μεσολάβησις αὕτη δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς δημιουργήσασα διὰ καμμίαν ἐξ αὐτῶν δικαιώματα ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐὰν δὲ κατὰ καιροὺς συνέπραξαν, πότε τρεῖς καὶ πότε ἕξ Δυνάμεις πρὸς μεσολάβησιν, τὸ ἐπραξάν ἀκριδῶς, διότι ἐφοβοῦντο μήπως, ἀφιεμένης τῆς φροντίδος ταύτης εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν μεμονωμένως, θὰ ἤρχετο ἐνδεχομένως εἰς ταύτην ἢ ὄρεξις ἢ ἀποκτῆσις ἰδιαιτέρα δικαιώματα ἐπεμβάσεως ἢ προστασίας. Οὕτω ἄλλως τε καὶ δι' ὁμοίους λόγους ἐπραγματοῦν δι' ὅλα τὰ μικρότερα κράτη ἀπὸ τοῦ 1815, αἱ πέντε ἰσχυρότεροι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, εἰς ἃς βραδύτερον προσετέθη καὶ ἕκτη.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1914 εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι πολεμικῶς δύο συμμαχικαὶ ὁμάδες, ἕξ ἐνὸς μὲν αἱ τρεῖς Δυνάμεις, αἵτινες ἔτυχον νὰ εἶχον ἐγγυηθῇ τῷ 1830, τῇ ἐπινεύσει καὶ τῶν ἄλλων, τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ δύο Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι. Ἡ χορεία τῶν Μεγάλων Δυνάμεων εὐρέθη οὕτω δισπασμένη. Ἡ ἀλληλοεπίβλεψις ἔλειπε, καὶ βοηθοῦσης τῆς πίεσεως τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν, ἐνόμισεν ἕκαστος τῶν συνασπισμῶν ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα τὰ πάντα νὰ πράξῃ πρὸς ἄμυναν ἑαυτοῦ. Καὶ δὲν ἐσεβάσθησαν πλέον συνθήκας. Ἡ Γερμανία κατεπάτησεν ἀπὸ τοῦ 1914 τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ἠγγυημένην ὑπὸ τῆς χορείας τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ δὲ τῶν τριῶν ἄλλων, μετὰ τινὰς ἀμφιταλαντεύσεις, κατεπάτησε τῷ 1915 τὴν διεθνή οὐδετερότητα τῆς Κερκύρας, τῷ δὲ 1916 τὴν κυριαρχίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τοῦ μὲν Βελγίου ἡ οὐδετερότης ἀποκατεστάθη, τῆς Ἑλλάδος ὅμως ἡ κυριαρχία ὄχι ἀκόμη. Ἀντὶ τούτου μᾶς ὑπόσχεται ὁ κ. Πολι-

της (εἰς τὴν εἰσηγήσειν του τὴν γενομένην ἐνώπιον τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 23ης Νοεμβρίου 1919 ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων περὶ κυρώσεως τῶν μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων καὶ τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Βουλγαρίας συνθηκῶν εἰρήνης), ὅτι, ἅμα σὺν Θεῷ κανονισθῇ ὀριστικῶς ἡ τύχη τῆς Θράκης, τότε θὰ ὑπογραφῆ καὶ συνθήκη εἰδικὴ περὶ προστασίας ἐν Ἑλλάδι τῶν ἀλλοφύλων ἢ ἀλλοθρήσκων μειονοτήτων, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ὀρίζεται ἐπίσης (πρὸς ἐφαρμογὴν ἰσως τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ καταστατικοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν), ὅτι αἱ Γαλλία καὶ ἡ Μ. Βρετανία παραιτοῦνται τὸ καθ' ἑαυτὰς τῶν *εἰδικῶν δικαιωμάτων ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου*, τῶν ἀναγνωριζομένων αὐταῖς ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 7ης Μαΐου 1832, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 14ης Νοεμβρίου 1863 καὶ, ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἰονίους νήσους, τῆς 29ης Μαΐου 1864».

Δηλαδή θὰ *παραιτηθῶν* τότε αἱ δύο Δυτικαὶ Δυνάμεις δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον καὶ τὰ ὁποῖα ἐπεκαλέσθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων, τῇ εἰσηγήσει εὐαρίθμων Ἑλλήνων, παρερμηνεύουσαι παλαιὰς συνθήκας ὅπως δικαιολογήσουν τὰς ἀποβάσεις των ἐπὶ ἑλληνικῶν ἐδαφῶν καὶ τὴν καταπάτησιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Προστίθεται ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸν κ. Πολίτην, ὅτι τὸ προῖμιον τῆς συνθήκης αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ ὑπογραφῆ μετὰ τὸν ὀριστικὸν κανονισμὸν τῆς τύχης τῆς Θράκης, λέγει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἑλλὰς δέον νὰ ἀπαλλαγῇ ὑποχρεώσεων τινῶν, ἃς ἀνέλαβεν ἀπέναντι ἐνίων Δυνάμεων καὶ ὅτι εἰς τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας δέον νὰ ἀποκατασταθῶσιν ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν». «Ὅστε τὰ εἰδικὰ δικαιώματα ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου, τὰ ὁποῖα ἀντεποιήθησαν μόνον ἀπὸ τοῦ 1916, τῶν ὁποίων παραιτοῦνται τώρα αἱ δύο Δυνάμεις καὶ ἅτινα γεννῶσι τάχα ὑποχρεώσεις τινὰς τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι αὐτῶν, θὰ τὰ λάβῃ πλέον—ἀντὶ τῶν Δυνάμεων τούτων—ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κοινωνία αὕτη, δυνάμει τοῦ 10ου ἀρθροῦ τοῦ καταστατικοῦ τῆς, ὀφείλει νὰ σέβεται καὶ νὰ διατηρῇ, κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, τὴν «ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν *παροῦσαν* πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν» ὅλων τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας, καὶ ἐπειδὴ ἡ *παροῦσα* πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὰς δύο ἐκχωρούσας Δυνάμεις, εἶναι ἡ ὑπὸ περιορισμοὺς τοιαύτη, ἄρα ἡ Ἑλλὰς θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ *ἡμιανεξάρτητον* Κράτος ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ πρόβλεψις αὕτη εἶναι λίαν εὐχάριστος διὰ τὴν Ἑλλάδα! Δικαιώματα ἅτινα ἀνεκάλυψαν τῷ 1916 ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτὰς αἱ δύο Δυνάμεις τὰ ἐκχωροῦν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἡ δὲ ἀνεξαρτησία τῆς χώρας εἶναι πλέον ἠρημένη τοῦ λοιποῦ ἀπὸ δικαιώματα ἐπεμβάσεως ἀναγνωριζόμενα καὶ καθιερούμενα ἐπισήμως ὑπὲρ ταύτης

και κατά της Ελλάδος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀντιπροσώπων τῶν κυρίων συμμάχων καὶ συνεταιρισμένων Δυνάμεων, ἤτοι τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀντιπροσώπων τεσσάρων ἄλλων μελῶν τῆς Κοινωνίας ἐκ τῶν μικροτέρων Κρατῶν, θὰ εὐθεθῆ ἢ Ἑλλάς εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ ὑπόκειται π. χ. εἰς τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς ἐκ μέρους καὶ ἀντιπροσώπου τῆς κυρίνης φυλῆς, ὡς ἡ Ἰαπωνία, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῆς Κούβας, τῆς Οὐραγουάης, τῆς Ἀραβίας, τῆς Σερβίας, τοῦ Σιάμ, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Νικαράγουας ἢ τῆς Λιβερίας. Ἐὰν δὲ ἀργότερον προσέλθῃ καὶ ἡ Βουλγαρία εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, θὰ ὑφιστάμεθα καὶ αὐτῆς τὴν ἔμμεσον ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον!

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο παράδοξον θὰ συμβῆ. Τὸ πρῶτον Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας θὰ ἀποτελεσθῆ, ὡς ρητῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρθρον 4ον τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς, ἐκτὸς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πέντε κυρίων συμμάχων καὶ συνεταιρισμένων Δυνάμεων, καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα Κράτη Βέλγιον, Βραζιλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Ἑλλάδα. Ὡστε ἡ Ἑλλάς ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ εἶναι κράτος ἀνεξάρτητον καὶ κυρίαρχον, μετέχον τῆς διευθύνσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ εἶναι κράτος ἡμιανεξάρτητον καὶ ἡμικυρίαρχον, ὑφιστάμενον τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ πολιτεύματός της. Ὡς μέλος δὲ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας θὰ ἀσκήσῃ δικαιώματα ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ της!

Τοιοῦτο τὸ κατάντημα τῆς πολιτικῆς τοῦ κ. Βενιζέλου ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διεθνούς θέσεως τῆς Ἑλλάδος. Δ.

ΜΙΑ ἢ ΔΥΟ ΒΟΥΛΑΙ;

Ἡ μεγάλη πολιτικὴ προκατάληψις τοῦ παρελθόντος ἦτο, ὡς λέγει ὁ Spencer (1), ἡ ἰδέα ὅτι ἐκ τῶν Βασιλέων πηγάζει τὸ θεῖον Δίκαιον, ἢ τοῦ παρόντος ὅτι πηγάζει τοῦτο ἐκ τῶν Κοινοβουλίων. Ἄλλ' ἐὰν ὑφίσταται τοιαύτη προκατάληψις διὰ τὰ Κοινοβούλια, κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρησθῇ τις τὴν μέχρι καὶ σήμερον ὑφισταμένην ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς Κοινοβουλίου; Εἶναι τόσον ἐρριζωμένη ὥστε νὰ καταλήγῃ νὰ πιστεῦν ὁ ὑποκείμενος εἰς ταύτην ὅτι πράγματι μόνον ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου πηγάζει τὸ θεῖον Δίκαιον! Ἡ συγκέντρωσις τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας, ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξεργασία τῶν νόμων, αἱ λαμβανόμεναι ἀποφάσεις, ἐθεωροῦντο μέχρι ἐσχάτων καὶ θεωροῦνται ὑπὸ πλείστων εἰσέτι καὶ σήμερον πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Χώρας, ὡς ἡ ἰδανικὴ ἐκπροσώπησις τοῦ Κράτους ἐν τῇ νομοθετικῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ.

Ἡ τοιαύτη προκατάληψις τείνει νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀναφερομένην ἀρχὴν «quod principi placuit legis habet vigorem» (2) ὡς ἀναφερομένην οὐχὶ πλέον εἰς τοὺς Βασιλεῖς, ἀλλ' εἰς τὸ **μονομελὲς Νομοθετικὸν Σῶμα!**

Τὰ αἴτια τῆς ἐρριζωμένης ταύτης προκαταλήψεως χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1844, καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον ἐγκαθιδρύετο διὰ τοῦ Συντάγματος τὸ σύστημα τοῦ διμελοῦς Νομοθετικοῦ Σώματος διὰ τῆς ἰθρύσεως καὶ τῆς Γερουσίας.

§

Ἐπὶ τῇ δάσει τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα διηρεῖτο εἰς δύο. Ἀφ' ἑνὸς τὸ Κοινοβούλιον καταρτιζόμενον δι' ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Λαοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν Γερουσίαν διὰ τοῦ διορισμοῦ τῶν Γερουσιαστῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βασιλέως. Ἡ τοιαύτη ὁμοῦ διαίρεσις ἢ μᾶλλον ὁ διάφορος τρόπος τῆς καταρτίσεως τῶν δύο Σωμάτων καὶ ἡ λόγῳ τοῦ διορισμοῦ τῶν Γερουσιαστῶν σκανδαλώδης ἐπέμβασις τοῦ Βασιλέως εἰς τὰ τοῦ Νομοθετικοῦ, ἢ οὕτως εἰπεῖν αὐτόματος κατασκευὴ ἐνὸς διαρκοῦς ἐλέγχου τοῦ Βασιλέως εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Κοινοβουλίου καὶ ἡ παρεμπάδιαι, διὰ τῆς Γερουσίας, τῆς ψηφίσεως νόμων ἀντικειμένων εἰς τὴν θέλησιν καὶ ὑπαγορεύσεις τοῦ βασιλικοῦ ὀργάνου, ἐπέφερε διὰ τῆς ἀύξανουσας ἐναντίον αὐτοῦ δυσφορίας, τὴν

(1) Spencer L' individuo e lo stato cel. 113

(2) Institutes de Justinien I, 2, 6.

ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ ἐκδηλωθεῖσαν κατὰ τὴν Β' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, τῆς καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας καὶ τὴν ἀπάλειψιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864.

Ἡ αἰτία τῆς ἐνεργείας τῆς Β' Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως πρὸς ἐξωστράκισιν τοῦ θεσμοῦ δὲν εἶναι δικαιολογημένη. Ἐὰν ἡ ἐπέμβασις τοῦ Βασιλέως ἦτο ἡ αἰτία νὰ παρουσιάζηται ὡς λέγει ὁ Franklin τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα, ὡς ἐν ἀμάξιον συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων ἐξευγμένων ἀντιθέτως, τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ δ' ἑτέρου εἰς τὸ ὀπίσθεν, ἐξ αὐτοῦ δὲν συνέπεται ὅτι ἦτο πρόσφορον νὰ θανατωθῇ ὁ εἰς τῶν ἵππων. Τούναντίον ἔαν καὶ οἱ δύο ἐξευγνύοντο εἰς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ἀμαξίου, μετὰ μεγαλητέρας εὐκολίας καὶ ἀσφαλέστερον θὰ ἔσυρον τὸ ἀμάξιον. Διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς, θὰ ἔπαυεν ἡ αἰτία τῆς δυσφορίας.

Μάτην ἠγωνίσθησαν πολιτικοὶ ἄνδρες κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1864 ὅπως διασωθῇ ὁ θεσμός.

Ὁ Θ. Ζαΐμης ἐπέμενεν ὅτι ἡ «διαίρεσις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἶναι ἀρίστη» καὶ «ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς μόνου σώματος νομοθετικοῦ πιθανὸν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν διάνοιαν τῶν μελῶν αὐτῆς τὴν ἰδέαν τῆς παντοδυναμίας» καὶ ἐπέλεγεν. «Τὸ μέτρον τῆς ἀρνησικυρίας διηνεκῶς ἐνεργούμενον θέλει ἔχει ἐπικίνδυνα ἀποτελέσματα» «τὸ τῆς διαλύσεως ἀποβαίνει ἐπιζήμιον». Ὁ δὲ Α. Κουμουνοῦρος ἐπιγραμματικώτατα ἐπρόσθετεν ὅτι ἡ «ἐξέτασις τῶν συνταγματικῶν ζητημάτων πρέπει νὰ γίνῃται ἀνευ προλήψεως ἀνευ ἐξετάσεως τῶν παραπτώματων τοῦ παρελθόντος».

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος ἐπιτροπῆς (Ν. Ι. Σαρρίπολος 25ης Ἀπριλίου 1864). Ἐκρίνε τὴν ὑπαρξίν ὡς λίαν ἀναγκαίαν» καὶ τοῦτο διότι ὁπότε «μονήρης Βουλὴ συνέστη ἀπέναντι Βασιλείας ἀείποτε παρέσχε πράγματα τῇ μοναρχίᾳ πολλάκις δὲ διεκινδύνευσε τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς (1). Ἐν ᾧ ἡ Γερουσία ἀνὰ μέσον τῶν δύο τούτων ὑπάρχουσα τὰ δισταῖα συνάπτει καὶ εὐνοίαν τῆς πολιτείας ἐν τάξει καὶ ἐλευθερίᾳ συντήρησιν ἀσφαλίζει» καὶ ὑπεδείκνυε, καὶ τοῦτο καθ' ἡμᾶς ἦτο τὸ σφάλμα, τὴν ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν παρὰ τοῦ Βασιλέως καίτοι μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς εἶχον τὴν γνώμην ὅτι μᾶλλον αἰρετοὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ θὰ ὄφειλον νὰ ᾧσιν οἱ Γερουσιασταί.

Ἐν τούτοις ἤρκεσαν ὀλίγοι ἀντίθετοι ῥήτορες, ὡς ὁ Τ. Βάσσος, ὅστις ἔλεγεν ὅτι «ἡ Γερουσία ἂν μὲν συμφωνήσῃ μὲ τὴν Βουλὴν εἶναι περιττή, ἂν δὲ μὲ τὴν ἐξουσίαν ἐπικίνδυνος», «ἡ δὲ βάσανος τῶν νόμων πλάνη, διότι οὐδεμία προέκυψεν ὠφέλεια ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν

δύο Βουλῶν», ὁ δὲ πληρεξούσιος Διαμαντόπουλος ἐπέμενεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς Γερουσίας λόγῳ τῆς ἰσοβιότητος τῶν Γερουσιαστῶν μὴ δυναμένων νὰ ᾧσιν ἀνεξάρτητοι λόγῳ τοῦ σκανδαλώδους διορισμοῦ αὐτῶν ἢ ὁ διὰ τοῦ ὑπουργοῦ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐνεργούμενος ὁ ἀντικαθιστῶν τὴν ἐκλογὴν, ἐπιφέρει τὴν μεγαλητέραν ἀνωμαλίαν. ἤρκεσαν οἱ ῥήτορες οὗτοι, εὐρόντες καὶ ἔδαφος γόνιμον, νὰ ἀνατρέψωσι τὸν θεσμὸν διὰ ψήφων 211 κατὰ 62 ψηφοφορησάντων.

Ἄλλὰ καίτοι ὁ θεσμὸς τῆς Γερουσίας ἐξέλιπε, ἡ ἀνάγκη αὐτῆς ὑπάρχει.

§

Διαισθανόμενοι, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τοῦ 1910, ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ψηφιζόμενοι νόμοι καὶ ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ κρατοῦντος συστήματος τιθέμενοι ἐν ἐνεργείᾳ, εἶχον πολλὰ τὰ τρωτὰ, διαβλέποντες ὅτι ἐν ἐκ τῶν αἰτίων τῆς κακοδαιμονίας καὶ κακῆς διοικήσεως τῆς Χώρας, ἦτο καὶ τὸ ἀνωτέρω, ἀλλὰ συγχρόνως μὴ ἀποφασίζοντες καὶ νὰ λατρεύσωσι τὸ κακὸν διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Γερουσίας, προσεπάθησαν ἐμμέσως νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν πρὸς τοὺς τελείους νόμους, διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Οὐδεμία βεβαίως ἀντίρρησις γεννᾶται ὅτι προτιμωτέρα ἢ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐπεξεργασία τῶν νόμων καὶ ἡ μετέπειτα ψήφισις αὐτῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τῆς ἀπ' εὐθέλας ὑποβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἄλλὰ ἐφ' ὅσον οὐδεμία δέσμευσις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διὰ τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα, σχετιζομένη πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως δεχθῇ τὰ παρὰ τοῦ Συμβουλίου ἐπεξεργασμένα νομοσχέδια, οὐδὲν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, βῆμα πρὸς τὰ πρόσω ἐγένετο καὶ τοῦτο διότι καὶ τὰ τελειώτερα νομοσχέδια κατόπιν τῶν συζητήσεων τῆς Βουλῆς δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν εἰς τοὺς χειρίστους τῶν νόμων.

§

Διὰ τῆς ἰδρύσεως Γερουσίας προσαπαιτεῖται βεβαίως πραγματικὴ ἐγχείρησις τῆς παντοδυναμίας τοῦ Κοινοβουλίου ὡς καὶ τῆς τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἡ Γερουσία ὑπονοεῖ τὴν κατ' ἴσιν σχεδὸν μοίραν διαίρεσιν τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ τὰ αὐτὰ τῶν μελῶν αὐτῆς δικαιώματα. Ἄλλ' εἰς τοιαύτην ἐγχείρησιν δυσκόλως ὑποκύπτουν οἱ τὸ Κοινοβούλιον ἀπαρτιζόντες. Ἡ δ' ἐκάστοτε Κυβέρνησις εἰς ἀληθῆ στενοχωρίαν περιέρχεται, διαισθονομένη ὅτι διὰ τῆς ὑπάρξεως Γερουσίας ἡ ἀρχὴ τοῦ πλειοψηφοῦντος ἐν τῇ Βουλῇ κόμματος εἰς τὴν Γερουσίαν μεταβάλλεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τὰ μάλα προσφέροντος ὑπὲρ τῆς Χώρας.

(1) Πρόσφατον παρελθὸν πείθει ὅτι ὁ κ. Ν. Σαρρίπολος ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῆς ἀνάγκης δύο Βουλῶν ἐπέμενεν ὑπὲρ τῆς Γερουσίας.

Ἄλλὰ τὸ Κοινοβούλιον δὲν χρησιμεύει ὡς κέντρον ἐξυπηρετήσεως ἀτομικῶν ἢ κομματικῶν συμφερόντων, ἀλλ' ὡς ἐργαστήριον κατασκευῆς τελείων νόμων καὶ κατὰ συνέπειαν ἐφ' ὅσον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τε τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης ὅτι ἐν καὶ μόνον Νομοθετικὸν Σῶμα ἢ μᾶλλον μίᾳ καὶ μόνῃ αὐτοῦ ἐμφάνισις δὲν δὲν δύναται νὰ προσαρμωθῇ πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἀρχήν, ἢ διαίρεσις αὐτοῦ ἢ μᾶλλον ἢ ὑπὸ δύο μελῶν ἐκπροσώπησις τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος ἐπιτακτικῶς ἐπιβάλλεται.

Τὸ Κοινοβούλιον ὑποκείμενον εἰς τὰς ἀμέσους ἐπιρροαζῶν ἐκλογέων, καταρτιζόμενον ἐκ μελῶν ἐχόντων ἀνηλειμμένας ὑποχρεώσεις, ὑφιστάμενον τὴν ἐπίδρασιν τῶν διευθυνόντων τὰς διαφόρους πολιτικὰς μερίδας καὶ τῶν ζωνηρῶν συζητήσεων καὶ πολιτικῶν διαμαχῶν τῆς Βουλῆς, ὡς ἐπίσης λόγῳ κομματικῶν ἐνίοτε συμφερόντων ἐξαναγκαζόμενον νὰ ἐνεργῇ κατεσπευσμένας πράξεις ψηφίσεως νόμων ἢ καὶ ἄλλας ἀσχέτου πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ στοιχείων, τὸ Κοινοβούλιον τοῦτο ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην περιστολῆς τῆς ἰσχύος καὶ τὴν οὕτως εἶπειν ἐν ἰσοζυγίᾳ τακτοποιήσῃ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Τὸ διμελὲς Νομοθετικὸν Σῶμα δύναται διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν γένεσιν τελείων νόμων. Αἱ τυχόν ἀτασθαλίαι τοῦ ἐνὸς ἐξαφανίζονται ἐν τῷ ἑτέρῳ καὶ τὰ τυχόν σφάλματα αὐτοῦ μετατρέπονται εἰς προτερήματα ὑπὸ τοῦ ἄλλου.

Ἡ Γερουσία ἐν ψυχραίμῳ καὶ ξένη πρὸς ἐπιρροὰς καὶ ἐξαναγκασμούς, βαδίζουσα ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνῃς ἀρχῆς «τῆς κατασκευῆς τελείων νόμων» καὶ ἐὰν ποτὲ ὑποπέσῃ εἰς σφάλμα τι, οἷον εἶναι ἢ καθυστέρησις ψηφίσεως νομοσχεδίου ἤδη ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισθέντος ἢ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς βλάβην ἐνὸς **καλοῦ νομοσχεδίου**, πάντως, διὰ τῆς ἐνεργουμένης δευτέρας συζητήσεως, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ ἐνεργηθείσας συζητήσεις καὶ κατὰ συνέπειαν ὠριμώτερον δυναμένη νὰ κρίνῃ δι' αὐτὰς, κατωρθοῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τόσον τὸ Δίκαιον ὅσον καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Κρατικὴν Νομοθετικὴν ἐκπροσώπησιν.

Ἄλλὰ τὸ γεγονός καὶ μόνον ὅτι εἰς ἅπαντα τὰ νεώτερα Κράτη, ἢ Γερουσία ὄχι μόνον ὑφίσταται ἀλλὰ καὶ θεωρεῖται, ὡς *Sine qua non* τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας, παρέχει τὸ πλέον ἀναμφισβήτητον καὶ οὐσιωδέστερον ἐπιχείρημα, ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας.

§

Διάφοροι εἶναι αἱ προκαλέσασαι εἰς τὰ νεώτερα Κράτη αἰτίαι τὴν σύστασιν τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ παράγοντος.

Ἐν Ἀγγλίᾳ δυνάμεθα ἐν ὀλίγοις νὰ εἴπωμεν ὅτι, αἱ αἰτίαι αἱ προκαλέσασαι τὴν σύστασιν δευτέρου Κοινοβουλίου ὅπως διάφοροι εἶναι ἐκείνων αἰτίαις ὑπαγορεύουν τὴν ἐν Ἑλλάδι, ἀνασύστασιν αὐτοῦ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς γνωστὸν παρατηρήθη ἡ διαχωριστὴ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος τάσις ἀπὸ τοῦ 1295, παρουσιασθεῖσα διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν τὸν κληρὸν ἀποτελούντων ἀνωτάτων στοιχείων. Ἐν αὐτῷ τοῦτο τὸ μονομελὲς Κοινοβούλιον συνυπῆρχον τόσον ἀντιπρόσωποι «λαϊκοί» ὅσον καὶ «εὐγενεῖς». Δι' ἐνεργείας αὐτῶν, αἰτούντων ὅπως συμπαραεὐρισκόνται ἐν τῷ αὐτῷ Κοινοβουλίῳ, ἀλλ' ὅπως κεχωρισμένως τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, ἤρχισεν νὰ ἀναθρόσκῃ ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως καὶ δευτέρας Βουλῆς. Τὸ δὲ 1332 ἀναφαίνεται ἡ πρώτη κεχωρισμένη ἀπόφασις ἐν τῷ αὐτῷ νομοβουλίῳ, ἀφ' ἐνὸς τῶν εὐγενῶν καὶ κληρικῶν, ἀφ' ἑτέρου τῶν πραγματικῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, καὶ τέλος τὸ 1351, αἱ μὲ Κοινότητες ἔχουσαι ἴδιαν θέσιν συνεδριάσεων, ἀπετέλεσαν τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, οἱ δὲ λόρδοι καὶ λοιποὶ, τὴν τῶν Λόρδων. Ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ συνέπειαν οἱ προκαλέσαντες λόγοι στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν «εὐγενῶν» (*principe aristocratique*) καὶ εἶναι ἀλληλένδετοι πρὸς τὴν ἑλλην ἐξέλιξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ Δημοσίου δικαίου, τὰ ἦθη, ἀλλὰ κυρίως καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν ἕμως τῆς συστάσεως τῆς δευτέρας Βουλῆς εἶναι ὅτι αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ Λόρδων πνευματικῶν (*spiritual lords*) τὸ πλεῖστον λόγῳ κληρονομίας τοῦ τίτλου διοριζομένων ὡς μελῶν τῆς Βουλῆς (1).

Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀναφερθείσης ἀρχῆς ἔσχεν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα εἰς ὅλα τὰ νεώτερα Κράτη. Ἐπὶ παραδείγματι ἐν Βελγίῳ (2) καίτοι ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως δευτέρας Βουλῆς, ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν Ἀγγλικὴν ἀρχὴν τῆς «εὐγενείας». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Βέλγων ἐτέθη σαφῶς τὸ ζήτημα καὶ τῷ 1830 τὴν μόνην δυσκολίαν ἣν ἀνεύρισκεν ἦτο ἡ ἐξεύρεσις τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν.

Τὸ νὰ δεχθῇ ὁ Βελγικὸς λαὸς τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν εὐγενῶν εἰς τὴν νέαν Βουλὴν καὶ τὴν σύστασιν αὐτῆς ὑπὸ ἀνδρῶν ἄκρως κεχωρισμένων τῶν λαϊκῶν στοιχείων, τοῦτο ἀντέκειτο πρὸς τὸ κρατοῦν τὸ 1830 πνεῦμα μίσους ἐναντίον τῶν εὐγενῶν. Τὸ νὰ προκληθῇ τρόπος ἀμέσου ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπ' εὐθείας πρὸς σύστασιν τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος, εἰς οὐδὲν θὰ ὠφέλει ἢ τοιαύτη ἐνέργεια, δεδομένου ὅτι ἀντὶ μιᾶς Βουλῆς ἐκλεγομένης ἀπ' εὐθείας θὰ ὑπῆρχον δύο καὶ ἀντὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐλαττωμάτων τῆς μιᾶς, θὰ ἐδιπλασιάζοντο ταῦτα διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ δευτέρας. Τὸ πρόβλημα ἄρα ἐν Βελγίῳ δὲν ἐτίθητο, ἐὰν ὑπῆρχεν ἢ οὐ ἄ-

(1) Ὁρα ἐν *λεπτομερείᾳ*: A. Esmein *Éléments de droit Constitutionnel Français et comparé* (ἔκδοσις 1920) σελ. 103—141 *Le système de deux chambres législatives*.

(2) Ὁρα P. Errera *Traité de droit public Belge* σελ. 131.

νάγκη δευτέρας Βουλής, ἀλλ' ὅποιος τρόπος θὰ ἦτο προσφορώτερος διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν.

Ἡ συζήτησις κατέληξεν εἰς ἀπόφασιν, ὅπως οἱ Γερουσιασταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ οἱ βουλευταὶ, ὑπὸ διάφορα ὅμως τῶν Βουλευτῶν προσόντα. Μεγαλητέρας αὐτῶν ἡλικίας, περιουσιακῆς καταστάσεως καὶ μεγαλητέρας διαρκείας τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν τῆς τῶν βουλευτῶν.

Καίτοι ἀδυνατοῦμεν νὰ βεβαιωθῶμεν κατὰ πόσον ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν εἶναι καὶ ὁ τελειώτερος, καθότι πλεῖστα εἶναι τὰ ἐφαρμοζόμενα συστήματα ἐκλογῆς, ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ 1830 παρουσιάζει ἀκρῶς προσθετικὸν πνεῦμα καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν «ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς» τῆς συστάσεως τῶν δύο Βουλῶν.

Κατὰ μὲν τοὺς Ἀγγλοὺς λόγοι διαφορᾶς κοινωνικῆς κατὰ τοὺς Βέλγους λόγοι ἐπιστημονικοὶ, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς τάσεως καὶ θελήσεως αὐτῶν ὅπως τελειώτερον λειτουργεῖ ἡ νομοθετικὴ μηχανή, ἐπέβαλλον τὴν σύστασιν τῆς δευτέρας Βουλῆς.

§

Ἐξετάζοντες τὸ Σύνταγμα ἡμῶν τοῦ 1844, τὸ κατ' ἀντιγραφὴν σχεδὸν τοῦ Συντάγματος τοῦ Βελγικοῦ γραφέν, καὶ παραδεχόμενοι ὅτι αἰτία τῆς καταργήσεως Γερουσίας ἦτο ὁ τρόπος τῆς «ἐκλογῆς» καὶ οὐχί, ὡς «θεσμὸς» θέλομεν ἐκφέρει τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τῆς καταλληλοτέρου τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν.

Τὸ κλασικὸν σφάλμα τῶν συνταξάντων τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 ἦτο ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ἀρθροῦ 70 «ὁ Βασιλεὺς διορίζει τοὺς Γερουσιαστὰς ἰσοβίως».

Ἐκ τῶν ὄσων ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν σχετικῶς μὲ τὴν προκαλέσασαν αἰτίαν τῆς καταργήσεως τῆς Γερουσίας δὲν κρῖνομεν ἀσκοπον νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου Διαμαντοπούλου λεχθέντα κατ' αὐτῆς, ὅστις ἔκρινεν σκόπιμον τὴν κατάργησιν «λόγῳ τῆς ἰσοβιότητος» καὶ τοῦ «σκανδαλώδους διορισμοῦ τῶν Γερουσιαστῶν».

Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἰσοβιότης καὶ ὁ διορισμὸς ἦσαν αἱ αἰτίαι τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ παρακάμψωμεν αὐτάς;

Τρεῖς τρόποι ἐκλογῆς πλέον καὶ οὐχὶ διορισμοῦ, δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος.

1ον Ἡ ἀπ' εὐθείας ἐκλογὴ τῶν Γερουσιαστῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐκλογέων ὅστινες ἐκλέγουσιν καὶ τοὺς βουλευτάς καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἐκλογικὸν σύστημα.

2ον Ἡ διὰ μικτοῦ συστήματος ἐκλογὴ αὐτῶν ἦτοι: τοῦ ἡμίσεως

ἐκλεγομένου ἀπ' εὐθείας, τοῦ δ' ἑτέρου ἐκλεγομένου ὑπὸ ὀργανώσεων πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν καὶ

3ον Δι' ἐκλογῆς αὐτῶν ἐμμέσως. Ἦτοι, ἀφοῦ πρότερον οἱ ἐκλογεῖς ἐκλέξουν ἓνα ὠρισμένον ἀριθμὸν ἀντιπροσώπων (ὀριζομένων τῶν προσόντων αὐτῶν ἢ οὐ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος) οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι ἐκλέγουσιν τοὺς Γερουσιαστὰς ἢ καὶ δι' ἐκλογέων τῶν ὁποίων τὰ προσόντα ῥητῶς ἀναφέρονται ἐν τῷ Συντάγματι, ὡς ἐν Γαλλίᾳ. (1)

Ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπ' εὐθείας ἐκλογὴ τῶν Γερουσιαστῶν ὑπὸ τὴν μορφήν καὶ τὸν τύπον τῆς ἐκλογῆς τῶν βουλευτῶν, «δι' ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας», (ἀρθρον 66) (2) παρουσιάζει τὸ ἀναντίρρητον μειονέκτημα τῆς ὑπάρξεως καὶ ἑτέρας μονάδος τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα τῆς Βουλῆς ἐχούσης. Ὑπὸ τὴν εὐρείαν ταύτην δικαιοδοσίαν ἐκλέγοντες οἱ ἐκλογεῖς, προσδίδουν διπλάσιαν ἐνίσχυσιν εἰς τὴν τάσιν τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἐνὸς Κοινοβουλίου καὶ ἐδραιώνουν ἐτι μᾶλλον τὴν ἐναντίον αὐτοῦ δυσπιστίαν. Ἡ ἐκλογὴ οὕτω γενομένη κατ' οὐδὲν βοηθεῖ τὸ ἔργον τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας: τὸναντίον διασπᾷ τοῦτο καὶ παραδίδει εἰς δύο ὄργανα, τὰς αὐτὰς ἀντιλήψεις καὶ μεθόδους ἔχοντα καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων βάσεων ὑπάρξεως στηριζόμενα καὶ δυνάμενα νὰ προσφέρωσιν ἢ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ἢ τὴν διαιώνισιν τόσοσιν τῶν ἀτελευτήτων κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων ὡς καὶ τῆς ψηφίσεως τῶν νόμων. Ὁ ἀνω ἀναφερόμενος τρόπος ἐκλογῆς δύνανται βεβαίως νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐὰν τηρηθοῦν ὠρισμένα προϋποθέσεις καὶ ἀναγκασθῶν ἐν τῷ Συντάγματι ἰσάριθμοι φραγμαί.

Ἐὰν κατὰ τὸ ἀρθρον 70 τοῦ ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος, «ὅπως ἐκλεγῆ τις βουλευτής, ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλήν, ἔχων συμπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος καὶ τὴν νόμιμον ἰκανότητα τοῦ ἐκλέγειν», βεβαίως διὰ νὰ ἐκλεγῆ τις γερουσιαστῆς δὲν θὰ ἐπῆρκει τοιοῦτος περιορισμὸς.

Θὰ ἦτο ἐπάναγκες ἐπὶ παραδείγματι: 1ον Ἡ ἡλικία αὐτοῦ νὰ ἦ ἀνωτέρα τῶν 35 ἐτῶν. 2ον Νὰ προῦπηρξε τοῦλάχιστον δις ὑπουργὸς ἢ νὰ ἐξελέγη εἰς δύο περιόδους βουλευτής. 3ον Πρόεδρος τῆς Βουλῆς εἰς δύο βουλευτικὰς Συνόδους ἢ καὶ εἰς Ἐθνοσυνέλευσιν. 4ον Νὰ ὑπηρέτησεν ὡς Πρόεδρος ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη ἢ ὡς Δήμαρχος

(1) Κατὰ τὸ Ἰταλικὸν Σύνταγμα (ἀρθρ. 33) ὁ Βασιλεὺς διορίζει τοὺς Γερουσιαστὰς: ἀρκεῖ οὗτοι νὰ ἔχωσιν τὰ ὀριζόμενα προσόντα, ἡλικίας 40 ἐτῶν καὶ νὰ ᾧσιν ἢ νὰ ἐχρημάτισαν ἀρχιεπισκοποὶ, πρόεδροι Βουλῆς κλπ. Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται κατὰ τὰ ἡμῖς, ἐκ Γερουσιαστῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἡμῖς διοριζομένων ὑπὸ τῆς Βασιλείας. Ἐν Γαλλίᾳ τὸναντίον ἐκλέγονται ἀλλ' οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ἀλλ' ὑπὸ ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἐκλογέων οἵτι εἶναι οἱ βουλευταὶ, Γενικοὶ Σύμβουλοι τοῦ Κράτους κλπ. Εἰς δὲ τὴν Νορβηγίαν ὑφίσταται τὸ Σύστημα νὰ ἀποσπᾶται ἐκ τῆς αὐτῆς Βουλῆς μέρος αὐτῆς τὸ ἐν τέταρτον καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ἀπαρτίζεται ἡ Γερουσία.

(2) Τοῦ ἰσχύοντος ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος.

ἐκλεγείσιν κατὰ δύο συνεχεῖς ἐκλογάς. Ὁν Γενικὸς Διοικητὴς ἢ Ὑποδιοικητὴς ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν. Ὁν Πρόεδρος Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου ἢ Ἀντιπρόεδρος κατὰ δύο συναπτά ἔτη ἐκλεγείσιν ὡς τοιοῦτος. Ὁν Σύμβουλος Τραπεζῶν ἢ Ἐμπορικῶν Ἐπιχειρήσεων διατελέσας ἐπὶ πενταετίαν ὡς τοιοῦτος. Ὁν Ἰδιοκτῆτης Ἐμπορικοῦ Καταστήματος ἢ Βιομηχανίας ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦλάχιστον πρὸ δεκαετίας Ὁν Πρόεδρος ἢ Σύμβουλος Ἐπαγγελματικῶν Σωματείων ἢ Ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἐκλεγείσιν τρεῖς κατὰ συνέχειαν εἰς τὸ αὐτὸ Σωματεῖον ἢ ὀργανώσιν κλπ καὶ 10ον Νὰ ἐχρημάτισεν εἰς διαφόρους ἐκ τῶν ἀναφερομένων περιπτώσεων ἀλλ' ὁ χρόνος νὰ ἦ ἐνούμενος ὁ διαρκέστερος ἐκ τῶν ἀναφερομένων.

Ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερομένους, ὡς παράδειγμα, περιορισμοὺς ἴσως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχη τις τὸν καταρτισμὸν τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ παράγοντος διὰ στοιχείων ἀναντιρρήτως διαφόρων τῶν τῶ Κοινοβούλιον ἀπαρτιζόντων. Ἀλλὰ κρίνομεν ὅτι δὲν θὰ ἐπήρκει ἡ τριακτὴ τοῦ Νομοθετικοῦ παράγοντος σύστασις, διὰ τὴν τελειότεραν ἐμφάνισιν αὐτοῦ καὶ ὠφελιμωτέραν ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τῆς συστάσεώς του.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἔν Ἀγγλίᾳ κρατοῦντα ὅπου ἰσοβίως διορίζονται αἱ Γερουσιασταὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τίτλου τῆς «εὐγενείας», τὰ ἐν Ἰταλίᾳ (1), ὅπου διορίζονται παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένων «τίτλων» ῥητῶς ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ Συντάγματι, τὰ ἐν Βελγίῳ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατηρτίσθησαν αἱ διατάξεις τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, ὅπου ἡ διάρκεια τῆς ἐντολῆς εἶναι τεσσάρων ἐτῶν διὰ τοὺς βουλευτὰς καὶ ὀκτῶ διὰ τοὺς γερουσιαστάς (2) (3), καὶ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 70 τοῦ 1844, καθ' ἣ «Ὁ Βασιλεὺς διορίζει τοὺς Γερουσιαστάς ἰσοβίως», παρατηροῦμεν ὅτι τὸ πνεῦμα ὄλων τῶν Συνταγμάτων εἶναι τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τὴν Γερουσίαν μεγαλειτέρα διάρκεια.

Ἡ αἰτία εἶναι εὐνόητος. Τὸ συνδετικὸν τοῦτο στοιχεῖον, τὸ συνδέον διὰ τῆς ψυχραίμου συζητήσεως ἐπὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων, τὸ εὐέξαπτον Σώμα τὴν Βουλὴν μετὰ τοῦ Βασιλικοῦ ὀργάνου, τὸ ἐναρμονίζον τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ τὸ χρησιμεῖον ὡς ἀσφαλιστικῆς δικλῆς τῶν βιαίων καὶ ἄκρων ἀρχῶν, αἰτινες πολλάκις ἀναφαίνονται ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, πρὸς τὴν πιθανὴν ἀντιδρασίαν ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλικοῦ νομοθετικοῦ παράγοντος, τὸ συν-

(1) Ὁρα E. Orlando Principi di Diritto Constitutionale σελ. 177 229 καὶ 230.

(2) Ὁρα P. Errers: Traité de droit Public Belge § 106 durée des Mandats.

(3) Ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἐνναετής εἶναι ἡ διάρκεια τῶν Γερουσιαστῶν, ἀλλὰ ἀνά τρία, ἔτη γίνονται ἐκλογή διὰ τὸ 1)3 αὐτῶν, κατὰ συνέπειαν τοῦ μὲν πρώτου ἐνὸς τρίτου ἢ διάρκειαν εἶναι τριετής τῶν 2) ἄλλων ἐξαστῆς καὶ ἐννεαετής.

τηρητικὸν τέλος τοῦτο ὄργανον ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπιζῇ τῆς Βουλῆς ἐπὶ χρόνον ἀρκετὸν. Ἡ μακροτέρα αὐτοῦ διάρκεια χρησιμεῖει ὡς συνδετὴρ τῆς νέας Βουλῆς μετὰ τῆς προκατόχου καὶ ὡς ἡ ἀναπαράστασις τῆς ἐνιαίας Νομοθετικῆς ἐκπροσωπήσεως τοῦ Κράτους. Ἐφ' ὅσον δὲν διαλύεται καὶ τοῦτο μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀνεξαρτήτως ἐὰν «ἀδρανῆ» ἦ οὐ, πάντως ἠπαρουσιάζει τὴν Νομοθετικὴν ἐξουσίαν ὡς τι ἐνιαῖον καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς ὡς ἀπλοῦν ἐπεισόδιον. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως αὐτῶν, ἡ μακροτέρα αὐτοῦ διάρκεια ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ἀναντίρρητον πλεονέκτημα τῆς ὑποβολῆς ὑπὸ τῆς Γερουσίας νομοσχεδίων ἤδη ψηφισθέντων ὑπὸ τῆς παλαιᾶς Βουλῆς καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν νέαν καὶ τὴν οὕτως εἰπεῖν ἐξασφάλισιν τελείων νόμων, κινδυνευόντων νὰ ἐξαφανισθοῦν διὰ τῆς τυχόν ἀλλοίας συστάσεως καὶ ὑπὸ διαφόρους ἀντιλήψεις ἐμφανίσεως τῆς νέας πλέον Βουλῆς.

§

Πόση ὅμως δεόν νὰ ἦ ἡ διάρκεια αὐτῆς;

Ἡ ἰσοβιότης τῶν Γερουσιαστῶν ἐκρίθη ὡς μίαν αἰτία τῆς καταργήσεως τῆς Γερουσίας παρ' ἡμῖν.

Ἡ ἰσοβιότης παρουσιάζει τὸ μέγα μειονέκτημα τῆς συστάσεως τυχόν τῆς Γερουσίας ὑπὸ στοιχείων μὴ ἱκανῶν καὶ τὴν κατ' ἀνάγκη ἀφ' ἐνὸς ἀναγκὴν τοιούτων στοιχείων, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τὴν παρεμπόδιον τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ σκοποῦ αὐτῆς.

Ἰσοβίως ἐκλεγόμενοι ἀνίσκηναι τυχόν Γερουσιασταὶ δύνανται νὰ ἐνεργήσωσι ὡς γάγγραινα ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ νομοθετικοῦ τούτου παράγοντος. Κατὰ τὸ ἀρθρον 69 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ «τέσσαρα συναπτά ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γενικῶν ἐκλογῶν». Οἱ Γερουσιασταὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκλεγῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Βελγικοῦ Συντάγματος «διὰ ὀκτῶ συναπτά ἔτη».

Καὶ ταῦτα δι' ὅσα ἀφοροῦν τὴν ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν διὰ «ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας» καὶ τὴν διάρκειαν τῆς Περιόδου τῆς Γερουσίας.

Ἀλλ' ἐρωτᾶται ἡ διάλυσιν τῆς Γερουσίας ἢ μᾶλλον ἡ ἀνανέωσις αὐτῆς ὁποῖαν ὁδὸν εἶναι σκοπιμώτερον νὰ ἀκολουθήσῃ;

Ἡ ἐξ ὀλοκλήρου ἀνανέωσις αὐτῆς ἢ ἡ τμηματικὴ εἶναι προτιμότερα;

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων ὑπὲρ τῆς μακροτέρας διαρκείας τῆς Γερουσίας, δυνάμεθα ἀνευδισταγμοῦ νὰ ἀσπασθῶμεν τὴν ἰδέαν τῆς τμηματικῆς ἀνανεώσεως τῆς Γερουσίας.

Ἡ τμηματικὴ ἀλλαγὴ τῶν Γερουσιαστῶν ἢ καὶ ἐπανεκλογή τῶν ἰδίων προσδίδει ἀφ' ἐνὸς νέον κῶρος εἰς τὸν νομοθετικὸν τοῦτον παρά-

γοντα, εισάγει νέα αιμοσφαίρια ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ καὶ μεταλλάσσει βαθμιαίως τὰς ὑπαρχούσας τυχόν ἀντιλήψεις διὰ τῆς διεισδύσεως τμηματικῶς νέων στοιχείων. Ἡ βαθμιαία ἀλλαγὴ τῶν Γερουσιαστῶν ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ ἀποτρέπη τὴν συγκλονιστικὴν τυχόν ἀλλαγὴν διὰ μιᾶς ἀποτόμου εἰσόδου στοιχείων ἄκρως προοδευτικῶν. Οἱ παραμένοντες χρησιμεύουν ὡς ἀντίρροπον τῶν νέων εἰσελθουσῶν δυνάμεων καὶ ἰσοβαρῶν διὰ τῆς συντηρητικότητός των τὴν νέαν μορφήν τοῦ ὀργανισμοῦ. Κατὰ συνέπειαν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀχθῶμεν εἰς συμπέρασμα ὅτι ἀντὶ τῆς καθολικῆς διαλύσεως τῆς Γερουσίας ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ διάλυσις αὐτῆς καὶ προκήρυξις ἐκλογῶν Γερουσιαστῶν πρὸς τῆς παρόδου τῆς δικτατείας θὰ ἦτο ἡ σκοπιμωτέρα λύσις πρὸς τὴν συντήρησιν καὶ ἐδραίωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας.

Ἡ ἀνὰ τέσσαρα συναπτὰ ἔτη ἀνανέωσις τοῦ ὀργανισμοῦ, διὰ τῆς προκηρύξεως ἐκλογῶν, τοῦ ἡμίσεως ἀριθμοῦ τῶν Γερουσιαστῶν, θὰ ἦτο συμφωνότερα πρὸς τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ δευτέρου τούτου νομοθετικοῦ παράγοντος.

§

Ὁ δεύτερος τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν εἶναι ὁ μικτός. Τόσον αἱ ἐπαγγελματικαὶ—κοινωνικαὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ ὀργανώσεις, ὅσον καὶ τὸ σύνολον τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, τοῦ συνόλου τῶν ἐκλογέων, ἰσοσταθμίζονται ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς. Αἱ μὲν ὀργανώσεις ἐκλέγουσαι ἀνὰ ἓνα Γερουσιαστὴν καὶ συμπληροῦσαι τὸ ἐν τρίτον ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν Γερουσιαστῶν, τὸ δὲ ἐκλογικὸν Σῶμα τῶν ἐκλογέων διὰ τῆς «καθολικῆς ψηφοφορίας» ἐκλέγον τὸ ὑπόλοιπον τῶν Γερουσιαστῶν, ἐπιτυχάνουσι τὴν πληρεστέραν ἐμφάνισιν τοῦ νομοθετικοῦ τούτου παράγοντος.

Αἱ πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ὀργανώσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν βᾶσιν τῆς ὑποστάσεως τοῦ Κράτους, ἀκολουθοῦσαι ὀρισμένην κατεύθυνσιν ἐπὶ κεχαραγμένης ὁδοῦ πρὸς ἐπιτελεσιν τοῦ «σκοποῦ» αὐτῶν, ἀποτελούμεναι ὑπὸ στοιχείων πλήρη συνέδησιν τοῦ σκοποῦ τῆς ὀργανώσεως ἐχόντων, δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν συμμετοχὴν μέλους αὐτῶν ἐν τῇ Γερουσίᾳ.

Ἡ τοιαύτη συμμετοχὴ τείνει βεβαίως εἰς διάφορον τῆς καθοριζομένης ἐν τῷ ἀρθρῷ ββ τοῦ ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος ἀρχῆς «ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας» διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως εἰς ὀρισμένας οὕτως εἶπειν ὀργανώσεις δικαίωματος ἐπικρατεστέρου τοῦ τῶν λαϊκῶν μαζῶν διὰ τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ αὐτῶν ἀντιπροσώπων διὰ τὴν Γερουσίαν, ἀλλὰ δικαίως δύνανται αὐταὶ νὰ ἀπαιτήσωσι τὸ τοιοῦτον.

Ἄφ' ἑνὸς τὸ ἥμισυ τῆς Γερουσίας ἀποτελούμενον ὑπὸ μελῶν ἀντιπροσωπευόντων τὸ ἔθνος ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ ὑψηλοτέρᾳ ἐνότητι, τὸ ἕτερον ἀπορρέον ἐκ τῶν κοινωνικῶν—πολιτικῶν καὶ ἐπαγγελμα-

τικῶν ὀργανώσεων, ἀντιπροσωπεῖον τὸ «ἀνώτατον συμφέρον» τῶν συγκεκροτημένων λαϊκῶν ὀμάδων δύνανται νὰ ἀποτελέσουν τὴν ἰδανικὴν τοῦ νομοθετικοῦ τούτου παράγοντος συγκρότησιν.

Διὰ μιᾶς τοιαύτης συναρμολογήσεως τοῦ δευτέρου Κοινοβουλίου εἶναι πιθανὴ ἢ ἀποφυγὴ συγκρούσεων τῶν συμφερόντων τῶν διαφόρων ὀμάδων καὶ ἢ οὕτως εἶπειν εὐκολωτέρα διευθέτησις τῶν ἀναφυομένων κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἄλλ' ὁποῖαι ὀργανώσεις θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσι Γερουσιαστάς;

Καθ' ἡμᾶς πᾶσαι αἱ ἐπαγγελματικαὶ εἴτε ἀποτελοῦνται αὐταὶ ὑπὸ ἐργατῶν τοῦ πνεύματος (ιατροὶ—δικηγόροι, δημοσιογράφοι κ.λ.π.) ἢ καὶ τῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως στοιχείων (Συνομοσπονδία τῶν Ἐργατῶν κ.λ.π.).

Αἱ διάφοροι ὀργανώσεις τῶν ἀστικῶν στοιχείων, ὡς ὁ Κτηματικὸς Σύνδεσμος, γεωργικαὶ συνεταιρισμοὶ κ.λ.π. καὶ τέλος οἱ Πολιτικοὶ Σύλλογοι, ἐφ' ἔσον ἠθελον οὗτοι καταρτισθῆ ἐπὶ νέας ὁλως βάσεως καὶ ἀρχῆς σκοπὸν ἐχούσης οὐχὶ τὴν ἐπιτελεσιν ἰδιοτελῶν σκοπῶν ἀλλὰ τὴν παρακολούθησιν πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἀρχῶν τούτων, ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Βουλῆς τῶν ἀσπαζομένων τὰς ἀρχὰς τῶν διαφόρων Πολιτικῶν Συλλόγων.

Καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ συστήματος τῆς ἐκλογῆς, τὰ αὐτὰ περὶ διαρκείας καὶ ἀνανεώσεως τῆς Γερουσίας, ὡς καὶ ἀνωτέρω, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν.

§

Ὁ τρίτος τρόπος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ἔμμεσος, διὰ τῆς ἐκλογῆς ἐντολοδόχων πρὸς ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν ἢ καὶ ὑπὸ ἐκλογέων, ὧν τὰ προσέντα ῥητῶς ἐν τῷ Συντάγματι ἢ ἐν τῷ Νόμῳ ἀναφέρονται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς δυνάμενος νὰ ἐφαρμοσθῆ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ τοιαύτη μικτὴ ἐκλογικὴ ἐνέργεια, ἢ προσαπαιτούσα τὴν διάβασιν τῶν Γερουσιαστῶν, διὰ τῆς διπλῆς οὕτως εἶπειν αὐτῶν ἐκλογῆς, ἔχει μὲν πλεῖστα ὅσα πλεονεκτήματα ἀλλὰ προσκρούει πρὸς τὸ κράτοῦς ἐν Ἑλλάδι πνεῦμα τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκλογῶν.

Ἐὰν ὑπεχρεοῦντο οἱ ἐκλογεῖς νὰ ἐκλέξωσιν ἀριθμὸν ἐκλογέων τῶν Γερουσιαστῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνευρίσκοντο οἱ τοιοῦτου εἶδους ἐκλόγιμοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐκλέκτορες θὰ ἠσθάνοντο μειωμένην τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος χορηγουμένην αὐτοῖς ἐλευθερίαν τῆς ψήφου των, ὡς καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἀποφασίζεσθαι πρὸς ἀνέυρεσιν τοῦ μεταξὺ τῶν πολλῶν καταλληλοτέρου καὶ ἰκανωτέρου ἀντιπροσώπου των ἐν τῇ Γερουσίᾳ, δυσκόλως δὲ θὰ ἠδύναντο καὶ νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν διὰ βαθμίδων ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἕτερος λόγος θὰ ἠδύνατο νὰ συνηγορήσῃ ἐναντίον τοῦ τοιοῦτου τρόπου ἐκλογῆς.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἡγήτορες κομμάτων, ποθοῦντες τὴν ἐξασφάλισιν περισσοτέρων θέσεων ἐν τῇ Γερουσίᾳ, ὑπὸ στοιχείων φίλα προσκειμένων αὐτοῖς, θὰ ἠδύνατο καταλλήλως ἐνεργοῦντες, νὰ ἐπιτύχωσι, διὰ τῆς ὑποδείξεως ὡς ἐκλογίμων ἐκλεκτόρων τῶν Γερουσιαστῶν φίλα αὐτοῖς φρονούντων, τὴν ὑφαρπαγὴν τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ, τὴν χορηγομένην διὰ τῆς πρώτης ἐκλογῆς εἰς τοὺς ἐκλέκτορας, διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Γερουσιαστῶν. Μία τοιαύτη ἐνέργεια θὰ καθίστα εὐκόλον τὴν ἐκλογὴν ὡς Γερουσιαστῶν ἀνθρώπων ὑπακειμένων εἰς τὰς θελήσεις τῶν ἰσχυρῶν ἡγητόρων κομμάτων, καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ δευτέρου τούτου νομοθετικοῦ παράγοντος τῆς Γερουσίας εἰς αὐτούς.

Δὲν γεννᾶται οὐδ' ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία ὅτι, ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐκλογεῖς ἦσαν πολιτικῶς χειραφετημένοι, ἡ προτιμότερα μέθοδος πρὸς ἐκλογὴν Γερουσιαστῶν θὰ ἦτο ἡ ἀναφερομένη. Ἐκαστος ἀριθμὸς ἐκλογέων π. χ. 1000 ἐκλέγουσιν ἓνα ἀντιπρόσωπον. Τὸ σύνολον τῶν ἀντιπροσώπων ἐκλέγει τοὺς Γερουσιαστάς. Οἱ πολλοὶ εὐρίσκουσι μεταξὺ αὐτῶν τὸν θεωρούμενον ὡς τὸν τελειότερον καὶ ἱκανώτερον. Οὗτος μετὰ τῶν ἄλλων ἰσοτίμων, ἐκλέγει τοὺς Γερουσιαστάς.

Τὸ ἐφαρμοζόμενον ἐν Γαλλίᾳ σύστημα, ὅπου τὸ δικαίωμα τῶν ἐκλεκτόρων τῶν Γερουσιαστῶν καθορίζεται σαφῶς, (ἐπὶ τῇ βάσει π. χ. τοῦ νόμου τῆς 9ης Δεκεμβρίου 1884, οἱ Γερουσιασταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ ἐνὸς ἐκλογικοῦ σώματος ἀποτελουμένου 1ον ἐκ βουλευτῶν, 2ον Γενικῶν Συμβούλων, 3ον Συμβούλων τῶν Διαμερισμάτων καὶ 4ον ἐξ ἐντεταλμένων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων) (1) θὰ ἦτο ἄκρως ἀντίθετον τῆς καθορισθείσης ὑπὸ τοῦ Συντάγματος βάσεως τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Θὰ ἀνεγνώριζεν εἰς ὠρισμένους ἐκλογεῖς τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγουν ἐκείνους οἵτινες θὰ ἀπετέλουσαν τὸν δεύτερον νομοθετικὸν παράγοντα, οἷος εἶναι ὁ τῆς Γερουσίας.

§

Καθ' ἡμᾶς ὁ μᾶλλον πρόσφορος τρόπος ἐκλογῆς Γερουσιαστῶν, ὁ καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος συνάδων, ὁ μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἕλληνος ἐκλογέως, εἶναι ὁ διὰ τῆς «ἀμέσου μυστικῆς καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας» ἐκλογῆς Γερουσιαστῶν, τῶν ὁποίων τὰ προσόντα σαφῶς θὰ ἀναφέρονται ἐν τῷ Συντάγματι. Τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ μόνον διότι αἱ διάφοροι κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ὀργανώσεις, ὡς αὐταὶ εἶναι σήμερον, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν, ὡς ἐκπροσωποῦσαι πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, καὶ ὡς δυνάμεναι νὰ ἀνα-

λάβωσι τὸ βαρύτερον φορτίον τῆς ἐκλογῆς τῶν Γερουσιαστῶν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἐὰν ἀνετίθετο εἰς αὐτὰς ἐν τοιοῦτον δικαίωμα, κίνδυνον μέγαν διαλύσεως θὰ διέτρεχον ἐκ τῆς πάλης ἣτις πάντοτε παρατηρεῖται ἐν Ἑλλάδι, μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τῶν Σωματείων ἢ Συλ, λόγων πρὸς ἐκλογὴν αὐτῶν ἢ ὡς Προέδρων ἢ καὶ ἀπλῶς Συμβούλων ἣτις μοιραίως θὰ ἠῤῥξανε προκειμένου νὰ ἐκλεγῆ τις Γερουσιαστής!

Κ. ΚΟΤΖΙΑΣ

(1) Duguit Manuel de Droit Constitutionnel σελ. 773.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ

(Συνταχθέν υπό τοῦ νομικοῦ Συμβούλου τῆς ἐλλ. ἀπουτολῆς
κ. Α. Φραγκούλη καὶ ὑποβληθὲν εἰς τὸν κ. Καλογερόπουλον)

Ἰδιῶν χαρακτήρ τῶν Συνθηκῶν Εἰρήνης τοῦ 1919 καὶ 1920

Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παγκοσμίου πολέμου αἱ διεκδικήσεις τῶν διαφόρων Ἐθνότητων ἐκανονίζοντο συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων τῶν ἰσχυρῶν Κρατῶν. Ἀπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Βετσαλλίας μέχρι τῶν τελευταίων συνθηκῶν, πᾶς σφετερισμὸς καὶ πᾶσα παραβίασις τοῦ δικαίου ἐδικαιολογήθησαν διὰ τῆς ἐκάστοτε ἐπικλήσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων.

Ἡ μετατροπὴ τοῦ παγκοσμίου πολέμου εἰς πόλεμον ἀρχῶν καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Συμμάχων Κυβερνήσεων παραδοχὴ προκαθεστηκότων τινῶν κανόνων, δι' ἧς περιπτώσεις ἤθελον κληθῆναι νὰ διακανονίσωσι, συμφώνως πρὸς τοὺς δικαίους συνήφθη ἡ εἰρήνη, μετέτρεψαν τὴν νίκην τῶν Συμμάχων εἰς νίκην τοῦ δικαίου.

Μόνον μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν δεκατεσσάρων ἔργων τοῦ Προέδρου Ουῆλσον ὡς βάσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ διακανονισμοῦ, μόνον κατόπιν ὠρίμου σκέψεως, βεβαίας μελέτης καὶ ἀφοῦ ἠκούσθησαν τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη ὑπεγράφησαν αἱ συνθήκαι αὗται. Ἐνῶ αἱ προηγούμεναι συνθήκαι εἰρήνης ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐξουθένωσιν τοῦ ἡττημένου πρὸς ἄφελος τοῦ νικητοῦ, αἱ συναφθεῖσαι κατὰ τὸ 1919 καὶ 1920 συνθήκαι εἰρήνης, ὡς αὐτοὶ οἱ Σύμμαχοι διεκήρυξαν, εἶχον ὡς σκοπὸν τὴν διοργάνωσιν τοῦ κόσμου συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης. Οὕτω αἱ συνθήκαι αὗται ἀποτελοῦσι τι τὸ ἀλληλένδετον. Συνήφθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν προκαθεστητικῶν ἀρχῶν. Διὰ τούτων ἐτερματίσθη εἰς καὶ μόνον πόλεμος καὶ ὄλοι φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν ἀπασῶν τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Ὅλοι αὗται αἱ συνθήκαι, φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Συμβόλαιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ ὅποιον παρέχει τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς ἐγγυήσεις εἰς ὅλα τὰ Κράτη, περιέχουσι πλείστας προσθήκας, αἵτινες τὰς συμπληροῦν.

Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα, ὡς αὕτη διεκηρύχθη πλειστάκις ὑπὸ τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, ἦτο ἡ ἡμετέροις τῆς Εἰρήνης ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ κανονισμὸς τῶν διεκδικήσεων τῶν λαῶν οὐχὶ συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου ἢ τοῦ συμφερόντος, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦπραγματικοῦ δικαίου. Ταῦτα ὑπῆρξαν αἱ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Συμμάχων Δυνάμεων διακηρυχθεῖσαι ἀρχαί, αἵτινες ὀριστικῶς καθιερώθησαν ἐν ταῖς συνα-

φθεύσαις συνθήκαις εἰρήνης τοῦ 1919 καὶ 1920. Αἱ συνθήκαι λοιπὸν αὗται καθιεροῦσι τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δικαίου.

Ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν.

Ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τῆς σειρᾶς τῶν συνθηκῶν αἵτινες καθιέρωσαν τὴν εἰρήνην τῆς Δικαιοσύνης, συνήφθη συμφώνως πρὸς τὰς αὐτὰς μετὰ τὰς ἄλλας συνθήκας προκαθεστητικῆς ἀρχῆς καὶ μετὰ βαθεῖαν ἐξέτασιν τῶν ἐν ἰσχύϊ δικαίων.

Διὰ τοῦ δωδεκάτου ἔργου τοῦ προγράμματος τοῦ Προέδρου Ουῆλσον, τὸ ὅποιον εἶχε γίνει δεκτὸν ὡς βᾶσις τῆς Εἰρήνης, εἶχεν ἤδη διακηρυχθῆναι ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Ἐπικράτεια ὄφειλε νὰ περιορισθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς «τὰς Τουρκικὰς περιοχὰς τῆς σημερινῆς Ἀυτοκρατορίας, ὅπου τὸ Τουρκικὸν στοιχεῖον πράγματι ὑπερέχει».

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐγένετο παραδεκτὴ ὑφ' ὄλων τῶν ἐμπολέμων μερῶν, ἐκυρώθη δὲ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς προηγουμένως ἀναγνωρισθείσης ἀρχῆς, τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν.

Τὴν δεκάτην Αὐγούστου 1920 ὑπεγράφη ὑπὸ πληρεξουσίων δέοντως ἐξουσιοδοτημένων ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν, δι' ἧς ἀπεδόθη ἡ ἐλευθερία εἰς ἑκατομμύρια πληθυσμῶν διατελούντων ἐπὶ αἰῶνας ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν καὶ ἐτέθη τέρμα εἰς μίαν τραγικὴν κατάστασιν ἣτις εἶχε παρὰ πολὺ διαρκέσει. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων διὰ τὴν Εἰρήνην ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπὶ ὑπερβάσει τῆς δαθείσης αὐτῷ ἐντολῆς, οὔτε διεκήρυξέ τις ἐξ αὐτῶν ὅτι δὲν εἶχε τὴν ἀπειτούμενην ἐξουσίαν διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης συμφωνίας, ὅλοι δὲ ἀνέλαβον νὰ μὴ ἀθετήσουν τὴν ὑπογραφὴν των.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἐπικρατεστέρας ἀρχὰς τοῦ δικαίου, συνθήκη ταιουτοτρόπως συναφθεῖσα ἔχει ἀναμφισβητήτως ὑποχρεωτικὴν ἰσχύν. Ἐξ ἄλλου ἡ στοιχειοθεστέρα ἠθικὴ ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸν παρομοίας συμφωνίας.

Ἡ παγκόσμιος ρῆξις ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς ἀθετήσεως τῆς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Βελγίου δοθείσης ὑποσχέσεως. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λησμονηθῆ ποτὲ τὸ μέγα τοῦτο μάθημα τῆς Ἱστορίας.

Δυνάμει ἐπανειλημμένων ἀποφάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου κατὰ τὸν Μάϊον καὶ Ἰούνιον τοῦ 1920 ἡ Ἑλλὰς ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῶν Συμμάχων Δυνάμεων νὰ ἀποκαταστήτῃ τὴν τάξιν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τοῦ Κεμάλ Πασᾶ. Ἐξεπλήρωσεν ὅσον καλλίτερον ἠδύνατο τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν ἐπὶ ἐκτάσεως τριπλασίας ἐκείνης, ἣτις τῇ παρεχωρήθη διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν. Ἀπῆλθε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ Στενὰ ἀπὸ τῆς Κεμαλικῆς ἀπειλῆς. Περιέβαλε τοὺς πληθυσμοὺς, οἵτινες πολὺ εἶχον δοκιμασθῆ ὑπὸ

των λυμαινομένων την χώραν επιδημιών. Ἰδρυσεν ἀγροτικὰς Σχολὰς. Ἐδαπάνησεν εἴκοσιν ἑκατομμύρια φράγκων διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἀγροτικῆς πίστεως. Διένειμεν εἰς τοὺς χωρικοὺς, ἀνεὺ διακρίσεως ἔθνικότητος, μέσα συντηρήσεως καὶ ἐργατικὰ ἐργαλεῖα. Ἐν μιᾷ λέξει ἀποκατέστησε τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἐκεῖ ὅπου ἐβασίλευον ἡ ἀναρχία, ἡ λεηλασία καὶ ἡ ἀταξία. Ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη τῇ ἐστοίχισε τρεῖς δισεκατομμύρια φράγκων, αἱ δὲ κατὰ τὰς πρὸς τὸν Κεμαλ μάχας ἀπώλειαί τῆς ὑπερέβησαν τοὺς ἑξακισχιλίους νεκροὺς. Καθ' ἣν στιγμὴν ὅλα τὰ Ἕθνη εὐρίσκονται ἐν καταστάσει εἰρήνης ἢ Ἑλλὰς διατελεῖ εἰσέτι ἐν ἐπιστρατεύσει ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰς διεθνεῖς ὑποχρεώσεις τῆς. Κατέχει σήμερον μέτωπον ἐκτάσεως πλέον τῶν ὀκτακισίων χιλιομέτρων. Ἐξακολουθεῖ ν' ἀντιμετωπίζῃ νικηφόρως τὸν Κεμαλικὸν κίνδυνον, μολονότι, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς, ἐστερήθη τῶν ὑποσημένων αὐτῇ οἰκονομικῶν μέσων. Ἡ παρ' αὐτῆς κατοχὴ τοσαύτης ἐκτάσεως διὰ σχετικῶς ἐλαχίστων δυνάμεων ἀποδεικνύει πασιφανῶς ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν καὶ ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ αὐτόχθονος πληθυσμοῦ. Ἡ Ἑλλὰς συνεπὼς ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν τῆς καὶ ἐξεπλήρωσε τὰς ὑποχρεώσεις τῆς.

Ἡ προσπόθεια αὕτη κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὀλοκλήρου, τὸ ὅποιον ὑπέστη καὶ πάσας τὰς θυσίας. Εἰς τὸ σύνολον λοιπὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀνήκον τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ δικαιώματα, ἅτινα εὐηρεστήθησαν νὰ τοῦ ἀναγνωρίσουν.

Ἡ νόμιμος Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔθεσεν ἐπισήμως τὴν ὑπογραφήν τῆς κάτωθι τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἀναλαβοῦσα εὐτὼ καὶ αὕτη ρητὰς ὑποχρεώσεις.

Ἐπὶ σειρὰν αἰώνων μιὰ ἀδικία ὑφίστατο. Ἐκατομμύρια ἀνθρώπων ἐστέναζον ὑπὸ ἑνὸς ἀφόρητον ζυγόν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ κόσμος ἐπληροφορεῖτο ὅτι χιλιάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων ἐσφάγησαν, ἐδολοφονήθησαν, ἠκροτηριάσθησαν καὶ ἔχασαν τὴν παρουσίαν των. Τὸ ἔγκλημα διηγωνίζετο καὶ ἡ ἀτιμώσφαιρα αὕτη τῆς σφαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας ἐν Ἀνατολῇ ἐμόλυνε τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Ἡ ἱστορία τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ὑ. Πύλης καὶ τῶν Μ. Δυνάμεων, ἔλεγεν ὁ κ. Millerand, Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, ἐν τῇ ἀπευθυνθείσῃ παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἀντιπροσωπείαν νότα, κατὰ τὰς προσηγηθείσας τοῦ πολέμου μακρὰς περιόδους, ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς ἐπανελημμένων, ἀλλὰ ματαίων προσπαθειῶν, ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὰς σκληρότητας αἰτίνας ἐτάραξαν καὶ ἐξήγειραν τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσιν ἔτη.

«Οἱ Ἀρμένιοι ἐσφάζοντο διὰ μεθόδων ἀνηκούστου βαρβαρότητας. Τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου διαπραχθέντα ὑπὸ τῆς Ὀθωμα-

νικῆς Κυβερνήσεως κατορθώματα εἰς ἀνηλεεῖς σφαγὰς, ἐξορίας καὶ κακοποιήσεις αἰχμαλώτων ὑπερέβησαν ἀπέριως τὰ προηγουμένα παρόμοια ἀνδραγαθήματά τῆς. Ὁ ἀπολογισμὸς τῶν τοιαύτης φύσεως ἀνοσιουργημάτων εἶναι ὁ ἑξῆς :

» Ὑπολογίζεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1915 ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐσφάξεν, ὑπὸ τὸ ἀνυποστήρικτον πρόσχημα δῆθεν ἐπαναστάσεως, 800,000 Ἀρμένιους, ἀδιακρίτως ἀνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ μετετόπισεν ἢ ἐξεδιώξεν ἐκ τῶν ἐστίων των πλέον τῶν 200,000 Ἑλλήνων καὶ Ἰσαριθμῶν Ἀρμενίων. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν παρέλειψε μόνον τὸ καθῆκον, τὸ ὅποιον εἶχε, νὰ προστατεύσῃ τοὺς μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν Τουρκικὴν φυλὴν ὑπηκόους τῆς κατὰ τῶν διώσεων, τῆς βίας καὶ τῆς σφαγῆς· πλείστοι ἀποδείξεισι ὑπάρχουν ὅτι αὕτη ἡ ἰδία ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως τῶν ἀγριωτέρων ἐπιθέσεων ἐναντίον πληθυσμῶν τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ προστατεύσῃ.

» Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ ἀπελευθερώσουν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ ὅλα τὰ ἐδάφη τὰ κατοικούμενα κατὰ πλειονοψηφίαν ὑπὸ ἀτόμων μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν Τουρκικὴν φυλὴν.

» Οὕτε δίκαιον, οὔτε μέσον συντελεστικὸν διὰ τὴν παγίωσιν διακαίας εἰρήνης ἐν τῇ ἐγγυῆ Ἀνατολῇ ἠθέληεν εἰσθαι ὁ ἐξαναγκασμὸς εἰς παραμονὴν πολλῶν μὴ Τουρκικῶν πληθυσμῶν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν Κυριαρχίαν.

» Αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις οὐδεμίαν δύνανται νὰ παραδεχθῶσι τροποποίησιν τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, δι' ἣν ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Θράκη ἀποσπῶνται τῆς Τουρκίας, καθ' ὅσον καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας οἱ Τοῦρκοι εὐρίσκονται ἐν μειονότητι. Ὁ αὐτὸς ὅρος ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὰ καθορισθέντα μεταξὺ Συρίας καὶ Τουρκίας σύνορα. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδεμίαν μετατραπὴν δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τὰς διατάξεις τὰς ἀφορώσας τὴν δημιουργίαν ἐλευθέρου Ἀρμενικοῦ Κράτους, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καθορισθέντων ὡς δικαίων ὁρίων».

Κατόπιν θυσίων ἀνηκούστων ἡ δικαιοσύνη εἶχε μόλις ἀποκατασταθῆ θέτουσα τέρμα εἰς τὴν βίαν καὶ παρέχουσα ὀλίγην ἐλπίδα καὶ εὐτυχίαν εἰς πληθυσμοὺς σκληρῶς δοκιμασθέντας. Ἡ κατάστασις οὕτη τῶν πραγμάτων δὲν εἶχεν εἰσέτι τελείως παγιωθῆ, ὅτε εἰς ἐπαναστάτης ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον αὐτῆς ταύτης τῆς Κυβερνήσεως τοῦ καὶ ἐζήτησε ἐκδίκησιν ἐναντίον αὐτῶν τούτων τῶν θυμάτων του. Ἐξηγείρετο ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως, ἣτις τὸν ἐπληττε, καὶ ἐκήρυττεν ὡς μὴ ὑπάρχοντα τὸν νόμον τοῦ ὁποῦ ἢ ἀπόφασις αὕτη ἦτο ἢ ἐφαρμογὴ. Χάρις εἰς κρυφίας τινὰς ὑποστηρίξεις, ὧν ἔτυχεν, ἠδυνήθη ν' ἀντισταθῆ μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης. Τὸ νὰ θέλῃ τις τὴν ἀκύρωσιν τοῦ Νόμου, ἐφαρμογὴ τοῦ ὁποῦ εἶναι

ἡ ἀπόφασις αὕτη, θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς διακήρυξιν κατὰ πρόσωπον τοῦ κόσμου, ὅτι οἱ Νόμοι γίνονται οὐχὶ διὰ νὰ προφυλάσσουν τοὺς τιμίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ νὰ προστατεύουν τοὺς ἐνόχους. Θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς ἀπον μὴν ἐπάθλου εἰς τὴν ἀνυποταξίαν καὶ εἰς τὴν βίαν. Θὰ ἦτο ὡς νὰ ἀπηρεϊτό τις τὴν δικαιοσύνην ὁσάκις ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συνήντα ἀντίστασιν. Θὰ εἰσήγε τὴν ἀβεβαιότητα εἰς πάσας τὰς συνθήκας καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς προηγουμένου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Κόσμου, τὸ ὁποῖον θὰ συνίστατο εἰς τὴν ἀναγνώρισιν εἰς ἓν Κράτος βίας τοῦ δικαιώματος τῆς καταπατήσεως τῆς νομίμως ἐγκατεστημένης ἐν τινι χώρῃ δυνάμεως καὶ τῆς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἀκυρώσεως διεθνῶν συμφωνιῶν, συναφθεισῶν ἐπισήμως. Ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν συνήφθη ἐπὶ κοινῶν μὲ τὰς ἄλλας συνθήκας εἰρήνης τοῦ 1919 καὶ 1920 βάρων καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τεθῆ ὑπὸ συζήτησιν χωρὶς νὰ τεθῶσιν ὑπὸ ἐξέτασιν αὐταὶ αἱ βάρεις ὅλων τῶν διεθνῶν τούτων συμβάσεων.

Ποῖον εἶναι τὸ νέον γεγονός ὑπερδύναται νὰ δικαιολογήσῃ νομικῶς τὴν ἀναθεώρησιν τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν; Μήπως ἡ ἐπανάστασις τοῦ Κεμάλ; Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἐσήμαινε πρόσκλησιν πρὸς τοὺς συμμάχους τῶν Τούρκων ὅπως πράξωσιν ὁμοίως.

Ἡ ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν ἀντίκειται εἰς τὸ δίκαιον καὶ τότε οἱ δημιουργοὶ τῆς Εἰρήνης ἔθεσαν τὴν ὑπογραφήν των κάτωθι πράξεως, ἣν θεωροῦσιν ὡς ἀδικον, ἢ ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρῶν, ὡς φρονοῦμεν, εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τότε καθήκον ἐπιτακτικὸν ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ὑπογράφαντας ταύτην νὰ τὴν ὑποστηρίξωσιν ἐναντίον πάσῃ προσβολῆς.

Ἡ Εἰρήνη ὡς ἀποτέλεσμα ἔσχε τὴν ἐντὸς τῶν παλαιῶν αὐτῶν συνόρων ἀποκατάστασιν πασῶν τῶν ἔθνοτήτων, αἵτινες διὰ βιαιῶν πράξεων ἐν τῷ παρελθόντι, εἶχον ἀπολέσει τὴν συνοχὴν των καὶ εἶχον τεθῆ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν δυνάμεως ἐχθρικής πρὸς αὐτάς.

Ἐπὶ τῇ βάρει τῆς ἀρχῆς τῶν ἔθνοτήτων παρέστημεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἐνὸς τῶν παλαιῶν αὐτῶν συνόρων ὅλων τῶν ἀποτελούντων ἴδιαν ἐθνικότητα πληθυσμῶν: Τῆς Πολωνίας εἰς τὴν πρὸ τῶν συνθηκῶν τοῦ διαμελισμοῦ τῆς τοῦ 1771 ἕως 1773, τῆς Βοημίας εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐνώσεώς της μετὰ τῆς Αὐστρίας τὸ 1526, τῆς Σερβίας εἰς τὴν πρὸ τῆς καταρρεύσεώς της μετὰ τὸν 16ον αἰῶνα· τέλος ἡ Γαλλία, ἡ Δανία, ἡ Ἰταλία ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἐθνολογικὰ των ὅρια, μόνη δὲ ἡ Ἑλλάς, ἐξ ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν δὲν ἀποκατεστάθη εἰσέτι εἰς τὰ παλαιὰ της σύνορα. Ἐν τούτοις αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης κατεκτήθησαν ἐπὶ τῇ βάρει τῆς ἀρχῆς, δυνάμει τῆς ὁποίας κατελήφθη ἡ Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη ἢ ἡ Πολωνία.

Οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πάντοτε ἐξεδήλω-

σαν τὸν ἀποτροπιασμὸν των ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας. Εἰς οὐδεμίαν ὑπέκυψαν ἀφομοίωσιν καὶ μεγαλοφώνως διεξεδίκησαν τὸ δικαίωμα τῆς ἐνώσεώς των πρὸς τὴν μητέρα Πατρίδα. Οὐδεμία διάρκεια, οὐδεμία πάροδος χρόνου εἶναι δυνατὴ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάρει παραγραφῆς τοῦ δικαιώματος τούτου.

Ἡ βάρει τῆς παραγραφῆς εἶναι ὁ σεβασμὸς, ἐν τῷ συμφέροντι τῆς κοινωνικῆς τάξεως, πρὸς μακροχρόνιον κατοχὴν εἰρηνικῶς ἀποκτηθεῖσαν.

Ἡ ἐπὶ αἰῶνας ἐπιβολὴ τῆς βίας οὐδένα τίτλον δίκαιον δύναται νὰ προβάλλῃ.

Ἡ Θράκη καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον ἐπὶ τῇ βάρει τοῦ νόμου περὶ πλειονοτήτων, ἀλλὰ πρὸ πάντων δυνάμει ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων, αἵτινα τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔχει ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν τούτων. Θὰ ἦτο ἀνήθικον ἂν αἱ ἀπελάσεις, οἱ φόνοι, τὰ παντοειδῆ ἐγκλήματα, αἵτινα ἀπεδεκάτισαν τοὺς Ἑλληνικοὺς πληθυσμούς, συνετέλουν ὑπὲρ τῶν αὐτουργῶν των.

Ἐπὶ αἰῶνας ἑκατομμύρια Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων ὑπέφεραν ὑπὸ ἀμείλικτον ζυγὸν βασιανιστήρια ἀνεκδιήγητα.

Ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος τῆς νίκης τοῦ δικαίου ἀνῆρχετο εἰς τὸν οὐρανόν, ἀναγεννῶντο αἱ ἐλπίδες εἰς τὰς καρδίας ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἔδλεπον ὅτι ἀνέτελλεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀπελευθερώσεώς των. Ἡ νίκη τῶν Συμμάχων τοὺς ἔκαμε ν' ἀναπνεύσωσιν μὲ ἕλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων των τὴν σῴτειραν αὔραν τῆς ἐλευθερίας.

Μετὰ τῶν ἀδελφῶν των Ἀλσατῶν, Λωρραίνων, Πολωνῶν, τοῦ Schleswig ἠσθάνθησαν τὴν χαρὰν τῆς ἀπολυτρωτικῆς αὐτῆς νίκης. Δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ τοῖς λέγωσι σήμερον ὅτι ἡ χαρὰ των ὑπῆρξε φανταστική, ὅτι ἡ ἐλευθερία αὕτη θὰ διήρκει μόνον μίαν ἡμέραν, ὅτι ἡ σκληρὰ ἀγωνία των ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῆ καὶ ὅτι θὰ ἐβυθίζοντο ἐκ νέου εἰς τὴν αὐτὴν ἀτελείωτον ἠθικὴν βάρειαν.

Ἄν τοῦτο συνέβαινε, ὅχι μόνον θὰ διεπράττετο μίᾳ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ ὕβρις πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Τοιαύτη πράξις θὰ ἔθετε πάλιν ἐπὶ τάπητος τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ θὰ διηρόνιζε κατὰστασιν βίας.

Δὲν εἶναι δυνατόν οἱ σημαιοφόροι τοῦ Πολιτισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ νὰ παραδεχθῶσιν ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν μίαν τοιαύτην ἀδικίαν.

Ἡ Ἑλλάς στρέφεται πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ταῖς λέγει:

Ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος ἀποκατεστήσατε τὴν ἐθνικὴν κληρονομίαν μου, τμήμα πρὸς τμήμα, ράκος πρὸς ράκος, καὶ ἐλευθεροῦσαι ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐδημιουργήσατε ἐκ νέου μεγάλην Ἑλλάδα.

Θὰ καταστρέψετε διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν σας τὸ ἔργον τὸ ἀπὸ αἰῶνος ὑπομονητικῶς οἰκοδομηθὲν, ἔργον, ὑπερ αἱ ἰδίαὶ ὑμῶν χεῖρες.

έχουν σχεδόν αποτελειώσει ; Θα εξαφανίσετε δια μιᾶς χειρονομίας τὸ ἀντάλλαγμα τῶν κόπων σας, τὸν καρπὸν τῶν θυσιῶν σας, θὰ ἐγκαταλείψετε τὴν πολιτικὴν ἣν ἀκολουθεῖτε ἀπὸ αἰῶνος καὶ θ' ἀπαρνηθῆτε τὸ τέκνον τὸ ὄπιον ἐφέρατε εἰς τὸν κόσμον, σήμερον ὅτε ἀνεπτύχθη καὶ εἶναι ἔτοιμον νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του τῆς πρὸς ὑμᾶς ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης ;

Πάντοτε ἡ Ἑλλάς, ἥτις τόσας ἤδη θυσίας ὑπέστη διὰ τοὺς δούλους ἀδελφούς της, εἶναι ἔτοιμος καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ἀρκετὰ ἰσχυρὰν νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς ἕνα ἐπαναστάτην τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἐξέφεραν οἱ Σύμμαχοι διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν.

Α. Φ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΚΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ «ΛΑΪΚΟΥ» ΚΑΙ «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ»

§

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως εἶδον τὴν ἐπιανεκδοσιν τοῦ «Μέλλοντος», μὲ ἀνανεωθὲν σφριγὸς συνεχίζοντος τὴν μέχρι τοῦδε εὐδόκιμον σκαδιοδρομίαν του. Μετ' ἴσης δὲ προθυμίας σπεύδω ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν φιλικὴν ἀξιῶσιν, ὅπως ἐκφέρω ἀπὸ τῶν στηλῶν του τὰς κρίσεις μου διὰ τὰς ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ τεύχει δημοσιευθείσας προγραμματικὰς δηλώσεις τῶν δύο πολιτικῶν κομμάτων ἐκ τῆς σημερινῆς συμπολιτεύσεως, τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Δ. Γούναρη τῶν ἐθνικοφρόνων, μεταβλαπτισθέντος μετὰ τὰς ἐκλογὰς εἰς λαϊκόν, καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Ν. Σιγᾶτον ἐθνικοῦ συντηρητικοῦ, μετονομασθέντος ἐσχάτως εἰς μεταρρυθμιστικόν.

Πρὸ πάσης ἄλλης ἀναλύσεως τῶν προγραμματικῶν αὐτῶν δηλώσεων θεωρῶ λυσιτελέστερον διὰ τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν νὰ παραθέσω αὐτούσιον διάγραμμα τι προγραμματικῶν σκέψεων, τὸ ὁποῖον πρὸ ἔτους περίπου εἶχον καταρτίσει μετὰ τοῦ πολυκλαύστου Ἰ. Δραγούμη, τὸ ὁποῖον, καίτοι μὴ ἐκφράζον ἀριτίως εἰς ὅλα τὰ θέματα τὴν ἀτομικὴν ἑκατέρου ἰδεολογίαν, ἀπετέλεσε κοινὸν σημεῖον συναντήσεως τῶν γνωμῶν μας, ἐγένετο δὲ ἀσπαστὸν καὶ παρ' ἄλλων ὁμοϊδεατῶν καὶ προωρίζετο, ὅπως ἀποτελέσῃ προγραμματικὴν βᾶσιν πρὸς ἐμφάνισιν, ἐν καιρῷ εὐθέτῳ, τῆς περὶ ἡμᾶς ὁμάδος ὁμοφρόνων ὡς αὐτοτελοῦς πολιτικοῦ κόμματος.

Ἡ ἐμφάνισις αὕτη ἀνεβλήθη ἀρχικῶς χάριν τοῦ κατὰ τοῦ τέως καθεστῶτος, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποχρώσεων τῆς τότε ἀντιπολιτεύσεως, διεξαχθέντος ἀγῶνος. Ἡ ἐκ τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου φίλου καὶ συνεργάτου προκύψασα μεγάλη ἀπώλεια, ἣ ἐπακολουθήσασα ἀπόδυσις εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα καὶ ἣ μετὰ τὰς ἐκλογὰς κρατήσασα παρ' ἡμῖν ἀντίληψις περὶ ἐπιβαλλομένης ἐφεκτικῆς στάσεως δὲν ἐπέτρεψαν εἰσέτι τὴν ἐμφάνισιν ταύτην. Διοτηρεῖται ὅμως ἀκεραία ἡ αὐτοτέλεια τῆς ὁμαδικῆς ἡμῶν ἰδεολογίας, ἔχουσα ὡς ἀρχικὴν βᾶσιν τὰς κατωτέρω προγραμματικὰς ἀρχάς, ἀνταποκρινομένας εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ δημοσίου ἡμῶν βίου :

§

Ι. Κράτος. Βεβαίωσις τῆς ἀπολύτου ἀπὸ δισθνοῦς ἀπόψεως αὐτοτελείας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ Κράτους καὶ ἀποκατάστασις τῆς πλή-

ρους επιβολής της εθνικής κυριαρχίας ἐν τῇ ρυθμίσει τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων.

2. Πολίτευμα. Συνταγματικὴ Βασιλεία. Ἐξασφάλις τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν αὐτοῦ μορφήν. Ὑποβοήθησις τοῦ ἔργου τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας δι' ἰδρύσεως αἰρετῶν τεχνικῶν συμβουλίων, ἐκπροσωποῦντων τὰς ἀντιλήψεις ἐπιστημονικῶν, οἰκονομικῶν, ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, ναυτιλιακῶν, ἀγροτικῶν, ἐργατικῶν καὶ λοιπῶν ὀργανώσεων. Ἄμεσος ἐναρξίς τῆς λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, πρῶτιστον καθῆκον τοῦ ὁποίου θὰ εἶνε ἡ ἐκκαθάρισις καὶ κωδικοποίησις τῆς ὑφισταμένης νομοθεσίας. Ἀναγραφή διατάξεων ἐν τῷ Συντάγματι περὶ ἐγκρίσεως παρὰ τῆς Βουλῆς συνθηκῶν συμμαχίας καὶ εἰρήνης, ὡς καὶ περὶ περιορισμοῦ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου κατὰ τρόπον προφυλάσσοντά τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας. Ἀπαγόρευσις ἐκδόσεως νομοθετικῶν διαταγμάτων. Ἐκλογικὸν σύστημα προστατεῦον τὰς μειονοψηφίας, μὲ ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν.

3. Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ. Προσαρμογὴ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀναλόγως τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος ὡς Κράτους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ναυτικοῦ καὶ μεσογειακοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ Βαλκανικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ. Προσέγγις πρὸς τὰς ναυτικὰς Δυνάμεις, ἐξυπηρετοῦσα τὰ ἔθνικα, πολιτικά καὶ ἐμπορικά συμφέροντα. Διατήρησις σχέσεων καλῆς γειτονίας πρὸς τὰ ὄμορα καὶ περίοικα Κράτη, μὲ βάσιν τὸν διακανονισμὸν τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους συμφώνως πρὸς τὰ ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰς οἰκονομικὰς καὶ στρατηγικὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Καλλιέργεια στενωτέρων σχέσεων πρὸς τὰ Κράτη τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῇ βάσει ἐξασφαλίσεως ἐλευθέρου καὶ αὐτονόμου διαβιώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐκεῖ ὁμοφύλων. Προσπάθεια συμφιλίωσης καὶ προσεγγίσεως τῶν Βαλκανικῶν καὶ Ἀνατολικῶν ἔθνων. Πλήρης ἐλευθερία εἰς τὰς μετὰ πάντων τῶν Κρατῶν ἐμποροβιομηχανικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐν γένει σχέσεις τῆς Ἑλλάδος.

4. Πολεμικαὶ Δυνάμεις. Ἐλάττωσις τῆς στρατιωτικῆς θητείας μετ' ἐφαρμογῆς προπονήσεως καὶ συστήματος σκοπευτηρίων καὶ ἱματισμοῦ κατὰ τὸ Ἑλβετικὸν πρότυπον. Σύστημα ταχίστης κατὰ περιφερείας ἐπιστρατεύσεως. Ἐκπόνησις ναυτικοῦ προγράμματος δυναμένου καὶ αὐτοτελῶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀμυναν τῆς Χώρας καὶ τὰς θαλασσίας αὐτῆς συγκοινωνίας. Δημιουργία νέων ναυτικῶν βάσεων καὶ σημείων σηριξέως. Ἐγκατάστασις κρατικῶν ἢ ἡμικρατικῶν βιομηχανικῶν διὰ πάντα τὰ εἶδη τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας.

5. Διοικήσις. Περιφερειακὴ ἀποκέντρωσις τῆς ὅλης διοικήσεως μετὰ συστάσεως αἰρετῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων καὶ παροχῆς ἀναλόγου δικαιοδοσίας εἰς τὰς κατὰ τόπους ἀρχὰς πρὸς βαθμιαίαν ἀπαλ-

λαγὴν ἀπὸ τῆς συγκεντρωτικῆς γραφειοκρατίας. Πλήρης κοινοτικὴ αὐτοδιοίκησις.

6. Ὑπαλληλία. Ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ καὶ βελτίωσις τῆς ἀμοιβῆς τῶν λειτουργῶν τοῦ Κράτους διὰ μισθοδοσίας ἐνιαίας καὶ ἀναλόγου πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας τοῦ βίου. Βελτίωσις τοῦ ποιοῦ τῶν ὑπαλλήλων δι' ἰδρύσεως εἰδικῶν σχολῶν, αὐστηρᾶς ἐπιθεωρήσεως, εἰδικῆς δοσιδικίας. Διατήρησις τοῦ θεσμοῦ τῆς μονιμότητος, ἀποφυγὴ προσλήψεως προσωρινῶν καὶ ὑπεραριθμῶν ὑπαλλήλων, μεγίστη φειδῶ εἰς τὴν μετάκλησιν ὀργανωτῶν.

7. Ἀσφάλεια. Βελτίωσις τῆς δημοσίας καὶ ἀγροτικῆς ἀσφαλείας. Πλήρης ἀναμόρφωσις τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς χωροφυλακῆς μὲ ἰδιαιτέραν ὀργανικὴν ὑπόστασιν ἑκατέρας καὶ μὲ χειραφέτησιν ἀμφοτέρων ἀπὸ τοῦ κυρίως στρατεύματος. Ὁργάνωσις ἀγοφυλακῆς. Ἀνασύστασις τῆς ἐφίππου χωροφυλακῆς.

8. Δικαιοσύνη. Ἀνύψωσις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας εἰς ἀληθῆ τρίτην ἐν τῷ Κράτει ἐξουσίαν, πράγματι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ οὐδαμῶς θιγομένην ὑπὸ ταύτης. Ἰδιαιτέρα μέριμνα διὰ τὴν ἐξύψωσιν καὶ τελειοποιήσασιν διεξαγωγὴν τῆς εἰρηνοδικειακῆς δικαιοσύνης. Πληρσοτέρα οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν ἀνευ ἐπιπροσθέτου φορολογίας τῆς δικαιοσύνης. Ἐξ ἀντιθέτου σημαντικὴ ἐλάττωσις τῶν σχετικῶν φόρων καὶ τελῶν. Ἐπιτάχυνσις τῆς συντάξεως καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἀστικοῦ κώδικος καὶ γενικῶς ἀνακρίσεως καὶ συστηματοποίησις τῶν νόμων, ἐξοβελισομένης τῆς ἀνιερᾶς καὶ ἐπικινδύνου πολυνομίας. Θέσις φραγμῶν κατὰ τῆς ἀοριστίας καὶ τῶν ὑπεκφυγῶν περὶ τὴν αἰτιολογίαν τῶν ἀποφάσεων. Βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν νόμων δι' ἀπλοποιήσεως τῶν τύπων, πλὴν μετὰ χαλινῶν κατὰ πάσης δικαστικῆς ὑπερβασίας. Ἐξασφάλις τῆς ἀγροτικῆς περιουσίας διὰ ταχίστης καὶ ἀδαπάνου ἐπεμβάσεως εἰδικῶν τοπικῶν δικαστηρίων. Διάπλασις ἰδιαιτέρου ἀνακριτικοῦ κλάδου. Τελεία ἀναδιοργάνωσις τῶν φυλακῶν καὶ διαπαιδαγώγησις τῶν καταδικῶν πρὸς ἠθικὴν καὶ παραγωγικὴν τόνωσιν αὐτῶν.

9. Ἐκπαιδεύσις. Βελτίωσις καὶ ἐπέκτασις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄρσις πάσης ὑπὸ οἰονδήποτε τύπον φορολογίας βαρυνούσης αὐτὴν καὶ ὑποστήριξις τῶν ἀπόρων. Προσαρμογὴ τῶν λοιπῶν σχολῶν γενικῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὰς σημερινὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας μὲ περίοδον δωδεκαετῆ, διακρινομένην εἰς τρεῖς αὐτοτελεῖς κύκλους, δημοτικὴν, ἀστικὴν καὶ γυμνασιακὴν—κλασσικὴν καὶ πρακτικὴν—καὶ μὲ σκοπὸν περιλαμβάνοντα καὶ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τοῦ πολίτου. Εὐρεῖα ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις καθ' ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μὲ σκοπὸν εἰδικώτερον προπαρασκευῆς ἀρχιτεχνιτῶν διὰ τὰς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας. Ἰδιαιτέρα

μέριμνα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ξενογλώσσων πληθυσμῶν. Ὑποστήριξις μετ' ἐποπτείας τῶν ἰδιωτικῶν σχολῶν. Ἰδρυσις σχολῆς πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκκαθάρισις τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων σχολῶν.

10. Ἐκκλησία. Ἄρσις, ὑπὸ τινὰς περιορισμούς, τοῦ Τόμου τῆς χειραφετήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μόρφωσις ἐν εἰδικαῖς σχολαῖς ἀξιοπρεποῦς κατωτέρου κλήρου. Χορήγησις ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἐκκλησίας τῶν μέσων πρὸς ἀξιοπρεπή μισθοδοσίαν τοῦ κλήρου ἐν γένει, νομοθετικῶς κανονιζομένην, τῶν τυχηρῶν καὶ λοιπῶν εἰσοδημάτων περιεχομένων εἰς τὸ εἰρημένον Ταμεῖον. Νομοθετικὸς κανονισμὸς τῆς λειτουργίας τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ἀλλοδόξων ἰδρυμάτων.

11. Οἰκονομικά. Ἐνοποιήσις τῶν δανείων, διακανονισμὸς τοῦ ξενικοῦ ἐλέγχου. Περιορισμὸς τῶν δαπανῶν, καταστολὴ πάσης σπατάλης καὶ πολυτελοῦς ἐμφανίσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρεσιῶν. Αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῶν περὶ προϋπολογισμῶν καὶ ἀπολογισμῶν συνταγματικῶν διατάξεων. Ἀπλοποιήσις τῆς ἀμέσου φορολογίας ἐπὶ τὸ ὁμοίμορφον, μὲ βράσιν τὸ προοδευτικὸν σύστημα. Βαθμιαία ἐλάττωσις τῆς ἐμμέσου φορολογίας καὶ ἀναθεώρησις τοῦ δασμολογίου πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης καὶ πρὸς ἄρσιν τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν μὴ βιωσίμων βιομηχανιῶν. Ἀφομοίωσις τῶν Νέων Χωρῶν ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν.

12. Πλουτοπαραγωγή. Βελτίωσις καὶ ἐπέκτασις τῶν δικτύων τῆς συγκοινωνίας. Συμπλήρωσις τοῦ Σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ ἔνωσις τούτου δι' ἐπαρχιακῶν ἢ κοινοτικῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν πρὸς τὰ μικρὰ κέντρα. Ἐνίσχυσις τῆς δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίας τῶν μικρῶν κέντρων. Ἀνάπτυξις τῆς γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς μὲ τάσιν πρὸς αὐτάρκειαν τῆς χώρας, τῆς δὲ βιομηχανικῆς μὲ σκοπὸν ἐξαγωγῆς, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Πλήρης ἐκμετάλλευσις τοῦ μεταλλευτικοῦ πλούτου, ἰδίᾳ σιδήρου, λυγνίτου καὶ ὑδρογονανθράκων, καὶ χρησιμοποίησις τῶν ὑδατίνων πτώσεων. Ἀποξηράνσεις καὶ ὑδραυλικὰ ἔργα. Κατεύθυνσις τοῦ ναυτιλιακοῦ ἐμπορίου ὑπὸ τοῦ Κράτους. Σύστασις ἐμπορικῶν πρᾶκτορείων εἰς τὰς Πρεσβείας καὶ τὰ Προξενεῖα. Σύστασις ἡμικρατικῆς ἐμπορικῆς καὶ ταχυδρομικῆς ἀτμοπλοίας, ἥς τὰ πλοῖα θὰ ἀποτελέσουν τὸν ἑθελοντικὸν τοῦ Κράτους στόλον. Ἀνάπτυξις τῶν ἀδήλων πόρων διὰ τῆς διευκολύνσεως ἐπιχειρήσεων ἐκμεταλλεύσεως λουτροπόλεων καὶ ἀρχαιολογικῶν τόπων. Εἰδικὴ μέριμνα διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν πρὸς κατάπολέμησιν ἰδίᾳ τῆς ἐλονοσίας, τῆς φυματιώσεως καὶ τῶν μεταδοτικῶν νόσων. Κατεύθυνσις τῆς μεταναστεύσεως.

13. Κοινωνικά. Προστατευτικὴ κοινωνικὴ μέριμνα πρὸς δικαιότεραν διανομὴν τῶν ἀγαθῶν. Συνεργασία μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν

ὀργανώσεων βιοτεχνῶν, ἐργατῶν, ἀγροτῶν, τῶν ἐμπνεομένων ὑπὸ πνεύματος ἀλληλεγγύης τῶν τάξεων. Κατεύθυνσις τῶν ὀργανώσεων τούτων πρὸς διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τοῦ συνεργατικοῦ πνεύματος. Φιλεργατικὴ νομοθεσία σκοποῦσα εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ ἀνθρωπιστικὴν βελτίωσιν τοῦ βίου τῶν ἐργατῶν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν συντάξεων καὶ οἰκονομικῶν καὶ ὑγιεινῶν κατοικιῶν. Λύσις τῶν μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν διαφορῶν δι' εἰδικῶν δικαστηρίων. Ἀποκατάστασις καὶ διαπαιδαγώγησις τῶν ἀκτημόνων γεωργῶν.

14. Μεταβατικαὶ διατάξεις. Πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς ἐσωτερικῆς ἐνότητος: Ἀποκατάστασις καὶ ἀποζημίωσις, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δυνατοῦ, τῶν συνεπείᾳ τῆς τελευταίας πολιτειακῆς ἀνωμαλίας, κατὰ παράβασιν ρητῶν συνταγματικῶν καὶ νομοθετικῶν διατάξεων, ἐκτὸς ὑπηρεσίας τεθέντων καὶ ἄλλως πως ζημιωθέντων καὶ διωχθέντων λειτουργῶν τοῦ Κράτους καὶ ἰδιωτῶν. Ἀνάθεσις τοῦ ἔργου τούτου, ὡς καὶ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν δημοσίων κλάδων καὶ τοῦ στρατεύματος, εἰς ἐπιτροπὰς πληρεξουσίων τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως πρὸς ἐξασφάλισιν πλήρους ἀμεροληψίας.

Ἐνίσχυσις ἀνεπαρκῶν συντάξεων ἐν γένει, εἰδικὴ φροντίς διὰ τοὺς τραυματίας, τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων. Σύστασις εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέλεξιν τῶν δημοσίων δαπανῶν ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ τῶν δι' εἰδικὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποστολὰς γενομένων.

§

Ἐννοεῖται ὅτι ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω κεφαλαίων καὶ ἐκάστη αὐτῶν παράγραφος ἔχει ἀνάγκην εὐρυτάτης ἀναπτύξεως πρὸς ἐπεξήγησιν καὶ κατανόησιν τῶν δι' αὐτῶν τιθεμένων γενικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἡδύνατο νὰ γίνῃ εἴτε κοινοβουλευτικῶς εἴτε δημοσιογραφικῶς, ὡσάκισ θίγονται ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀρχάς. Προϋποθέτει δὲ ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις εἴτε ἔλεγχον καὶ ἀντίκρουσιν τυχόν προτεινομένων ἀντιθέτων νομοθετικῶν μέτρων εἴτε πρωτοβουλίαν ἐν τῇ προκλήσει τῆς λύσεως αὐτῶν.

Ὁ καλλίτερος ὅμιος τρόπος καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἐγγύησις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ παντὸς πολιτικοῦ προγράμματος ἔγκεινται εἰς τὴν δεδοκιμασμένην σταθερότητα χαρακτῆρος, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὴν δόσιν θελήσεως καὶ ἐπιβολῆς τῶν ἐπαγγελιομένων τὴν ἐφαρμογὴν των, ὅταν κληθῶσιν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἀπέναντι οἰουδήποτε πολιτικοῦ προγράμματος ἢ προσωπικότης τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν προσεῖδει τὴν μεγαλειτέραν ἀξίαν εἰς τὰς συνήθως ἄνευ φειδοῦς ἐξαγγελιομένας ἐπαγγελίας των.

Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ὑπαρξίς προσωπικῶν κομμάτων, οἷα ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε. Τὰ προσωπικὰ κόμ-

ματα καταδικάζονται ἀπολύτως ἐφόσον αἱ προγραμματικαὶ αὐτῶν ἀρχαὶ συνοψίζονται εἰς τὴν διανόησιν τοῦ ἀρχηγοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτὸν ὡς ἀπλοὶ ὁπαδοί. Ἐνῶ τὰ κόμματα ἀρχῶν προϋποθέτουσιν ἐπίγνωσιν καὶ ἀποδοχὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἐνστερνιζομένων αὐτὰς ἐπιτελῶν τοῦ κόμματος, συνεργατῶν καὶ ὁμοϊδεατῶν ἐν γένει. Ἐχουσιν ὅμως καὶ αὐτὰ ἀνάγκην ἐκπροσωπήσεως, συγγεόμενα πολλὰκις ἕνεκα τούτου πρὸς τὰ προσωπικὰ κόμματα. Ἐν τῇ ἐκπροσωπήσει δὲ ταύτῃ ἔχει, ἐξίσου μὲ τὰ προσωπικὰ κόμματα, μεγάλην σημασίαν ἡ ἀτομικὴ ἀξία, ἡ πολιτικὴ ἐπιφάνεια, ὁ δεδοκιμασμένος χαρακτήρ, τὸ κεκτημένον κῦρος, ἡ κοινοβουλευτικὴ πεῖρα καὶ ἡ ἐξ ὄλων αὐτῶν ἐοχηματισμένη ἐκτίμησις τῶν συνεργατῶν καὶ πεποιθήσις τῆς δημοσίας γνώμης.

Τὰ κόμματα ἀρχῶν δὲν ἔχουσι πάντοτε ἀμεσον συσχετίσιν πρὸς τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐμφάνισιν. Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν κόμμα ἀρχῶν, τὸ σοσιαλιστικόν, μὴ ἐκπροσωπούμενον συνήθως ἐν τῇ Βουλῇ, μὲ πλήρη ὅμως καὶ αὐτοτελεῖ ἐκτὸς αὐτῆς δράσιν καὶ ἐμφάνισιν. Ἐξ ἀντιθέτου ἔχομεν εἰς τὴν Βουλὴν διαρκῶς βουλευτὰς λεγομένους ἀγροτικούς, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἀποτελοῦσιν ἀγροτικὸν κόμμα. Οἱ σοσιαλισταὶ ἐπροτίμησαν νὰ ἐκθέσωσι χωριστὴν ὑποψηφιότητα εἰς τὰς τελευταίας ἐκλογάς, καίτοι βέβαιοι περὶ τῆς ἀποτυχίας των. Οἱ ἀγροτικοὶ βουλευταί, ὡς καὶ οἱ ἐργατικοὶ τῆς πρωτεύουσας, ἐξασφάλισαν τὴν ἐκλογὴν των συνδυασθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποχρώσεων τῆς σημερινῆς συμπολιτεύσεως, ὅπου διέβλεπον τὴν ἐπιτυχίαν, ἐνῶ ἄλλοτε ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἰσχυροῦ τότε κόμματος τῶν φιλελευθέρων.

Ὁ κ. Ν. Στράτος φρονεῖ ὅτι τὰ προσωπικὰ κόμματα θὰ καταργηθῶσι διὰ τῆς ἐξελίξεως, κηρύσσεται δὲ ὑπὲρ τῆς ἐνεργοῦ δράσεως τῶν πολιτικῶν συλλόγων, ἐλεγχόντων τοὺς πολιτευομένους καὶ ὑποδεικνυόντων τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὰς ἐκλογάς. Ἐλπίζω ὅτι ταχέως θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ διὰ τὰ προσωπικὰ κόμματα πρόρρησις του, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, εὐχομαι δὲ νὰ πολλαπλασιασθῇ ἡ ἴδρυσις καὶ ἐνταθῇ ἡ δράσις πολιτικῶν συλλόγων λειτουργούντων ἐπὶ τῇ βάσει καθωρισμένων πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ προγραμμάτων, χωρὶς νὰ γίνωνται ἀκούσια ὄργανα καὶ θερμοκήπια προσωπικῶν μικροφιλοδοξιῶν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου οὐδεμίαν ἐκφέρει γνώμην ὁ κ. Δ. Γούναρης. Ἡ μετεκλογικὴ ὅμως ἀναβάπτισις τοῦ κόμματός του εἰς λαϊκὸν δὲν φαίνεται ἀσχετος πρὸς τὴν πρόθεσιν συγχωνεύσεως τῶν προεκλογικῶς ἰδρυθέντων καὶ εἰς τὸ σύνολον τῆς συναγωνισθείσης τότε ἀντιπολιτεύσεως ἀνηκόντων λαϊκῶν πολιτικῶν συλλόγων.

§

Ἡ ἀνάγκη τῆς συγκλήσεως Συντακτικοῦ Σώματος ἀντὶ ἀπλῆς

Βουλῆς παρσιτάθη ὡς ἀπορρέουσα ἐκ τῶν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον δημιουργηθεισῶν νέων πολιτειακῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν. Χωρὶς νὰ παροραθῇ ἡ ἀποψις αὕτη, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγκη Συντακτικῆς Συνελεύσεως ἐπεβλήθη κυρίως ἐκ τῆς δημιουργηθείσης ἐσωτερικῆς ἀνωμαλίας κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν. Ἔργον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἶνε κατὰ πρῶτον λόγον ἡ ἀποκατάστασις τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ ἐν ἰσχύϊ πολιτεύματος, ἡ βεβαίωσις τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοτελείας τοῦ Κράτους, ὁ ἔλεγχος τῶν ἀπὸ ἐξουσίας γενομένων ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς χώρας καὶ τῇ διαχειρίσει τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων, ἡ ἐπανόρθωσις τῶν γενομένων ἀδικημάτων καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὁ κ. Δ. Γούναρης ὁμιλεῖ περὶ ἀπολυμάνσεως, ἀποκρούων τὰς ἐκδικήσεις, θέλων ὅμως συγχρόνως καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος ἀπὸ πάσης μιμήσεως τοῦ προσφάτου παρελθόντος. Συνέπεια τῆς ἀκαθορίστου καὶ ταλαντευομένης ταύτης διαθέσεως εἶνε ὅτι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε κυβερνητικῆς δράσεως δὲν προέκυψεν ἡ ὀφειλομένη ἱκανοποίησις τῆς δημοσίας γνώμης, διότι οὔτε ἡ ἀπολύμανσις διενηργήθη τελεσφόρως, οὔτε ὡς πρὸς τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀπομακρυνθέντων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἡ χρησιμότης τῶν ἐπαναφερομένων καὶ οἱ λόγοι τῆς ἀπομακρύνσεως, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν πάντοτε κομματικοί, ἀλλὰ καὶ ὑπηρεσιακοί, ἀξιοὶ πλείονος προσοχῆς. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος προσπαθεῖ, ὅπως καταστήσῃ κυβερνητικὸν τὸ ἔργον τῆς ἐπανορθώσεως, ἐκκαθαρίσεως, ἀποκαταστάσεως καὶ ἀποζημιώσεως, ἐνῶ τοῦτο εἶνε τὸ κύριον καθήκον τῆς Συνελεύσεως, κατόπιν τῆς τελέσεως τοῦ ὁποίου δύναται ν' ἀσχοληθῇ καὶ μὲ τὰς ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου.

Ὁ κ. Δ. Γούναρης εἰς τὴν ἀγόρευσίν του ἀσχολεῖται διὰ μακρῶν μὲ τὴν λαϊκωτέραν ὀργάνωσιν τῆς κρατικῆς λειτουργίας πρὸς ἄρσιν τῆς καταφανοῦς δυσπιστίας τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν, προτείνων τὴν συσχετίσιν τούτων πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν, ἀπ' εὐθείας ἀποφαινομένην περὶ τῶν σοβαρωτέρων ζητημάτων. Ἐξ ὄλων ὅμως τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν λαϊκὴν συμμετοχὴν ἐν τῇ κρατικῇ ἐξουσίᾳ μέτρων, ἅτινα πρέπει νὰ εἶναι διαρκῆ καὶ μόνιμα, ὁμιλεῖ μόνον περὶ δημοψηφίσματος. Τὸ δημοψήφισμα δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμον εἰς Κράτη μεγάλα καὶ ποικίλης συνθέσεως, οἷον ἀποβαίνει ἤδη ἡ Ἑλλάς, καὶ εἰς λαὸν κατὰ μέγα μέρος εἰσέτι ἀπαίδευτον καὶ ἀμόρφωτον. Οὐδὲ θὰ παρουσιάζωνται πάντοτε τὰ ζητήματα τόσον ἀπλᾶ, καθαρὰ καὶ χωνευμένα παρὰ τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ, ὡς τὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς θέσεως καὶ διεξαγωγῆς τοῦ ὁποίου ἐμπνέεται ὁ ἀρχηγὸς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος.

Τὸ δημοψήφισμα, θεσπιζόμενον, θὰ καθίστατο ἴσως ἀναγκαῖον μόνον καθ' ἣν περίπτωσιν ἤθελε δημιουργηθῇ παρὰ τῇ ἐκτελεστικῇ

ἐξουσία ἢ ἀντίληψις ὅτι ἡ γνώμη τοῦ νομοθετικοῦ σώματος δὲν εὐρίσκειται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν δημοσίαν γνώμην. Ὡς ἄμεσος ὄμως συνέπεια τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ἔρχεται ἡ ἀνανέωσις τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας. Τὸ Σύνταγμα ἔχει ἀναθέσει ἤδη εἰς τὸν Βασιλέα τὸ καθήκον τῆς ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει παρεμβάσεως διὰ τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς. Θὰ εἶναι δὲ ἀπλούστερον ν' ἀποφαίνηται ὁ λαὸς διὰ μιᾶς μόνον πράξεως καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαφωνίας καὶ διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς ἀντιπροσωπείας, ἀποφευγομένης τῆς διπλῆς ἐκκλήσεως διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὡς καὶ τοῦ κινδύνου συχνῶν διαλύσεων τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, παραμένοντος δὲ ἀκεραίου τοῦ βασιλικοῦ δικαϊώματος τῆς παρεμβάσεως, ἄνευ τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ θεσμὸς τῆς βασιλείας θὰ ἤρχιζε ν' ἀποβαίνει ὀλίγον τι περιττὴ πολυτέλεια. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σκέψιν περὶ διενεργείας τῶν ἐκλογῶν ὑπὸ κυβερνήσεως καθαρῶς ὑπηρεσιακῆς, διὰ τοῦ Συντάγματος καθοριζομένης, παρὰ τὴν θεωρητικὴν ἀριότητά της θὰ παρουσιάσῃ τόσας δυσκολίας ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως, ὡς καὶ καταστρατηγήσεις ἐν τῷ καθορισμῷ τοῦ ἀχρωματίστου τῶν προσώπων, ὥστε ν' ἀποβῆ ἀλυσιτελής.

Ὁ κ. Δ. Γούναρης ἀναγνωρίζει τὴν δημιουργηθεῖσαν μείωσιν τοῦ κύρους τοῦ Κοινοβουλίου, προτείνει δὲ τὴν ἐνίσχυσίν του δι' ὀργανωμένων κοινωνικῶν δυνάμεων καὶ ὁμιλεῖ περὶ εὐστόχου ρυθμίσεως τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ πάλης δι' ἐξευρέσεως καὶ κυρώσεως τῆς μορφῆς, ὑφ' ἣν τὰ ζωντανὰ συμφέροντα τερματίζουσι τὴν πάλην καὶ ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἐν ἁρμονίᾳ συμβίωσιν, εἰδικῶς δὲ τονίζει τὴν ἀνάγκην συμπράξεως ἰδιαιτέρων ἀντιπροσωπειῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν τάξεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν πλουτολογικῶν ὁργανώσεων πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν πάλης καὶ διαφώτισιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ὡς μόνον δὲ θετικὸν μέτρον δι' ὅλας τὰς ἀνωτέρω ἀνάγκας φέρει τὴν ἀναλογικὴν ἐκπροσώπησιν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων εἰς τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ σώματα.

Ὁ κ. Ν. Στράτος ἐν τῷ περὶ κοινωνικῆς προνοίας μέρει τῶν δηλώσεων του τονίζει τὴν ἀνάγκην ἀλληλεγγύης μεταξὺ ἐργάτου καὶ ἐργοδότη, τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας διὰ τὴν ἀναίτιον ἀργίαν, τὸ ὀκτώωρον τῆς ἐργασίας, τὴν συμμετοχὴν τῶν ἐργατῶν εἰς τὰ καθαρὰ κέρδη, τὴν ἴδρυσιν ταμείων ἀσφαλείας καὶ ἐργατικῶν συντάξεων, ὡς καὶ οἰκοδομικῶν ἐταιρειῶν, καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς στοιχειώδους, μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, καθισταμένης προσιτῆς εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις. Πρὸς θεραπείαν ὅλων αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν προτείνει γενικῶς τὴν ἀναλογικὴν ἀντιπροσώπησιν τῶν μειονοψηφιῶν, τὴν προσθήκην αἰρετῶν μελῶν ἐκ τῶν οἰκονομικῶν καὶ παραγωγικῶν τάξεων εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὴν ἴδρυσιν Γερουσίας, αἰρετῆς, ἐκλεγομένης ὑπὸ λαϊκῶν ἐκλογικῶν συλλόγων καὶ ὀργανωμένων ἰδμεδων, ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν.

Εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἐπὶ τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν ἐπιδράσεώς της δὲν παρατηρεῖται οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ ὅλων τῶν προεκτεθεισῶν ἀντιλήψεων. Ἡ ἴδρυσιν Γερουσίας ὁμολογᾷ ὅτι δὲν μὲ ἐνθουσιάζει διόλου. Θὰ εἶνε ἀπλούστατα μία δευτέρα Βουλὴ ἢ ὑποτασσομένη εἰς τὴν πρώτην, ὡς συνήθως συμβαίνει, ἢ ἐρχομένη εἰς σύγκρουσιν καὶ προκαλοῦσα διάλυσιν αὐτῆς ἐπὶ βλάβῃ τοῦ προμνησθέντος βασιλικοῦ δικαϊώματος. Ἡ ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπησις τῶν μειονοψηφιῶν εἶναι ὀρθή, πρέπει ὄμως νὰ καθορισθῆ ἐπακριβῶς ποία θὰ εἶνε ἡ μὴ καὶ ποία ἡ σύστασις ἐκάστης ἀποχρώσεως τῶν μειονοψηφιῶν, δηλαδή ἂν θὰ ληφθῆ ὡς βάσις ἡ θρησκευτικὴ καὶ φυλετικὴ διάκρισις, ὡς προβλέπει ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν, ἢ ἡ κατάταξις ὅλων τῶν ἐν ἰσονομίᾳ καὶ ἰσοπολιτεία διαβιούντων Ἑλλήνων πολιτῶν, ἀδικικῶς φυλῆς καὶ θρησκευματος, εἰς ὠρισμένας κοινωνικὰς τάξεις ἢ εἰς πολιτικὰ κόμματα ἀρχῶν. Τὸ δεύτερον εἶνε θέμα χρήζον εὐρυτάτης μελέτης καὶ συζητήσεως, ἐνῶ ἡ ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπησις τῶν μουσουλμάνων καὶ Ἰσραηλιτῶν παρουσιάζει εὐκολωτέραν ἐφαρμογὴν. Διὰ τοὺς μουσουλμάνους ὄμως δὲν ἔρκει μόνη αὐτὴ ἢ μέρημα, ἀλλὰ χρειάζεται πλήρες πρόγραμμα μουσουλμανικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, σχετιζόμενον πρὸς τὴν θρησκείαν των, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κληρονομικὸν δίκαιον, τὴν κοινοτικὴν αὐτοδιοίκησιν, τὴν στρατολογίαν, τὴν τιμαριωτικὴν καὶ βακουφικὴν ἰδιοκτησίαν. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο θὰ γίνῃ ἀνάγκη κολοσσιαίας ἐργασίας, διότι οἱ μουσουλμάνοι μετὰ τινα ἔτη θ' ἀριθμῶνται κατὰ ἑκατομμύρια ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐπεκτείνεται, ὥπως εἴρη τὰ φυσικὰ πρὸς Ἀνατολὰς σύνορά του. Κυρίως δὲ πρέπει νὰ παύσουν οἱ ἐν Ἑλλάδι μουσουλμάνοι νὰ σκέπτονται ὡς Τούρκοι καὶ νὰ ἔχουσι τὰ ὄμματά των ἐστρεμμένα πρὸς οἰανδήποτε Τουρκίαν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ξενοφώνων ἑλλήνων πολιτῶν, τέως βουλγαριστῶν, σερβιστῶν, ρουμουνιστῶν, ἀλβανιστῶν. Μόνον οὕτω θὰ προπαρασκευασθῆ εἰλικρινῆς συνεννόησις μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν καὶ θὰ ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνευσις καὶ ἡ εὐημερία τῆς Ἀνατολῆς.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἡμῶν πολιτικὴν αἰσκήσεις τοῦ κ. Δ. Γούναρη συνοψίζονται εἰς τὰς ἐξῆς γενικὰς γραμμὰς: «Συντήρησις, συνέχισις, συμπλήρωσις τοῦ μέχρι τοῦδε ἔργου τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως· ἐκπολιτιστικὴ ἀποστολὴ ἐν Ἀνατολῇ· συνεργασία μετὰ παντὸς ἐκ τῶν αὐτῶν ἐμπνεομένου αἰσθημάτων». Εἰς ὅλα αὐτὰ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀντιλέγων, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς, ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας.

Ὁ κ. Δ. Γούναρης θέλει λαϊκωτέραν τὴν ὀργάνωσιν τῆς περιφερειακῆς διοικήσεως ἀπὸ τοῦ Νομοῦ μέχρι τῆς Κοινοῦτος. Ὁ κ. Ν. Στράτος προβαίνει περαιτέρω ζητῶν τὸν ἐν τῷ Συντάγματι καθορισμὸν

της τοπικής αυτοδιοικήσεως μετὰ νομαρχιακῶν συμβουλίων. Ὅσοι εἰ-
 μεθα σύμφωνοι εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, πρὸς
 ἀπαιλλαγὴν τοῦ κέντρου ἀπὸ μυριάδων μικροζητημάτων δυναμένων
 ἄριστα νὰ λυθῶσιν ἐπὶ τόπου διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας συνεννοήσεως
 καὶ συνοχῆς τῶν διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς συμμετοχῆς
 τῶν πολιτῶν δι' αἰρετῶν ἀντιπροσώπων. Ἡ Κοινότης ὅμως πρέπει
 νὰ χωρισθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τοῦ Κράτους, ἐπανακτώσα τὴν κατὰ
 τὴν ἐθνικὴν καὶ ἱστορικὴν ἡμῶν παράδοσιν καθωρισμένην πλήρη
 αὐτοτέλειαν τῆς.

Κοινὴ εὐχὴ ὅλων εἶνε ἡ ἐξαίρεσις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς δικαιο-
 σύνης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολύκροτον θεωρίαν τοῦ κ. Δ. Γούναρη
 περὶ «ἀπαλείψεως τῆς διακρίσεως τῶν φύλων ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς
 συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν δημοσίων δικαίων ἢ μᾶλλον καθι-
 κόντων» ὁμολογῶ ὅτι δὲν τὴν εὐρίσκω σοβαρὰν. Ὑπάρχουν ἀνδρικὰ
 καθήκοντα, ὡς ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν γυ-
 ναικίαν φύσιν. Εἶνε δὲ τόσον πολλὰ καὶ πολύτιμα τὰ κοινωνικὰ
 καθήκοντα, ὅτινα ὁσημέραι εὐρύτερον ἀσκεῖ ἡ γυνή, καὶ τόση ἡ ἔμ-
 μεσος αὐτῆς ὡς μητρός, συζύγου, ἀδελφῆς, θυγατρὸς, ἐπίδρασις ἐπὶ
 τῆς ἀνδρικῆς δράσεως, ὥστε ν' ἀποβαίῃ καὶ ἀδύνατος ἀλλὰ καὶ περιττὴ
 ἢ ἀμεσώτερα παρέμβασίς τῆς εἰς τὴν κρατικὴν ὁργάνωσιν. Αἱ ἐξαιρέ-
 σεῖς δὲν ἀποτελοῦσι τὸν κανόνα· τοῦναντίον ἐνισχύουσιν αὐτόν. Εἰς
 τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν δὲν εἶνε ὀλίγαι αἱ «ἀνδροπροεπεῖς» γυναῖκες.
 Ὑπάρχουν ὅμως κατ' ἀντίθεσιν εἰς τὸν κόσμον ὅλον καὶ ἄνδρες
 «ἐκτεθλιμένοι». Ἄς ἀφήσωμεν ἐκάτερον τῶν φύλων εἰς τὸν κατὰ
 κανόνα προσορισμὸν του, ἀρκούμενοι εἰς τὰς ἐξαιρέσεις. Καὶ ἔπειτα,
 δὲν πρέπει νὰ λησιμονώμεν ὅτι ζῶμεν ἐν Ἀνατολῇ.

Ἐλπίζω ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ δοθῇ εὐκαιρία, ὅπως ἀναπτυχθῶσιν
 ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Μέλλοντος» μετὰ περισσοτέρων λεπτομερειῶν
 τὰ εἰς τὰς ἀνωτέρω προγραμματικὰς ἀρχὰς ἀπλῶς θιγόμενα σπουδαιό-
 τατα κρατικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα.

Γ. Α. ΜΠΟΥΣΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟ "ΜΕΛΛΟΝ,"

Τῆ 4 Μαρτίου 1921

Φίλιατε κ. Κοτζιά,

Φοβοῦμαι, ὅτι θὰ σὲ ἀπογοητεύσω. Ἀνέγνωσα μετὰ προσοχῆς
 τὰ δύο προγράμματα, τὰ δημοσιευόμενα εἰς τὸ «Μέλλον», δηλ. τὸ τοῦ
 Λαϊκοῦ καὶ τὸ τοῦ Ἐθν. Μεταρρυθμιστικοῦ Κόμματος. Δὲν εὗρον ὅμως
 καμμίαν θεμελιώδη διαφορὰν μεταξύ των, ἐξ ἐκείνων δηλ. τῶν δια-
 φορῶν, αἵτινες ἀκριβῶς διακρίνουν τὰ πολιτικὰ κόμματα. Δὲν ἴδω
 διὰ τοῦτο κανένα, πολὺ δὲ ὀλιγότερον τοὺς ἐντίμους ἡγέτας τῶν δύο
 κομμάτων. Ἀμφότερα τὰ προγράμματα κατηρτίσθησαν εἰς ἐποχὴν,
 καθ' ἣν ἡ προσοχὴ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν πολιτικῶν ἀν-
 δρῶν συνεκεντρουῖτο εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλευθερίας, τὴν ἀποκατά-
 σαισιν τοῦ πολιτεύματος, τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτοτελείας καὶ
 κυριαρχίας, τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν στραγγασθέντων δικαίων καὶ τὴν
 περισυλλογὴν παντὸς ναυαγίου θρῆσκόμενου εἰς τὴν κατελυθεῖσαν τυ-
 ραννίδα.

Ὑπὸ τοιαύτης συνθήκας δὲν εἶναι ἄπορον ὅτι καὶ τὰ ὑπ' ὄψιν
 πολιτικὰ προγράμματα περιορίσθησαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς γενι-
 κότητας συμπεριούσας. Μὴ λησιμονώμεν ἄλλως τε ὅτι καὶ ἡ ἐξέλιξις
 ἀπὸ ἐνὸς προσωπικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη καὶ ἔδρασεν
 ὡς ὀλιγαρχία, καὶ δὴ τοῦ στυγνοτέρου εἴδους, εἰς κόμματα διακρινό-
 μενα δι' ἀρχῶν σαφῶς καὶ σταθερῶς διαγεγραμμένων, δὲν εἶναι δυ-
 νατὸν παρὰ νὰ γίνῃ βαθμιαία, ἐπιηρεαζομένη ἐκ τοῦ ἔργου τῆς ἀπο-
 καταστάσεως καὶ ἐγκαταλίψεως καὶ τῶν ἀναγκαίως κατὰ τὴν διάρ-
 κειαν καὶ ἐτελέσειν τοῦ ἔργου τούτου ἀναπτυχθησομένων καὶ συγ-
 κρουσθησομένων πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀνυπαρξία θεμελιωδῶν χαρακτηριστικῶν γνω-
 ρισμάτων μετὰ τῶν δύο ὑπ' ὄψιν πολιτικῶν προγραμμάτων, καὶ ἡ
 ἰδικὴ μετ' ἐπομένως ἀδυναμία νὰ ἐκφέρω τὴν ταπεινὴν μου κρίσιν
 ἐπ' αὐτῶν. Βεβαίως δὲν ἐννοῶ διὰ τούτου ὅτι εἰς τὰ δύο προγράμ-
 ματα δὲν ἀπαντῶσι καὶ τινες παραλλαγαί. Ἀλλὰ καὶ αὗται δὲν εἶναι
 οὐσιώδεις, οὐδὲ ἀπορησυσταλλωμένα.

Ὑπάρχει ἴσως καὶ τις διαφορὰ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐφαρμογῆς ὁρι-
 σμένων κοινῶν ἀρχῶν, ὡς π. χ. εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπείας ἐν
 τῷ Κράτει τῶν φορέων τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς καὶ οἰκονομίας.
 Ὁ κ. Γούναρης φαίνεται εὐνοῶν τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς δευτέρου κοινο-
 βουλευτικοῦ σώματος, ἀποτελουμένου ἀποκλειστικῶς, ἐὰν καλῶς ἀντε-
 λήφθην, ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ὁ κ. Σπυρίδης
 ἀποκλίνει μᾶλλον εἰς τὴν ἐκπροσώπησιν τῶν τάξεων τούτων εἰς μίαν
 δευτέραν Βουλὴν, τὴν Γερουσίαν, ἀπαρτιζομένην τὸ μὲν ἐκ κοινοβου-

λευτικῶν στοιχείων, τὸ δὲ ἔξ ἀντιπροσώπων τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς καὶ οἰκονομίας.

Ὡς πρὸς τὴν ἀντιπροσωπεύειαν τῶν πολιτικῶν μειονοτήτων ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ εἶναι ἀμφότεροι οἱ ἀρχηγοὶ σύμφωνοι.

Ἡ μόνη ἴσως οὐσιαστικὴ διάκρισις εἶναι ὅτι ὁ μὲν κ. Γούναρης ἔχει υἱοθετήσῃ ἐν τῷ προγράμματι τοῦ τὸ δημοψήφισμα (referendum), ὑπὲρ τῆς σκοπιμότητος τοῦ ὁποίου ἀδιστακτικῶς συμφωνῶ, ἐν φειδωλοτάτῃ ὅμως χρήσει, ἐνῶ ὁ κ. Στράτος οἰκῶ περὶ αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς καταργήσεως τῆς πολιτικῆς διακρίσεως τῶν δύο φύλων, εἰς ὃ ἐκαινοτόμησεν ὁ πρῶτος, καὶ ὅπερ ἐγὼ προτιμῶ νὰ παρέλθω ἔξ ἐπιβεβλημένης ἐπιφυλάξεως.

Ἰδιαιτέρως δὲ περὶ τῆς συγκλήσεως Συντακτικῆς Συνελεύσεως παρατηρῶ ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀρχηγοὶ εἶναι σύμφωνοι, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ διαγράφουν λεπτομερῶς ὁπωσδήποτε τὸ ἔργον αὐτῆς ἢ νὰ καθορίζουν σαφῶς τὰς ἐπενεκτέας μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ Συντάγματι, ἐνῶ ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἀνάγκης μεταρρυθμίσεων. Ἰδιαιτέρως μόνον ὁ κ. Στράτος προτιμῶ διπλάσιον ἀριθμὸν ἀντιπροσώπων διὰ τὴν Συντακτικὴν Συνέλευσιν.

Ταῦτα ἔχω νὰ παρατηρήσω ἔξ ἀντικειμενικῆς μελέτης τῶν δύο πολιτικῶν προγραμμάτων. Ὡς πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀγαπητοῦ «Μέλλοντος», μολονότι συμφωνῶ ἀνεπιφυλάκτως ἐν τοῖς πλείστοις σημείοις, μὴ ὄν καθαρῶς πολιτικόν, δὲν νομίζω ὅτι δύναται νὰ κριθῇ ἐν παραβολῇ καὶ ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰ ἄλλα δύο προγράμματα.

Μετ' ἔξαιρέτου φιλίας καὶ τιμῆς.

Δ. Θ. ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗΣ

Φίλε Κύριε,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου 1921 ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶ τῷ ἔξῃς:

1ον. Εὐηρεστήθητε νὰ μὲ ἐρωτήσητε τίνα γνώμην ἔχω περὶ ἰδρύσεως Γερουσίας παρ' ἡμῖν. Καὶ ἐκ κεποιθήσεως ἐπιστημονικῆς, καὶ ἐκ παραδόσεως, καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Χώρας, καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων κρίνων, εἰμὶ κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας παρ' ἡμῖν. Ἀναμένω δ' ὅμως εὐρυτάτην καὶ πεφωτισμένην περὶ τοῦ ζητήματος συζήτησιν, ἔξ ἧς, ἂν πεισθῶ ὅτι σφάλλομαι, οὐδαμῶς θέλω διατάσει, ἵνα μεταβάλλω γνώμην.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν ὁ περὶ Γερουσίας θεσμὸς γένηται κατ' ἀρχὴν δεκτός, θέλω ἐπιμένει, ὅπως καὶ οἱ Γερουσιασταὶ ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας, δι' ἀμέσου δηλονότι ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ Λαοῦ, καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ Λαοῦ, καθ' οἷον τρόπον καὶ ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ Βου-

λευταί, ἄνευ δὲ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς, οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης, δηλαδὴ διὰ καθολικῆς καὶ διὰ σφαιριδίων ψηφοφορίας.

Ἴσως ὀρθὸν ὅμως ἤθελεν εἶσθαι, ἵνα οἱ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γερουσιαστοῦ ὑποψήφιοι περιβάλλονται διὰ τινων μειζόνων ἐγγυήσεων περὶ τῆς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἱκανότητος αὐτῶν, ὑπὸ ἰδιοτήτων τουτέστι καὶ προσόντων, μὴ ἀπαιτουμένων ὡς πρὸς τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Βουλευτοῦ. Παραδείγματός χάριν ἡλικία μελίων· ὁ ὑποψήφιος διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γερουσιαστοῦ νὰ προϋπῆρξεν Ὑπουργὸς πολιτικῆς Κυβερνήσεως τοῦλάχιστον ὅς· ἢ Βουλευτῆς τοῦλάχιστον τρεῖς· ἢ Πρεσβευτῆς μετὰ πενταετῆ ὑπηρεσίαν ὡς τοιοῦτος· ἢ Ὑποστράτηγος, ἢ Ὑποναύαρχος, εἰάν ὑπηρετήσεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν, ἢ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἢ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, εἰάν ὑπηρετήσεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν· ἢ Εἰσαγγελεὺς παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ, ἢ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος παρὰ τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ, ἢ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἑλλάδος, εἰάν ὑπηρετήσεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν· ἢ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου, ὅς ἐκλεχθεὶς ὡς τοιοῦτος καὶ μετὰ δεκαετῆ ὑπηρεσίαν ὡς Καθηγητῆς· ἢ Διευθυντῆς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν· ἢ Διευθυντῆς πολιτικῆς ἐφημερίδος, ἀριθμύσεως ζωὴν τοῦλάχιστον δώδεκα ἐτῶν, καὶ ἂν ὁ τοιαύτης ἐφημερίδος Διευθυντῆς διατελῇ πόλιτης Ἑλλην ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Γενικὸς Πρόξενος, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Νομάρχης, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν· ἢ Τμηματάρχης Ὑπουργείου, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν· ἢ Γενικὸς Γραμματεὺς Ὑπουργείου, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν· ἢ Καθηγητῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι Πανεπιστημίων, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Πρόεδρος Δικηγορικοῦ Συλλόγου, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν· ἢ Δικηγόρος παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος παρ' αὐτῷ ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ μέλος τοῦ Ἱατροσυνεδρίου, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Διευθυντῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀνεγνωρισμένων Τραπεζῶν, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Διευθυντῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι Σιδηροδρομικῶν Ἐταιριῶν, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Διευθυντῆς Ἀτμοπλοικῆς Ἐταιρίας, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δεκαετίαν· ἢ Πρόεδρος ὅς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας· ἢ Πρόεδρος ὅς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ»· ἢ Πρόεδρος ὅς τῶν Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων· ἢ Πρόεδρος ὅς τῶν Ἐμπορικῶν Συλλόγων· ἢ οὐδὲν μὲν τῶν ἀνωτέρω προσόντων κεκτημένος, παρεχομένης δ' ὅμως τοῖς ἐκλογεῦσι τῆς πρὸς ὑποβολὴν προτάσεως ὑποψηφιότητος ἀδείας ὑπὸ συμβουλίου, συγκροτουμένου ὑπὸ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν, ὑπὸ τῶν ψήφον ἔχόντων μελῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀποφασίζοντος δὲ διὰ τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθ-

μοῦ αὐτῶν, καὶ δι' ἐκθέσεως ἡτιολογημένης, δημοσιευομένης διὰ δύο τῶν ἐν Ἀθήναις ἔχουσῶν μεγάλην κυκλοφορίαν ἐφημερίδων.

Ἐννοεῖται οὐκοῦθεν, ὅτι τὰ καθήκοντα τοῦ Γερουσιαστοῦ εἶσιν ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν οὐγγχρονον ἐνάσκησιν τῶν ἀνωτέρω λειτουργιῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει βεβαίως ἡ Γερουσία δέον νὰ ἀποτελήται ἐξ ἀριθμοῦ μελῶν ἐλάσσονος τοῦ τῶν Βουλευτῶν.

Παραδείγματος χάριν, ἐκλογικὴ περιφέρεια, ἐκλέγουσα Βουλευτὰς πλείονας τῶν 12, δέον νὰ ἐκλέγῃ Γερουσιαστὰς 5. Ἐκλογικὴ περιφέρεια Βουλευτῶν πλείονων τῶν 10 δέον νὰ ἐκλέγῃ Γερουσιαστὰς 4. Ἐκλογικὴ περιφέρεια Βουλευτῶν 8 καὶ ἄνω δέον νὰ ἐκλέγῃ Γερουσιαστὰς 3. Ἐκλογικὴ περιφέρεια Βουλευτῶν 6 καὶ ἄνω δέον νὰ ἐκλέγῃ Γερουσιαστὰς 2. Αἱ λοιπαὶ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι δέον νὰ ἐκλέγωσιν ἀνὰ 1 Βουλευτήν.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ Γερουσία κατὰ τὰ ἀνωτέρω θέλει συγκροτεῖσθαι ἐκ Γερουσιαστῶν ἐν ὅλῳ 122, ἐπ' ὅσον ἡ Βουλὴ τῶν Τεσσαράκοντα Ἐκλογικῶν περιφερειῶν συγκροτεῖται ἐκ Βουλευτῶν 369.

Προκειμένου ὅμως περὶ Γερουσίας, δέον νὰ ἐξετασθῶσι καὶ πολλὰ ἄλλα ζητήματα.

Θέλουσι λοιπὸν ἐκλέγεσθαι οἱ Γερουσιασταὶ δι' ὅσον χρονικὸν διάστημα καὶ οἱ Βουλευταί;

Διαλυομένης τῆς Βουλῆς, θέλει διαλύεσθαι καὶ ἡ Γερουσία;

Ἡ μήπως ἡ Γερουσία, θέλει ἀνανεοσθῆαι τμηματικῶς;

Ἡ γνώμη τῆς Γερουσίας θέλει ἐπιδοῦν καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς Κυβερνήσεως; Δηλαδή ἡ Γερουσία θέλει θέλει ζητήματα ἐμειστοσύνης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν;

Θέλει ἐρνεῖσθαι εἰς τὴν κάθωσιν τῶν νόμων κατ' ἀρχήν; Ἡ θέλει συζητῆ καὶ μεταβάλλει καὶ τὰ κατ' ἐπίστα. τῶν νόμων;

Περὶ ὅλων τούτων ἐπιτρέψατέ μοι, ἵνα μὴ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου πρὸς τὸ παρόν.

Ἀλλὰ, προκειμένου περὶ Γερουσίας, ὑπάρχουσι πρὸς ἐξέτασιν καὶ πολλὰ ἄλλα ζητήματα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω.

§

2ον. Εὐηρεστήθητε ὅμως, πλὴν τοῦ θεσμοῦ τῆς Γερουσίας, νὰ μ' ἐρώτησητε καὶ περὶ νέου θεσμοῦ, τοῦ τοῦ *Δημοψηφισματος*, καθ' ὃν ὁ Λαός, πλὴν τῆς καθιερωμένης συγκλήσεως αὐτοῦ πρὸς ἐκλογὴν Βουλευτῶν (ἢ καὶ Γερουσιαστῶν), δηλαδή πλὴν τῆς δι' ἐντολαδόχων ἀσκήσεως τῆς τε νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐλεγκτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας, καλεῖται ὡσαύτως, ἵνα καὶ ἀμέσως διὰ δημοψηφισμάτων μετέχη τῶν ἐξουσιῶν αὐτῶν, καὶ δὴ ἐν ὁμαλῇ πολιτικῇ καταστάσει, οὐχὶ δὲ μόνον ἐν τοιαύτῃ οἴα, παραδείγματος χάριν, ἢ πρὸ τῆς ἐπα-

νόδου τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως, ὅτε τὸ *Δημοψηφισμα* καὶ ἐπεβάλλετο.

Ἀλλὰ καὶ τὸν νέον αὐτὸν θεσμὸν δὲν δύναμαι εὐθὺς ἀμέσως ν' ἀποδεχθῶ, ἀνευ εὐρυτάτης καὶ πεφωτισμένης περὶ τῆς παρ' ἡμῖν λυσιτελείας αὐτοῦ συζητήσεως.

Ἐπίσης δ' ὁμοίως σκέπτομαι καὶ περὶ τοῦ τρίτου τῶν θεσμῶν, περὶ οὗ ἠρωτήθην, δηλαδή δὲν δύναμαι, ἀνευ εὐρυτάτης καὶ πεφωτισμένης περὶ τῆς παρ' ἡμῖν λυσιτελείας καὶ τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ συζητήσεως, ν' ἀποδεχθῶ παρὰ τὸ *Κράτος τὸν Συνδικαλισμὸν* (le Syndicalisme à côté de l'État Politique).

Παρὰ τὴν ἡλικίαν μου, ἐν πολλοῖς νεωτερίζω καὶ ἐγώ.

Ὅταν οἱ πρεσβύτεροι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐκ συστήματος ἀντιτίθενται πρὸς πάντα νεωτερισμὸν, κωλύουσιν οὕτω τὴν πρόοδον, προσφέρουσιν ἄρα ὑπηρεσίαν ἀποχωροῦντες τῆς πολιτικῆς. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀποχωρῶ, διότι ἐν πολλοῖς νεωτερίζω καὶ ἐγώ.

Εἰμί λοιπὸν ἐκ πεποιθήσεως κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς παραγωγῆσεως πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἔτι μάλιστα καὶ διότι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καταλυθείσης τυραννίας ἠγωνίσθησαν ἐκθύμως παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀνδρῶν. Ἐν τοῖς πρώτοις δ' ἐκηρύχθην ἀπὸ πολλοῦ κατὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς, καὶ ἐπ' ἐσχάτων μάλιστα ἐνώπιον τῆς παρουσίας Ἐθνοσυνελεύσεως πρώτος ἠγόρευσα κατ' αὐτῆς, ὅτε συνεζητεῖτο, ἂν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἔδει νὰ χαρακτηρίσῃ ἑαυτὴν *Συντακτικὴν*.

Καὶ τοὺς ἀνωτέρω ἄρα νεωτερισμοὺς θέλω ἀποδεχθῆ, ἂν πεισθῶ, ὅτι ἐκ τῆς ἀποδοχῆς ἐκείνων δὲν θέλει ζημιωθῆ ἡ ἡμετέρα πατρίς.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἔρρωσθε καὶ εὐτυχεῖτε

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαρτίου 1921

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ

Ἡ Ἑλληνικὴ Σπογγαλιεῖα Ἀπὸ Οἰκονομικῆς Ἀποψέως

Καθεὶς βεβαίως θὰ ἔχη ἀκούσῃ καὶ θὰ ἔχη ἀμυδρὰν τοῦλάχιστον ἰδέαν περὶ σπόγγων καὶ σπογγαλιέων, σκαφάνδρων κλπ., ἂν ὄχι ἐξ ἄλλης αἰτίας τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ θορύβου ὅστις ἐγένετο πρὸ ἐτῶν λόγῳ τῶν δυστυχημάτων, θύματα τῶν ὁποίων ἐγένοντο οἱ διὰ σκαφάνδρων κυρίως ἀλιεύοντες δύνται, δυστυχημάτων καθισταμένων ἔτι πολυαριθμοτέρων ἐκ τῆς ἀπληθείας τῶν κυβερνητῶν καὶ ἰδιοκτητῶν τῶν σπογγαλιευτικῶν πλοιαρίων. Πρωτοβουλία τότε τῆς Α. Μ. τῆς ἤδη Βασιλομήτορος Ὀλγας ἐλήφθησαν μέτρα δρακόντια στελλομένου ἔκτοτε ἐπὶ σειράν ἐτῶν πολεμικοῦ πλοίου τοῦ Ναυτικοῦ μας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς—ἐνθα διεξάγεται ἡ σπουδαιότερα σπογγαλιεῖα—πρὸς ἐποπτεῖαν, περίθαλψιν τῶν ἀτυχούντων δυντῶν κλπ.

Ὀλίγιστοι ὅμως θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως οἱ γνωρίζοντες τὴν μεγάλην σπουδαιότητα, τόσον οἰκονομικὴν ὥσον καὶ κοινωνικὴν τῆς σπογγαλιεῖας διὰ τὴν χώραν μας καθὼς καὶ τὰς περιπτώσεις καὶ τὴν κρίσιν ἣν αὕτη διέτρεξε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διαρκούντος τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολέμου. Ἀσχολούμενος ἐσχάτως περὶ τὴν σύνταξιν στατιστικῶν διαφορῶν προϊόντων ἀλιείας—τῶν πρώτων τοιοῦτου εἴδους στατιστικῶν ἐν Ἑλλάδι—καὶ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τελευταίας σχετικῆς στατιστικῆς τοῦ ἡμετέρου Προξένου τῆς Βεγγάζης, θέλω ἐκθέσῃ τιὰ ἐν τοῖς ἔξῃς, ἵνα ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν ἐπὶ τοῦ ὄντως σπουδαίου τούτου κλάδου τῆς Ἐθνικῆς μας Οἰκονομίας.

Εἶναι γεγονός ὅτι—ἐπισήμως τοῦλάχιστον—στερούμεθα ἐντελῶς στατιστικῆς πλήρους τῆς σπογγαλιευτικῆς κινήσεως. Στοιχείων μόνον τινῶν μερικῶν ἐδόθησαν ἐνίοτε νύξεις, ἀλλ' οὔτε τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν κατ' ἔτος ἀλιευομένων κατὰ τόπους σπόγγων, οὔτε τὸν ἀριθμὸν τῶν σπογγαλιέων ὀλικῶς καὶ κατὰ περιφέρειας γνωρίζομεν ἐπακριβῶς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν τούτοις τινὲς τῶν ἐν Β. Ἀφρικῇ Προξένων μας συντάσσουσι καὶ πέμπουσι στατιστικὰ τινα τῆς ἐν τῇ περιφέρειᾳ τῶν σπογγαλιεῖας στοιχεῖα, ἀλλὰ τῶν στοιχείων τούτων οὔτε πλήρης καὶ τελεία σειρά ὑπάρχει οὔτε καὶ μέχρι τοῦδέ τις ἠσχολήθη περὶ τὴν συναρμολόγησιν τούτων καὶ ἐξαγωγὴν θετικῶν συμπερασμάτων, δὲν γνωρίζω δὲ εἰσέτι κατὰ πόσον ἐπέτυχεν τοιοῦτό τι ἢ ἐσχάτως γενομένη γενικὴ ἀπογραφή πληθυσμοῦ καὶ βιομηχανίας, ἂν καὶ—ὡς ὑποθέτω—ἢ στατιστικῇ αὕτη δὲν θὰ ἠδυνήθη βεβαίως νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν ὀκάδων τῶν ἀλιευομένων σπόγγων, δεδομένου ὅτι τὸ πλεῖστον τούτων ὡς ἀλιευόμενοι εἰς τὰ παράλια τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ

ἐπομένως ἐκτὸς τῶν ὀρίων τοῦ Κράτους διαφεύγουσι τὸν ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἔλεγχον.

Ὡς γνωστὸν, ὑπάρχουσι νῆσοί μας τινες, ὧν ὁ πληθυσμὸς ὅλος ἢ τοῦλάχιστον κατὰ μέγιστον μέρος ἀποτελεῖται ἐξ οἰκογενειῶν σπογγαλιέων. Αἱ ἱστορικαὶ νῆσοι τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν, ἢ Αἴγινα, τὸ Κρανίδιον, ἢ Ἐρμιόνη κλπ. κατοικοῦνται ὑπὸ σπογγαλιέων, τινὲς δὲ τῶν Δωδεκανήσων, ὡς ἡ Σύμη, ἢ Κῶς, ἢ Κάλυμνος κλπ. φημίζονται διὰ τὸ πλῆθος τῶν σπογγαλιέων τῶν. Ἄγνοοῦμεν, ὅμως, ἐπακριβῶς τὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν τῶν σπογγαλιέων μας. Ἐκ στατιστικῆς τινος τοῦ ἐν Τύνιδι Ἑλληνος Προξένου, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1914, ἐξάγεται ὅτι τὸ σύνολον τῶν πληρωμάτων τῶν εἰς 7 περιφερίας τῶν Τυνησιακῶν παραλίων (Μαχδιά, Σφράξ, Σκύρα, Ἀζήμ κλπ.) ἀλιευόντων 33 ἐν ὅλῳ ἑλληνικῶν πλοιαρίων, ἀνήρχετο εἰς 372 ἄνδρας. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι ἕκαστος σπογγαλιεὺς συνήθως ἀντιπροσωπεύει πολυμελῆ—ὡς τὰ πολὺ—οἰκογένειαν καὶ ἂν τις ἐπίσης ἀναλογισθῇ ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ μέρους μόνον τῶν πεδίων ἐν οἷς ἀσκεῖται ἡ σπογγαλιεῖα, βλέπομεν ὅτι τὸ σύνολον τῶν πληρωμάτων καὶ τῶν οἰκογενειῶν τῶν δέον νὰ ἀνέρχεται εἰς σεβαστὸν ἀριθμὸν. Δέον ἐπίσης νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ ἔτος 1914 ὑπῆρξε κρίσιμον διὰ τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς σπογγαλιεῖας. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ὑπάρξεως πλέον αὐτῆς. Καὶ τοῦτο διότι τότε ἐπεδιώκετο—κυρίως εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καταληφθέντα παράλια τῆς Βεγγάζης καὶ Κυρηναϊκῆς—ἡ ἀντικατάστασις τῶν Ἑλλήνων σπογγαλιέων δι' ἄλλων καὶ κυρίως Ἰταλῶν, Τυνησιῶν, Μάλτεζων κλπ. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ὡς ἂνω ἔτος 1914 ὑπῆρχον εἰς τὰ παράλια τῆς Τύνιδος 414 Ἰταλικά πλοίαρκα μὲ πλήρωμα 1495 ἀνδρῶν καὶ 433 τυνησιακὰ μὲ 1344 ἄνδρας. (Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς κατατάσσονται καὶ τὰ μὲ Ἰταλικὴν σημαίαν ἐργαζόμενα πλοίαρκα τῶν Δωδεκανήσων, ὡσαύτως δὲ καὶ μετὰξὺ τῶν μὲ Τυνησιακὴν σημαίαν ἐφοδιασμένων πολλὰ εἶναι ἑλληνικά). Πλὴν πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι αὐτῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐκκαλι βασιλέως τοῦ βυθοῦ τῶν παραλίων ἑλληνος δύντου ἀπέτυχον εἰς βαθμὴν ὥστε νὰ διακηρυχθῇ ἐν Ἰταλίᾳ σχεδὸν ἐπισήμως ὅτι «*ἡ ἐξάσκησις τοῦ κινδυνώδους τούτου ἐπαγγέλματος δέον νὰ ἀφεθῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας, νὰ ἐπιδιωχθῶσι δὲ μόνον οἰκονομικὰ ὠφέλη διὰ τὴν κατέχουσαν χώραν*». Συνέβη δηλ. καὶ ἐνταῦθα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς μας, οἵτινες φεύγοντες τοὺς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἐπιβληθέντας περιορισμοὺς καὶ ἐκμεταλλεύσεις ἐτρόπησαν πρὸς τὰ παράλια τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ διὰ νὰ συναγωνισθῶσι τοὺς ἀπ' αἰώνων ἐκμεταλλευσόμενους αὐτὰ Ἀραβας καὶ Ἰνδοὺς δύντας μαργαριτοφόρων κυρίως ὀστρέων : ἀπέτυχον καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια. Ἡ ἄγνοια τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, λόγοι κλιματικοὶ κλπ. ἐπεξηγοῦσιν εὐκόλως τὴν τοιαύτην ἀποτυχίαν. Ὁ Ἑλ-

λην, λοιπόν, δύτης παρέμεινε θριαμβευτής ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Τῆς μιᾶς κρίσεως — κρίσεως τοῦ συναγωνισμοῦ — παρελθούσης, ἕτερα ἐπίσης δεινὴ ἀνεφάνη: Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος. Ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης αἰ κυρίαρχοι τῶν Β. Ἀφρικανικῶν παραλίων Δυτικῆς Δυνάμεις ἐπέβαλλον ἀπαγορεύσεις αὐστηροτάτας σπογγαλιείας: Ἡ Αἴγυπτος, ἡ Τύνις, ἡ Κυρηναϊκὴ ἐκλείσθησαν βαθμηδὸν εἰς τοὺς δύτας μας, σκορπίζουσαι εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπόγνωσιν, πρυσπιθοῦντας νὰ ζήσωσιν ἐκ τῆς ἀλιείας τῶν σπόγγων εἰς τὰ πτωχὰ εἰς τοιοῦτους Ἑλληνικὰ παράλια. Πράγματι οἱ εἰς τὰ τελευταῖα τοῦτα ἀλιευόμενοι σπόγγοι εἶναι ὀλίγοι καὶ κατωτέρας ποιότητος.

Διὰ νὰ κατανοήσῃ τις τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν Ἀφρικανικῶν σπόγγων ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰ παράλια μόνης τῆς Τύνιδος ἠλιεύθησαν κατὰ τὸ 1914 σπόγγοι λευκοὶ μὲν χιλιόγραμμα 129.178, μέλανες δὲ 24.760, ἤτοι ἐν ὅλῳ 154.000 περίπου χιλιογρ., ἀξίας οἱ λευκοὶ μὲν 2.910.730 φράγκων γαλλικῶν, οἱ μέλανες δὲ 403.939 ἤτοι ὀλικῶς 3.314.669 φρ., ἤτοι περίπου 3 1)2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν!

Καὶ ἡ κρίσις ὅμως ἢ ἐκ τοῦ πολέμου προελθοῦσα ἤρχισε παρακαμπτομένη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους, αἰρομένων βαθμηδὸν τῶν ἀπαγορεύσεων σπογγαλιείας. Οὕτως ἡ Κυρηναϊκὴ, ἡ Βεγγάζη, ἡ Τύνις ἠνοιχθήσαν καὶ πάλιν εἰς τοὺς δύτας καὶ μόνον ἡ Αἴγυπτος παραμένει εἰσέτι ἀπρόσιτος. Ἡ ἀφθονία ἐξ ἄλλου τῶν σπόγγων, προελθοῦσα ἐκ τῆς μὴ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀλιείας τῶν, ἀνεπλήρωσεν ἐν μέρει τὰς ζημίας τῶν ἀλιέων τὰς ἐκ τῆς ἀπραξίας προελθούσας, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους 1920, διότι κατὰ τὸ 1919 αἱ ἀπαγορεύσεις δὲν εἶχον εἰσέτι ἐντελῶς ἀνακληθῆ. Τοῦτο π. χ. καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὰ Ἰταλοκρατούμενα παράλια τῆς Βεγγάζης καὶ Κυρηναϊκῆς ἠλιεύθησαν κατὰ τὸ 1919 ὑπὸ 20 σκαφάνδρων (9 Ἑλλήνων ὑπηκόων καὶ 11 ἐκ Δωδεκανήσου) 13,000 ὀκάδ. σπόγγων ἀξίας 783,000 περίπου δραχμῶν καὶ τοῦτο μόνον ἀπὸ τοῦ Μαΐου καὶ πέραν. Τὰ αὐτὰ σκαφάνδρα ἐργασθέντα κατὰ τὸν χειμῶνα (Ὀκτώβριος μέχρι Φεβρουαρίου) εἰς τὴν Τύνιδα (ἐν Κυρηναϊκῇ λόγῳ τοῦ σχετικῶς ἐρήμου καὶ ἀξένου τῶν ἀκτῶν μὴ δυναμένης νὰ ἐνεργηθῇ ἀλιείας κατὰ τὸν χειμῶνα) ἠλιεύσαν σπόγγους ἀξίας 450 χιλιάδων φράγκων. Βλέπομεν, λοιπόν, ἐκ τῶν ποσῶν τούτων ὅτι κατὰ τὸ 1919 ἡ σπογγαλιεὶα δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀντικατασταθῆ.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1920 ἡ σπογγαλιεὶα παρουσιάζει πρόοδον ἀλματικήν. Εἰς μόνον τὰ παράλια τῆς Βεγγάζης καὶ Κυρηναϊκῆς ἠλιεύσαν ἐν ὅλῳ 222 πλοιάρια ἑλληνικά, ὧν 79 μὲ ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ 143 μὲ ἰταλικὴν (ὡς προερχόμενα ἐκ Δωδεκανήσου) διανεμημένα ὡς ἐξῆς: 72 πλοιάρια ἀλιεύοντα διὰ σκαφάνδρων (27 μὲ ἑλλ. σημαίαν, 45 μὲ ἰταλικήν), 52 διὰ κάμακος ἅπαντα μὲ ἑλληνικὴν

σημαίαν καὶ 98 γυμνῶν δυτῶν ἅπαντα μὲ ἰταλικήν. Τὰ πλοιάρια ταῦτα κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1920 (θέρος) ἠλιεύσαν 83240 ὀκ. σπόγγων ἀξίας 7 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Βλέπομεν, λοιπόν, ἀμέσως τὸ μεταπολεμικὸν ἄλμα τῆς σπογγαλιείας, διδασκόμεθα δ' ἐξ ἄλλου ὅτι ἡ ζήτησις τῶν φυσικῶν σπόγγων οὐδαμῶς ἐμειώθη, ὡς ὑπεστήριζον ἄλλοτε τινὲς λόγῳ τῶν διὰ καουτσούκ κυρίως γινομένων ἀπομιμήσεων· ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι ὁ φυσικὸς λευκὸς σπόγγος εἶναι πάντοτε περιζήτητος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπογγαλιέων τῶν ἀλιευόντων μόνον εἰς τὰ ὡς εἴρηται παράλια τῆς Κυρηναϊκῆς ἀνῆλθεν εἰς 2766 ἄνδρας διανεμημένους ὡς ἐξῆς: 1872 εἰς πλοῖα διὰ σκαφάνδρων, 208 εἰς πλοῖα διὰ κάμακος καὶ 686 εἰς τοιαῦτα διὰ γυμνῶν δυτῶν. Εὐκόλον νὰ ἀναλογισθῇ τις ὅποιον πληθυσμὸν ἀντιπροσωπεύουσι 2766 σπογγαλιεῖς μετὰ τῶν ἀναλόγων οἰκογενειῶν των. Ἄς προσθέσῃ τις εἰς ταῦτα τοὺς εἰς τὰ παράλια τῆς Τύνιδος ἀλιεύοντας, εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου (κλειστὰ ἀκόμη ἀπὸ τοῦ πολέμου), τὴν σπογγαλιείαν τῶν Δωδεκανήσου, τῆς Κρήτης, τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τὴν εἰς τὰ λοιπὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ἐξασκουμένην καὶ τότε θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ σπογγαλιεὶα δύναται ἴσως νὰ καταταχθῆ (ἐν Ἑλλάδι τοῦλάχιστον) μετὰ τῶν πρωτευουσῶν ναυτικῶν βιομηχανιῶν.

Καὶ ὅμως παρ' ὅλην τὴν μεγάλην σχετικῶς ἀξίαν τοῦ προϊόντος οἱ σπογγαλιεῖς δὲν φαίνεται νὰ ὠφελήθησαν καὶ πολὺ. Αἰτία τούτου εἶναι ἡ νέη ὡς καὶ σπουδαιότερα ἴσως κρίσις καὶ ἡ πλέον ἐπιβίβυδος. Ἡ κρίσις αὕτη προέρχεται ἐκ τῶν οἰκονομικῶν μέτρων τῶν ληφθέντων ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ πρῶτον τοιοῦτο χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς ὑπῆρξεν ἡ σύμπηξις τοῦ Συνδικαίου τῶν Σπόγγων τοῦ Banco di Roma, ὅπερ ἀνέλαβεν εἶδος μονοπωλίου τῶν σπόγγων ἔχον τὸ δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ τοὺς σπόγγους ὑπὸ ὄρους λίαν εὐνοϊκοῦ καὶ μὲ εἰσπραξίν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δικαιώματος 3,75 ο)ο. Ἐπιτὸς τούτου ἐπεβλήθησαν δικαιώματα ἀδείας ἀλιείας ἠδὲξημένα εἰς τρόπον ὥστε σήμερον διὰ μίαν ἀδειαν ἀλιείας διὰ πλοίου σκαφάνδρων (κ. μηχανῆς) καταβάλλεται δικαίωμα 700 λιρετῶν ἰταλικῶν, διὰ τοιοῦτου γυμνῶν δυτῶν δικαίωμα 100 λιρετῶν καὶ διὰ κάμακος 50. Καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν λόγῳ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἰταλικοῦ νομίσματος τὰ ποσὰ ταῦτα προκειμένου περὶ δραχμῶν μειοῦνται εἰς τὸ 1)2, θὰ καταστῶσιν ὅμως ἀρκεῖντως ἐπαχθῆ ἅμα ὡς ὑψωθῆ τὸ ἰταλικὸν νόμισμα. Τρίτον οἰκονομικὸν μέτρον ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβολὴ φόρου ἐξαγωγῆς ἐκ 0,10 φρ. κατὰ χιλιόγραμμον. Τέλος ἡ διαρκούστος τοῦ λήξαντος ἔτους αἰφνιδία ἐπιβολὴ βαρυτάτου δασμοῦ ἐκ 50 ο)ο ἀναλογοῦντος εἰς 16 1)2 περίπου φρ. κατὰ χιλιόγραμμον. Τοῦτο ὡς κατανοεῖ τις ἐπλήξε καιρίως τὴν σπογγαλιείαν ἀπειλοῦσα πλέον αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν τῆς βιομηχανίας ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως. Οἱ σπογγαλιεῖς διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως καὶ

ἐνήργησαν δραστηρίως ἐπιτυχόντες — ὡς ἀνεπισήμως ἐγνώσθη, κατόπι καὶ τῶν σχετικῶν διαμαρτυριῶν τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως — μείωσάν τενα τοῦ δασμοῦ, πλὴν ἄγνωστον ἂν προσωρινὴν ἢ ὀριστικὴν, πιθανώτερον ὅμως τὸ πρῶτον.

Ἀπέναντι τοῦ νέου κινδύνου ὀφείλουσι νὰ ἐνεργήσωσι Κυβερνήσεις καὶ ἄλλοις. Ἡ ὀλονὲν αὐξουσα ἀκρίβεια τοῦ βίου καθὼς καὶ τῶν εἰδῶν τῶν ἀναγκαιούτων εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς (μηχανῶν, σχοινίων, σχετικῆς ξυλείας κλπ.) ἐπιβαρύνει ἀρκούντως αὐτοὺς εἰς τρόπον ὥστε ὁ νέος βαρὺς δασμὸς νὰ ἀποβαίῃ δυσβάστακτος.

Ἐὐτυχῶς ἡ ἑλληνικὴ σπογγαλιεὶς διέφυγεν ἀρκετὰς κρίσεις καὶ ὑπερέκαμψεν ὄχι ὀλίγους σκοπέλους. Κανείς, λοιπὸν, λόγος δὲν συντρέχει εἰς τὸ νὰ μὴ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ δυναθῇ νὰ ὑπερληθῇ καὶ τὴν παροῦσαν εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἑλλην δῦτης νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπικρατῶν ἐν τῇ Ἀ. Μεσογείῳ, ἐν ἣ ὁρᾷ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Γ. Δ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἀλιείας κατὰ
τὴν Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας.

ἘΝ ΒΛΕΨΜΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ

Συμπλήρωμα. Διὰ νεωτέρου Νόμου ἐκδοθέντος μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον μελέτης μας, ἐπέρχονται μεταρρυθμίσεις τινὲς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου φορολογίαν, ἃς καὶ ἡμεῖς εἶχομεν ὑποδείξει (1). Οὕτω π.χ. αἱ πρόσοδοι τῶν τριῶν πρώτων κατηγοριῶν, Οἰκοδομῶν, Γαιῶν, καὶ Κινητῶν ἀξιῶν, αἱ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὰς ἐκ κεφαλαιῶν προσόδους, συμπτυσσόμεναι οὐσιαστικῶς εἰς μίαν μόνον κατηγορίαν, φορολογοῦνται νῦν μὲ ὁμοίμορφον συντελεστὴν 10 ο)ο, καὶ οὐχὶ πλέον μὲ τρεῖς διαφόρους 12 ο)ο, 10 ο)ο, 8 ο)ο, ἧτις διαφορὰ δὲν ἐδικαιολογεῖτο, δι' οὗς λόγους ἀνεπτόξαμεν.

Ἐπίσης συμπύσσονται καὶ αἱ τετάρτη (κέρδη ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων) καὶ πέμπτη (κέρδη ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων) κατηγορίαι, ἔξ ὧν ἀντλοῦνται αἱ καλούμεναι μικταὶ πρόσοδοι, εἰς μίαν μόνην, μὲ φορολογικὸν συντελεστὴν 8 ο)ο, ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε 6 ο)ο. Ἡ ὁμοιόμορφος φορολογία τῶν μικτῶν τούτων προσόδων θεωρητικῶς εἶνε ὀρθή. Ἐν τῇ πρακτικῇ ὅμως ἐφαρμογῇ θὰ προσηγγίζομεν μᾶλλον τὴν φορολογικὴν δικαιοσύνην, δι' οὗς λόγους ἐξέθημεν ἤδη, ἐὰν ἐπλήττομεν τὰς ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων προσόδους ἐπαχθέστερον τῶν ἄλλων.

Τοῦγεντίον αἱ ἀμοιβαὶ ἐκ μισθοῦ τῶν ὑπηρεσιῶν (ἕκτη κατηγορία), διαστέλλονται διὰ τοῦ νέου Νόμου εἰς τέσσαρας κατηγορίας, ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ἀμειβομένης ὑπηρεσίας καὶ τοῦ ἀμειβόντος προσώπου, καὶ φορολογοῦνται, οὐχὶ ὁμοιομόρφως μὲ 4 ο)ο, ὡς ὥριζεν ὁ παλαιὸς Νόμος, ἀλλὰ μὲ τέσσαρας διαφόρους συντελεστάς, ἧτοι μὲ 6 ο)ο, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀμοιβῶν καὶ ποσοστῶν δικητικῶν συμβούλων ἐταιριῶν, ἢ ποσιστῶν διευθυντῶν καὶ διαχειριστῶν τῶν αὐτῶν ἐταιριῶν, μὲ 3 ο)ο ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀποδοχῶν παρεχομένων ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἐν γένει ἐπιχειρήσεων, πλὴν τῶν προηγουμένων περιπτώσεων, μὲ 2 ο)ο ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀποδοχῶν ἀρουμένων ἀπὸ δημοσίας καὶ δημοτικᾶς ἢ κοινοτικᾶς ὑπηρεσίας, ἢ καὶ ἀπὸ ἰδιωτικῶς τοικύτας, διατελοῦσας ὅμως ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τοῦ Κράτους, καὶ μὲ 1 ο)ο διὰ τὰ ἐργατικά ἐν γένει ἡμερομίσθια.

Αἱ διακρίσεις αὗται ἔχουσι βεβαίως ἰσχυροὺς λόγους συνηγοροῦντας ὑπὲρ αὐτῶν, ἀθετοῦσιν ὅμως τὴν καθιερουμένην φορολογικὴν ἀρχὴν, τῆς ἀναλόγως τῆς φορολογικῆς ἐκβάτου ἰκανότητος συμμετοχῆς του εἰς τὰ βάρη τῆς Πολιτείας.

Καὶ τέλος αἱ πρόσοδοι τῆς ἐβδόμης κατηγορίας (ἀμοιβαὶ ἐξ ἐλευ-

(1) Ὁρα τεῦχος περιοδικοῦ «Μέλλον» μηνὸς Ἰουλίου.

θερίων επαγγελμάτων) φορολογούνται με τὸν συντελεστὴν 6 ο)ο, ἀντὶ τοῦ μέχρι σήμερον 4 ο)ο. Καὶ ἡ διαστολή τῶν προσόδων τῆς κατηγορίας ταύτης ἀπὸ τὰς τῆς προηγουμένης, αἱ ὁποῖαι ἀμφότεραι ἀποτελοῦσι τὰς ἐκ μόνης τῆς ἐργασίας προσόδους, καὶ ἡ διάφορος τούτων φορολόγησις, φαίνονται μὲν θεωρητικῶς παραβιάζουσαι τὴν αὐτὴν φορολογικὴν ἀρχήν, ἐν τῇ πρακτικῇ ὁμως ἐφαρμογῇ εἶναι πλήρως δικαιολογημένοι, λόγῳ τοῦ δυσχεροῦς τῆς ἀνευρέσεως, ὡς εἴπομεν ἤδη, τῆς φορολογικῆς ἰκανότητος τῶν ἐλευθέρων επαγγελματιῶν.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα καθ' ἡμᾶς καινοτομία τοῦ Νόμου εἶνε ἡ κατάργησις τῶν πλειόνων φορολογικῶν διαβαθμίσεων, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἀπεδείξαμεν, καθίσταν τὴν φορολογίαν περίπλοκον καὶ δυσεφάρμοστον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐγέννων ἀδικίας οὐδαμῶς συγχωρουμένας, χωρὶς ὁμως καὶ ν' ἀπλοποιῶσιν αὐτὴν καὶ εἰς βαθμὸν καθιστῶντα πλέον περιττὴν τὴν προσφυγὴν εἰς τὰ ξένα δαπανηρὰ φῶτα.

Ἡ κατάργησις τῶν διαβαθμίσεων δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς ἀναλυτικοὺς φόρους, προχωρεῖ, οὐχὶ ἄρθῶς καθ' ἡμᾶς, δι' οὓς λόγους θὰ ἀναπτύξωμεν παρακατιόντες, καὶ μέχρι τοῦ συνθετικοῦ, τὸ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐκπιπτόμενον κατὰ τὸν παλαιὸν Νόμον ποσὸν ἐκ 3 χιλ. δραχ., ὡς ἐλάχιστον ὅριον συντηρήσεως, ἀυξάνεται νῦν εἰς 6 χιλ., ἡ δὲ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν ταύτην ἀπομένουσα καθαρὰ φορολογητέα πρόσοδος φορολογεῖται ὁμοιομόρφως μετὰ τὸν συντελεστὴν 5 ο)ο, ἐφ' ὅσον εἶνε ἐλάσσων τῶν 14 χιλ. δραχ., ἢ, ὅπερ τὸ αὐτό, ἐφ' ὅσον τὸ σύνολον τῆς φορολογουμένης προσόδου εἶνε ἔλασσον τῶν 20 χιλ. (20,000—6000 = 14,000). Ἡ ἐπὶ πλέον τῶν 20 χιλ. δραχ. φορολογουμένη πρόσοδος, ἢ ἀπλούστερον, ἢ ἐπὶ πλέον τῶν 14 χιλ. δραχ. φορολογητέα καθαρὰ πρόσοδος, κατανεμομένη εἰς πολυάριθμα τμήματα διαφέροντα ἀλλήλων κατὰ 300 δραχ., φορολογεῖται προοδευτικῶς μετὰ ἰσαρίθμους συντελεστάς, διαφέροντας ἀλλήλων κατὰ ἓν λεπτόν, μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 614 χιλ. δραχ., ὅποτε, διὰ τῆς ἀλλεπαλλήλου ταύτης προσθήκης τοῦ ἐνὸς λεπτοῦ, φθάνομεν εἰς τὸν φορολογικὸν συντελεστὴν 25 ο)ο, μετὰ τὸν ὁποῖον πλέον φορολογεῖται ὁμοιομόρφως καὶ παγίως πᾶσα ὑπεράνω τῶν 614 χιλ. δραχ. πρόσοδος.

Διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων ἐπέρχεται μὲν βεβαίως μικρά τις ἀπλοποιήσις ἐν τῇ φορολογίᾳ τῆς καθαρῆς προσόδου, ἀλλ' ἐπὶ μεγάλη θυσίᾳ τῆς πολλάκις τονισθείσης φορολογικῆς ἀρχῆς, πρὸς ἣν πάντες ἀπέβλεψαν οἱ τὸ πρῶτον ἐπινοήσαντες τὴν ἐν λόγῳ φορολογίαν, καὶ ἦν ἐνασμενίζονται νὰ ἐγκωμιάζωσι καὶ ἐπαικαλῶνται ὡς δικαιολογίαν τῆς καὶ οἱ εἰς πᾶσαν χώραν εἰσάγοντες αὐτήν. Διότι πράγματι ἡ μὲν ἀναλυτικὴ φορολογία καθίσταται πλέον διὰ τοῦ νεαροῦ Νόμου καθαρῶς ἀναλογικὴ, μετὰ τὰς ἀφθόνους ἀδικίας, ὡς ἀναγκαιῶς ἐγκλείει ἐν ἐστυῇ πᾶσα ἀναλογικὴ φορολογία, ἡ δὲ συνθετικὴ ἐλαφρότατα προοδευτικὴ ἐπὶ φορολογητέων προσόδων κειμένων μεταξύ 14 χιλ.

καὶ 614 χιλ. δραχ., παραμένει δ' ἐπίσης καθαρῶς ἀναλογικὴ ἐπὶ προσόδων μικροτέρων τῶν 14 χιλ. δραχ., καὶ μεγαλυτέρων τῶν 614 χιλ.

Ἡ ἐπερχομένη αὕτη μεγάλη θυσία τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης ἐναντι μικρᾶς ἀπλοποιήσεως, δὲν μᾶς φαίνεται ὅτι ἤξιζε κἂν τὸν κόπον ν' ἀπασχολήσῃ Βουλὴν, διακηρύξασαν τόσον ἐπισήμως πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, ὅτι σκοπὸς τῆς φορολογίας ταύτης, ἦτο ἡ ἐλάφρυνσις τῶν «πενεστέρων», καὶ ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν «εὐπορωτέρων». Καθ' ὅσον κατέληξεν εἰς τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς τούτου πόρισμα, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ ἀμέσῳ φορολογίᾳ ἐπήνεγκε τὰ αὐτὰ περίπου ἄδικα ἀποτελέσματα εἰς βᾶρος τῶν «πενεστέρων», τὰ ὁποῖα καὶ ἐν τῇ ἐμμέσῳ.

Ἄλλ' ἴδωμεν νῦν καὶ πάλιν διὰ διαφορῶν παραδειγμάτων τὸν ὅσον ἐκάστου φορολογουμένου καταβαλλόμενον νῦν φόρον ἀναλόγως τῆς πηγῆς, ἐξ ἧς ἀντλεῖ τὴν πρόσοδον αὐτοῦ κατὰ τὴν νέαν διαρρυθμίσιν, καὶ ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὸν παλαιὸν Νόμον. Πρὸς τοῦτο ἄς λάβωμεν καὶ πάλιν τὰς συνήθεις παρ' ἡμῖν προσόδους 5, 10 καὶ 20 χιλ. δραχ.

Ἐπὶ καθαρᾶς φορολογητέας προσόδου 5 χιλ. δραχ. κατὰ τὰς συμπτυχθείσας τρεῖς πρώτας κατηγορίας τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ὁ ὀφειλόμενος νῦν φόρος εἶνε δραχ. 500. Ἐνῶ κατὰ τὸν παλαιὸν Νόμον ἡ αὐτὴ πρόσοδος, ἐὰν μὲν προήρχετο ἐξ οἰκοδομῶν θὰ ἐφορολογεῖτο μετὰ 550 δραχ. (μετὰ 525 ἀναλυτικῶν καὶ 25 συνθετικῶν) ἦτοι ἐπὶ ἔλαττον νῦν κατὰ 50 δραχ. Ἐὰν δ' ἐκ γαιῶν μετὰ 275 δραχ. (250 + 25), ἦτοι 225 δραχ. ἐπὶ πλέον καὶ ἐὰν ἐκ κινήτων ἀξιών, μετὰ 425 δραχ. (400 + 25), ἦτοι 75 δραχ. ἐπὶ πλέον σήμερον.

Κατὰ τὰς δύο μεσαίας κατηγορίας (ἐμπορικὴ βιομηχανικὴ καὶ γεωργικὴ ἐπιχειρήσις), εἰς μίαν ἐπίσης συμπτυχθείσας, ὁ ὀφειλόμενος νῦν φόρος εἶναι δραχ. 400, ἀντὶ τοῦ μέχρι σήμερον ὀφειλομένου ἐκ δραχ. 175 (150 + 25), ἦτοι 225 δραχ. ἐπὶ πλέον.

Κατὰ τὴν ἔσδόμενην περίπτωσιν, (ἀμοιβὴ ἐλευθερίου επαγγέλματος), δραχ. 300, ἀντὶ τῶν 125 δραχ. (100 + 25) τοῦ παλαιοῦ Νόμου.

Καὶ κατὰ τὴν ἕκτην, ἀντὶ τῶν 127 (102 + 25) δραχ. τοῦ παλ. Νόμου, θὰ καταβληθῇ νῦν φόρος 300 μὲν ἐπίσης δραχ., ἐὰν πρόκειται περὶ ἀμοιβῶν καὶ ποσοστῶν ὑπὸ ἐταιριῶν κ.λ. χρηγουμενων, 150 δραχ. ἐὰν πρόκειται περὶ ἀποδοχῶν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, 100 δραχ. ἐὰν πρόκειται περὶ τοιούτων δημοσίων ἢ δημοτικῶν ὑπαλλήλων, καὶ 50 δραχ., ἐὰν πρόκειται περὶ ἐργατικῶν ἡμερομισθίων.

Συνθετικὸς φόρος ἐπὶ τῆς προσόδου ταύτης, ὡς ἐλάσσονος τῶν 6 χιλ. δραχ., οὐδεὶς θὰ καταβληθῇ.

Ἐπὶ καθαρᾶς προσόδου 10 χιλ. δραχ. ἔχομεν ἐπίσης κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας κατηγορίας ὀφειλόμενον ἀναλυτικῶν μὲν φόρον δραχ. 1000, συνθετικῶν δὲ 200 (ἐπὶ μόνων τῶν 4 χιλ. δραχ. πρὸς 5 %), ἦτοι ἐν ὅλῳ 1200 δραχ. ἀντὶ τῶν 1312,50 τοῦ παλαιοῦ (ἀναλυτικῶς 1200 + 112,50

συνθετικός) διὰ τὰς οἰκοδομάς, 737,50 (625+112,50) διὰ τὰς γαίας, καὶ 912,50 (800+112,50) διὰ τὰς κινήτας ἀξίας.

Κατὰ τὰς δύο μεσαίας κατηγορίας ὁ ὀφειλόμενος φόρος εἶνε δρ. 1000, ἥτοι 800 ἀναλυτικὸς καὶ 200 συνθετικὸς, ἀντὶ τῶν 487,50 τοῦ παλ. Νόμου (375+112,50), κατὰ τὴν ἐβδόμην δὲ 800 (600+200) ἀντὶ τῶν 362,50 (250+112,50) τοῦ παλαιοῦ, καὶ κατὰ τὴν ἕκτην πάλιν 800 διὰ τὴν α' ὑποκατηγορίαν, 500 διὰ τὴν β', 400 διὰ τὴν γ', καὶ 300 διὰ τὴν δ', ἐνῶ δι' ἀπάσας τὰς ὑποκατηγορίας ταύτας ὁ καταλογιζόμενος κατὰ τὸν παλ. Νόμον φόρος ἀνήρχετο μόνον εἰς 364,90 (252,40+112,50).

Καὶ τέλος ἐπὶ προσόδου 20 χιλ. δρ., θὰ καταβληθῇ φόρος διὰ τὰς συμπτυσσομένας τρεῖς πρώτας κατηγορίας, ἀναλυτικὸς μὲν 2000 δρ., συνθετικὸς δὲ 700 (20000—6000=14000 μὲ συντελεστὴν 5%), ἥτοι ἐν ὄλῳ 2700 δρ. ἀντὶ 3087,50 δρ. (ἀναλυτικὸς 2400+687,50 συνθετικὸς), διὰ τὰς οἰκοδομάς, 2312,50 διὰ τὰς γαίας, καὶ 2307 διὰ τὰς κινήτας ἀξίας.

Διὰ τὰς δύο μεσαίας κατηγορίας ὁ φόρος εἶνε 2300 (1600+700) δρ., ἀντὶ τῶν 1662,50 τοῦ παλ. Νόμου (975+687,50), διὰ δὲ τὴν ἐβδόμην κατηγορίαν καὶ τὴν α' ὑποκατηγορίαν τῆς ἕκτης δρ. 1900 (1200+700), καὶ διὰ τὰς λοιπὰς κατηγορίας τῆς ἕκτης καὶ κατὰ σειράν αὐτῶν, δρ. 1300 (600+700), 1100 (400+700), καὶ 900 (200+700), ἐνῶ κατὰ τὸν παλαιὸν Νόμον θὰ κατεβάλλετο φόρος διὰ μὲν τὴν ἐβδόμην περίπτωσιν ἐκ δρ. 1337,50 καὶ δι' ὅλας συλλύβδην τὰς ὑποκατηγορίας τῆς ἕκτης, ἐκ δρ. 1339,50 (652,40+687,50).

* *

Πρόδηλον πόρισμα τῶν νέων τούτων παρατηρήσεων εἶνε, ὅτι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος προοδευτικῆς φορολογίας ὑφίσταται ἐπὶ προσόδων κάτω τῶν 20 χιλ. δρ. ἀδιαφόρως τῆς πηγῆς τῶν. Ἡ τοιαύτη δ' ὁμοιόμορφος φορολογία δὲν δύναται, νομίζομεν, νὰ τύχη ἐπιδοκιμασίας εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν τόσον ἐπιμόνως ἐπιζητεῖται, καὶ ὀρθῶς, ἡ ἀνακούφισις τῶν ἐνδεεστέρων, καὶ ἡ σχετικὴ τῶν εὐπορωτέρων ἐπιβάρυνσις. Διότι εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἰσότητα, ἣν καθιεροῖ ἡ ἀναλογικὴ φορολογία, ἀντιτάσσεται ἡ πραγματικὴ ἀνισότης τῆς οἰκονομικῆς ἀντοχῆς καὶ ἰκανότητος τῶν φορολογουμένων. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι τὸ μείζον μέρος τῶν φορολογουμένων παρ' ἡμῖν προσόδων καίται ἀκριβῶς κάτω τῶν 20 χιλ. δρ.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πλέον τοῦ ποσοῦ τούτου φορολογουμένων προσόδων, δὲν ἐπέρχονται σημαντικαὶ διαφοραὶ καταλογιζομένου φόρου, ἀφοῦ ὁ μὲν ἀναλυτικὸς εἶνε πάντοτε ἀναλογικὸς, ἐπὶ δὲ τοῦ συνθετικοῦ ἢ προοδευτικῆς κλίμαξ εἶνε σχεδὸν ἀνεπαίσθητος.

Ἐστῶσαν π.χ. φορολογητέαι πρόσοδοι 50 χ. καὶ 100 χιλ. δρ., ἐκ

κεφαλαίων, ἐπὶ παραδείγματι, ἀρρομένων· ὁ μὲν ἀναλυτικὸς φόρος θὰ εἶνε 5 χιλ. δρ. κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, καὶ 20 χιλ. κατὰ τὴν δευτέραν, ὁ δὲ συνθετικὸς 3100 δρ. κατὰ τὴν πρώτην μὲ συντελεστὴν 6,20 ο) καὶ 7860 κατὰ τὴν δευτέραν μὲ συντελεστὴν 7,86 ο), ἥτοι ἐν ὄλῳ 8100 κατὰ τὴν πρώτην, καὶ 17860 κατὰ τὴν δευτέραν.

Ἐκ τούτου παρατηροῦμεν ὅτι διπλασιαζομένης τῆς προσόδου, μόλις ὑπερδιπλασιάζεται καὶ ὁ φόρος, ἐνῶ ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τοῦ δευτέρου προσοδούχου διαφέρει προφανῶς πλέον ἢ κατὰ τὸ τριπλάσιον τῆς τοῦ πρώτου.

Ὅτι δὲ τοιαύτη εἶνε ἡ ἀντίληψις καὶ τοῦ ἡμετέρου νομοθέτου καταδείκνυται ἐναργῶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθειμένων παραδειγμάτων, ἐν οἷς παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ προσόδου ἐξ ἐργατικῶν ἡμερομισθίων ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν μὲν αὕτη εἶνε 5 χιλ. δρ. καταλογίζεται φόρος δρ. 50, ἐὰν δὲ διπλασιασθῇ ἡ πρόσοδος, ἥτοι αὕξηθῇ εἰς 10 χιλ., ὁ φόρος ἐξαπλασιάζεται ἀνερχόμενος εἰς 300 δρ., καὶ ἐὰν τετραπλασιασθῇ αὕξανόμενη εἰς 20 χιλ., ὁ φόρος ἀναρριχᾶται εἰς 900 δρ., ἥτοι δεκαοκταπλασιάζεται!

Ἐπίσης ἐὰν πρόκειται περὶ ἀποδοχῶν δημοσίων ἢ δημοτικῶν ὑπαλλήλων διπλασιαζομένης τῆς προσόδου (αὕξανόμενης ἀπὸ 6 εἰς 10 χιλ. δρ.), ὁ φόρος τετραπλασιάζεται αὕξανόμενος ἀπὸ δρ. 100 εἰς δρ. 400, τετραπλασιαζομένης δὲ, ἥτοι ἀνερχομένης εἰς 20 χιλ., ὁ φόρος ἐνδεκαπλασιάζεται!

Τὴν αὐτὴν περίπου ἀκαταστασίαν παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κατηγορίας τοῦ Νόμου, ἐνῶ τῶν προσόδων ἀκριβῶς τούτων, ἥτοι τῶν προσόδων τῶν κάτω τῶν 20 χιλ. δρ., ἔδει νὰ φρεσθῇ πλείοτερον ὁ νομοθέτης. Διότι ἐπὶ τῶν μικρῶν τούτων προσόδων, αἱ ὅποιαι καταναλισκόμεναι συνήθως διὰ τὰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας τῶν προσοδούχων, δὲν καταλείκουσιν αὐτοῖς περισσεύματα, εἶνε πλέον ἢ δυσχερὲς νὰ σταθμισθῇ, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν, ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν γεννῶνται μεγάλαι ἀνισότητες εἰς βάρος τῶν μικρῶν τούτων προσοδούχων, τὰς ὁποίας οὐδεμίαν ἀνάγκην δικαιολογεῖ.

Ἐνῶ δὲ ὁ νομοθέτης φαίνεται ἀκολουθῶν τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν, ὅτι ὅσον αὐξάνει ἡ πρόσοδος, τόσον πλέον ἢ ἀναλογικῶς ἐνισχύεται καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰκανότης τῶν φορολογουμένων, καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφαρμόζει κατὰ τρόπον πλέον ἢ σιληρόν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐπὶ τῶν μικρῶν προσόδων, καὶ ἔτι πλέον σκληρότερον ἐπὶ τῶν ἐξ ἐργασίας, ὡς πρὸ παντὸς ἔδει νὰ εὐνοήσῃ, λησμονεῖ παραδόξως ταύτην μόλις ἀντικρύσῃ προσόδους μείζονας τῶν 20 χιλ. δρ., ἐν αἷς διπλασιαζομέναις, μόλις καὶ μετὰ βίας, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὑπερδιπλασιάζεται ὁ φόρος. Καὶ ὅμως εἰς τὰς πρόσόδους ἀκριβῶς ταύτας, ἐν αἷς φορολογεῖται τὸ περίσσευμα, θὰ ἦτο εὐχερέστερον νὰ ζυγίζηται κατ' ἀκριβειαν ἡ οἰκονομικὴ τῶν φορολογουμένων ἀντοχὴ.

Ἀρκοῦμεθα σήμερον εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις, καὶ καταλήγοντες συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, ἐνῶν κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ παλαιοῦ Νόμου κατέβαλε μεγάλην προσπάθειαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς φορολογικῆς ἱκανότητος τῶν πολιτῶν καὶ κατανομήν τῶν βαρῶν συμφώνως πρὸς ταύτην, χωρὶς καὶ νὰ ἐπιτύχη τούτου ἐν τοῖς πλείστοις ὡς εἶδομεν, κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Νέου παρατεῖται τῆς ἰδέας ταύτης, καὶ ἄνευ περιστροφῶν ἐπανέρχεται εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῷ, καὶτοι πεκαλαιωμένον πλέον σύστημα τῆς ἀναλογικῆς φορολογίας μὲ τὰς συμφυεῖς αὐτῷ ἀνισότητος καὶ ἀδικίας, ὡς ἐὰν ἐδειλίασε πρὸ τῆς νέας ἰδέας, πρὸς ἣν ὀρθῶς προσητένιζε. Θὰ ἦτο οὐχ ἥττον προτιμότερον καὶ σκοπιμώτερον νὰ ἐμένομεν ὑπὸ τὸν Παλαιὸν Νόμον μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας του, παρὰ ὑπὸ τὸν Νέον, ὃ ὁποῖος, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς καινοφανείας, μᾶς ἐπανέφερεν εἰς τὰ παλαιὰ συστήματα.

ΜΙΧΑΗΛ ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ο ΛΙΜΕΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΔΑΝΤΣΙΓΚ

Ἡ διοίκησις τοῦ λιμένος Δάντσιγκ ἀπέστειλεν εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν περὶ τοῦ λιμένος :

«Ὁ κυρίως θαλάσσιος λιμὴν τοῦ Δάντσιγκ περιλαμβάνει τὴν ἐξ 8 περίπου χιλιομ. ἑκτασιν τοῦ ἀκίνητου Βιστούλα, ἀπὸ τῆς «γεφύρας τοῦ πλατέος ρεῖθρου» (Breitenbach brücke) μέχρι τῆς «διώρυγος τοῦ λιμένος» (Hafen kanal), ὅπου, πρὸ τοῦ 1840, ἦτο ἡ ἐκβολὴ τοῦ Βιστούλα, καὶ τὴν 1,6 χιλιομ. μήκους διώρυγα τοῦ λιμένος, μετὰ τῆς λεκάνης τοῦ λιμένος, τῆς κειμένης ἀμέσως πρὸ τῆς ἐκβολῆς εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος. Ὁ διαρρέων τὴν πάλιν ποταμὸς Mottlau, ὅστις ἄλλοτε ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ Δάντσιγκ, δὲν δύναται πλέον σήμερον νὰ συνυπολογισθῇ εἰς τὸν κυρίως θαλάσσιον λιμένα. Ἡ πλωτὴ δὸς εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λιμένος εἶναι στενὴ καὶ γωνιώδης, τὸ βάθος της εἶναι μόνον 4,5 μετρ., οὕτως ὥστε μόνον μικρὰ πλοῖα (θαλάσσης) δύνανται ἐκεῖ νὰ πλέουν. Διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς πλωτῆς δόου τοῦ λιμένος πολλὰ ἐγένοντο κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων. Ἐν πρώτοις, πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἀκίνητοποίησις τῆς ἐκτάσεως τοῦ Βιστούλα κἀνωθεν τοῦ Plehendorf, διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑδρορράκτου τοῦ Plehendorf, μετὰ τὴν διείσδυσιν τοῦ Βιστούλα παρὰ τὸ Neufähr, διὰ τῆς ὁποίας εἰς δλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος ἐδημιουργήθη μία ἄνευ ρευμάτων ἤρεμος πλευστὴ δὸς, καὶ κατόπιν τῆς ὁποίας κατέστη δυνατὴ μία ἐπιτυχὴς ἐργασία πρὸς ἐκβάθυσιν τῆς πλευστῆς δόου, ἣτις πρότερον εἶχε μόνον περίπου 4 μέτρων βάθος. Περαιτέρω οὐσιαστικὰς βελτιώσεις ἔλαβεν ὁ λιμὴν, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἰς τὰ ἔτη 1901-1903, ὁπότε ἡ ἀνατολικῶς συνορεύουσα μὲ τὴν νησίδα Holm (λίμνη) (;) Schuitenlake μετετρέπη εἰς διώρυγα πλάτους 100-140 μ. καὶ μήκους περίπου δύο χιλιομ., βάθους δὲ 7,5 μ. — τὸν σημερινὸν λιμένα τοῦ Κάιζερ (Kaiserhafen) — καὶ οὕτως ἐδημιουργήθη μία σωστὴ ναυτικὴ δὸς ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Mottlau μέχρι τῆς διώρυγος τοῦ λιμένος. Κατὰ τὰ ἔτη 1912--1914 ἐξετελέσθη ἡ ἐπὶ μακρὸν ἤδη ζητούμενη, ἰδιαιτέρως δὲ ὑπὸ τῆς ναυπηγικῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, διεύρυνσις τῆς διώρυγος τοῦ λιμένος, μέχρις ἑκατὸν μέτρων, ἐνῶν ἕως τότε εἶχεν αὐτὴ πλάτος μόνον 51--57 μέτρων.

Διαρκούντος τοῦ πολέμου, αἱ ἀξιοζήμενοι ἀνάγκαι τῆς ναυσιπλοΐας ἤγαγον τέλος εἰς νέας ἀξιολόγους βελτιώσεις. Διὰ τῆς βραχυπλοΐας τοῦ δυτικοῦ μάλου ἠθρούνθη ἀπὸ 55 εἰς 80 μέτρα ἡ εἰσοδος τοῦ λιμένος μεταξὺ τῶν ἄκρων τῆς προκυμαίας. Πρὸς διευκόλυναν τοῦ διάπλου τῶν μεγάλων πολεμικῶν πλοίων διὰ τοῦ ἀκίνητου Βιστούλα, κατέστη ἀναγκαία ἐν αὐτῷ μία βελτίωσις τοῦ σχεδὸν ὀρθογωνίου περάματος τῆς διώρυγας τοῦ λιμένος. Ἡδῶν ἐκεί μακρὸν εἶχεν ἐνταῦθα ἀναγνώρισθῆ ὡς ἀναγκαία μία καλυτέρευσις τῶν συνθηκῶν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤρχισε νὰ συμπληροῦται ἡ ἐξοπέδωσις τῶν διεσπρηγμένων ἄκρων τῆς προκυμαίας κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος. Ἐν τούτοις, συνεπέα τῶν ἀναμενομένων εὐκοδομικῶν δυσκοιλιῶν, τὰ σχέδια δὲν ἐξετελέσθησαν. Ἡ διοίκησις τοῦ ναυτικοῦ εἶδεν ὅθεν ἐκείνην ἠναγκασμένην, συνεπέα τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ πολέμου, νὰ προβῆ εἰς λήψιν ἐσπευσμένων μέτρων. Ἐγένετο λοιπὸν, διὰ τῆς ἐκβορβορώσεως μιᾶς μεγάλης τριγωνικῆς ἐπιφανείας 21,000 π. μ. ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης, μία διαπλάτυνσις τῆς πλωτῆς ὁδοῦ, ἣτις ὄχι μόνον καθίστα πρᾶγματι εὐκόλον τὸν διάπλου τῆς καμπῆς ταύτης καὶ εἰς μεγαλύτερα πλοῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ διώρυγι τοῦ λιμένος ἀκφορτώνοντα πλοῖα καθίστα δυνατὸν τὸν πλοῦν πρὸς τὸ Schwofen. Παραμοία βελτίωσις ἀπητήθη εἰς τὴν βορείαν ἄκρον τοῦ Holm. Ἐκεῖ κατασκευάσθη, ἐν συνεχείᾳ μὲ τὸν ὑπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ ναυτικοῦ κατασκευασθέντα ἐπὶ τοῦ Holm πολεμικὸν λιμένα, μία περιστροφικὴ ἐγκατάστασις (:) (Dreherstelle), διαμέτρου 300 μ. Τετὸχροῦνος μὲ τὰ μέτρα ταῦτα ἐπεχειρήθη μία ἐκβάθουσις τῶν πλευρῶν ἀλλόκων εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος, κάτωθεν τῆς ἐκβολῆς τοῦ Moitlau, μέχρις 0,5 μ. καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν ὄρμον ἐξοδὸν μέχρι 10 μ., ὅπως ὑπάρχη διὰ τὰ ναυπηγούμενα εἰς τὸ κρατικὸν ναυπηγεῖον (Reichswerft) μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα τὸ ἀναγκαῖον βάθος ὑδάτων. Πᾶσαι αὗται αἱ κυρίως διὰ τοῦ σκοποῦ τοῦ Κράτους ἐκτελεσθεῖσαι βελτιώσεις ἀπεβαίνουν τώρα εἰς ὄφελος τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος τοῦ Δάντσιγκ, καὶ τοῦ ἐξασφαλίζουν διὰ πολὺν καιρὸν ἀρκετὸν βάθος ὑδάτων, ἀκόμη καὶ διὰ τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ἀναμενομένων ἐνταῦθα πλοίων. Διὰ τοῦ κλεισίματος τοῦ ἀκίνητου Βιστούλα μὲ τὴν παρεμβολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ἰλὺς τοῦ ρέοντος Βιστούλα κρατεῖται μακρὰν ἀπὸ τὸν λιμένα, θὰ εἶναι ἐπίσης δυνατὴ ἡ διατήρησις τοῦ τοιοῦτου βάθους τῆς πλωτῆς ὁδοῦ ἀνευ δαπανηρᾶς ἐκβορβορώσεως. Ὡς πλεονέκτημα τοῦ λιμένος τοῦ Δάντσιγκ ἀπέναντι τῶν μεγάλων γειτονικῶν τοῦ λιμένων, τοῦ Στέτιν καὶ τοῦ Καίνιξμπεργ, πρέπει ἀκόμη νὰ ἐξαρθῆ τὸ γεγονός ὅτι τὸ Δάντσιγκ ἐν τῇ κόλπῳ αὐτοῦ, τὸν ὅποιον σχηματίζει ἡ χερσόνησος Heia, κέκτηται ἐξαιρετὸν ὄρμον μὲ ἀρκετὸν βάθος καὶ καλὸν ἀγκυροβόλιον, καὶ ὅτι τὰ πλοῖα φθάνουν ἀμέσως ἀπὸ τὸν ὄρμον εἰς

τὸν κυρίως λιμένα, χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ διαπλεύσῃ προηγουμένως μίαν μακρὰν διάμεσον διώρυγα.

Ἐνῶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς πλωτῆς ὁδοῦ ἐλήφθη πρόνοια κατὰ τὸν ἀριστὸν τρόπον, ὅμως αἱ ἐν τῷ λιμένι ἐξυπηρετικαὶ τῆς διαμετακομίσεως (Umschlag) τῶν ἐμπορευμάτων ἐγκαταστάσεις μόνον κατὰ λίαν ἀνεπαρκῆς μέτρον ἱκανοποιῶν τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ παρόντος. Δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ὡς σπουδαιότατον καὶ, συνεπέα τῆς θέσεώς του, κειμένης εἰς ἄμεσον γειτνίασιν μὲ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος, ἰδιαιτέρως προτιμώμενον τόπον διαμετακομίσεως, τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς τὸ ἐμκόριον τὸ ἔτος 1879 λεκάνην. ἣτις ἀπὸ τοῦ 1899 χρησιμοποιοεῖται ὡς ἐλευθέρη ζώνη. Ἡ λεκάνη αὕτη ἔχει κατὰ τὴν βορείαν καὶ νοτιαν ὄχθην χονδρὰ παραλιακὰ τοιχώματα, εἶναι δὲ ἐφοδιασμένη μὲ τροχιάς ὄχθης καὶ μὲ ὑπέστεγα, κατὰ δὲ τὸ βόρειον μέρος καὶ μὲ πλωτοὺς γερανοὺς. Ἡ ὄξια ὅμως τῆς ἐγκαταστάσεως ταύτης μειοῦται κατὰ πολὺ, λόγῳ τοῦ μικροῦ βάθους τῶν ὑδάτων πρὸ τῶν παραλιακῶν τοιχωμάτων (4 ἕως 4,5 μ.), καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ ὑπάρχοντα ὑπέστεγα κατὰ μέγιστον μέρος, συνεπέα ἐκμισθώσεως εἰς ἰδιωτικοὺς ἐμπορικοὺς οἴκους, δὲν εἶναι πλέον ὑπέστεγα διαμετακομίσεως, ἀλλὰ ὑπέστεγα ἀποθηκεύσεως. Ἀλλ' ὅμως, μὲ τὴν μεγάλην κεφαλαιώδη ὄξιν τοῦ συγχρόνου ἀτμοπλοίου, ἀπαιτεῖται ἀπολύτως, διὰ τὴν οἰκονομικὴν ὄξιν ἐνδὲς τόπου διαμετακομίσεως, ἵνα ἡ φόρτωσις καὶ ἡ ἐκφόρτωσις τὰ μέγιστα ἐπιταχύνεται δι' ἱκανότητος ἠϋξημένης εἰς τὸ ἐπακρον, καὶ οὕτω συντομεύεται ἡ παραμονὴ τῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα. Εἰς τὴν ἀπαιτησὶν ταύτην ἀνταποκρίνεται ὁπωσδήποτε μόνον μία ἔκτασις 500 μ. εἰς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς λεκάνης τοῦ λιμένος. Ὁλόκληροι αἱ 1100 μέτρων περίπου μήκους παρακυμαίαι τῆς λεκάνης, αἱ ὅποιαι, κατὰ τὸ ὑπέδειγμα τῶν ὄξιν μιμήσεως συγχρόνων μεγάλων λιμένων, μὲ τέλειον νεώτερον παραλιακὸν ἐφοδιασμὸν ἴδῃ ἠδύναντο νὰ περιλάβουν ἑτησίως περίπου ἐν ἑκατομμύριον τόννων ἐμπορευμάτων, ἐπαρκῶν ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας μάλισ δι' ὀλίγον τι πλέον ἀπὸ τὸ ἥμισυ.

Οἱ λοιποὶ ἐν τῇ διώρυγι τοῦ λιμένος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκίνητου Βιστούλα κείμενοι τόποι διαμετακομίσεως ἀνταποκρίνονται ἀκόμη πολὺ ὀλιγώτερον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ παρόντος. Ἡ 1600 μ. μήκους διώρυξ τοῦ λιμένος ἔχει καθ' ὅλην τὴν ὄχθην τῆς νέας πλωτῆς ὁδοῦ χονδρὰ παραλιακὰ τοιχώματα, ἀλλ' ὅμως μόνον 800 μέτρα περίπου εἶναι χρησιμοποίησιμα πρὸς διαμετακομίσειν. Ἐπίσης καὶ ἐδῶ τὰ παραλιακὰ τοιχώματα ἔχουν βάθος ὑδάτος μόνον ἀπὸ 4 ἕως 4,5 μ., τροχιαὶ ὄχθης καὶ ἐν μέρει καὶ ὑπέστεγα ὑπάρχουν πρᾶγματι, ἐν τούτοις ταῦτα ἐξ ὀλοκλήρου εἶναι ἐκμισθωμένα ὡς ὑπέστεγα ἀποθηκεύσεως. Προσέτι τὰ ὑπέστεγα εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ τελείως παλαιωμένα καὶ κείνται πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸ ἄκρον τῆς προκυμαίας, οὕτως ὥστε

ἡ ἐργασία τῆς ἐκφορτίσεως καὶ φορτώσεως, ἥτις, συνεπεία τῆς ἐξ ὀλοκλήρου ἐλλείψεως γερανῶν, παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐκτελεῖται ὑπὸ χειρωνακτῶν, καὶ συνεπεία ἐγκαρσίας συγκοινωνίας ἐπὶ τῶν τροχιῶν ὄχθης δυσχεραίνεται κατὰ πολὺ, καθίσταται ἐξαιρετικῶς ἀντιοικονομική. Περὶ τοῦ βορείου μέρους τῆς διώρυγας τοῦ λιμένος, ὅπερ, μετὰ τὴν διεύρυνσιν τοῦ 1912 ἕως 1914, μόνον μὲ στομιακὰ διάτοιχα καὶ μὲ λιθοστρώτους ἐπικλινεῖς πλευρὰς ἐστερεώθη, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, σχετικῶς μὲ τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ ὑπηρεσίαν διαμετακομίσεως. Ἦτος τὸς τῆς διαμετακομίσεως εὐρίσκειται παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ἀκίνητου Βιστούλα ἔμπροσθεν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βιστούλα· περὶ αὐτοῦ δύναται νὰ γίνῃ λόγος κυρίως μόνον προκειμένου περὶ πλοίων μέσου μεγέθους, ἔχει δὲ αὐτὸς τὰς αὐτὰς ἐλλείψεις, αἷας καὶ ἡ διώρυξ τοῦ λιμένος. Ἔτι μικροτέρας σημασίας εἶναι οἱ κείμενοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα, μεταξὺ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βιστούλα καὶ τοῦ Schichauwerft, τόπου διαμετακομίσεως, τοῦ ὁποῖου σχηματίζουν οἱ ἀπὸ πρὶν ἐκτισμένοι τοῖχοι (:) (Gordungswände). Ἐδῶ λείπει κάθε ἐφοδιασμός μὲ τροχιάς, γερανοὺς καὶ ὑπόστεγα. Μία νεωτέρα ἀλλὰ μικρὰ ἐγκαταστάσις, ἥτις καὶ διὰ μεγάλα πλοία (θαλάσσης) δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ, εὐρίσκειται εἰς τὸν Καίζερικὸν λιμένα (Kaiserhafen). Ἐδῶ ἔχει κατασκευασθῆ μία 250 μ. ἔκτασις κατὰ μῆκος τῆς προκυμίας, ἥτις εἶναι ἐφοδιασμένη μὲ ὑπόστεγα, τροχιάς καὶ νεωτέρους γερανοὺς. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐξαντλοῦνται κεφαλαιωδῶς τὰ περὶ δημοσίων τῶν διαμετακομίσεως. Αἱ λοιπαὶ ἐκτάσεις τῶν ὄχθων ἐξυπηρετοῦν κατὰ μέγα μέρος τὴν ἰδιωτικὴν ὑπηρεσίαν διαμετακομίσεως, ἄλλως τε χρησιμοποιοῦνται αὐταὶ καὶ διὰ τὰς προσεγγίσεις τῶν πλοίων (θαλάσσης), διὰ τὴν ἀπόθεσιν εἰς ὄχηματα καὶ διὰ τὴν ξυλείαν. Ἐκτὸς τῶν μνημονευθεισῶν ἀτελειῶν, αἵτινες ἐνυπάρχουν εἰς τοὺς καθ' ἕνα τῶν τόπους διαμετακομίσεως, πρέπει γενικῶς νὰ τονισθῇ ὡς μειονέκτημα τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ λιμένος τοῦ Δάντσιγκ, ὅτι οἱ διάφοροι τόποι διαμετακομίσεως ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς τοῦ λιμένος εἶναι χωρισμένοι, ἀνεὺ ἐσωτερικῆς τινος συναφείας. Ἐκ τούτου δὲν δύναται νὰ ἐπιτηρηθῇ ὀλοκλήρως ἡ περιοχὴ τοῦ λιμένος, ἀναγκαία δὲ συνέπεια εἶναι ἡ κατάρτησις τῆς διοικήσεως καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν· προσέτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελεσθῇ μία σκόπιμος συγκέντρωσις τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας τοῦ λιμένος. Μέχρι τοῦδε αἱ ὑπάρχουσαι λιμενικαὶ ἐγκαταστάσεις ἀληθῶς ἐπήρκεσαν ἀκριβῶς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος τοῦ Δάντσιγκ, ἥτις πρὸ τοῦ πολέμου περιελάμβανε δύο στρογγυλὰ ἑκατομμύρια τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ ἀκόμη καὶ σήμερον, παρὰ τὴν κατὰ καιροὺς ζωηρὰν εἰσαγωγὴν διὰ τὴν Πολωνίαν, δὲν ὑπερέβη ἀκόμη τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀλλ' ἀναποφύκτως ἀναγκαῖον θὰ καταστῇ, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ἐμπορικὴ κίνησις

ἐν τῇ προσεχεῖ μέλλοντι δὲν ἤθελε φθάσει εἰς σημαντικὴν τινα αὐξήσιν, νὰ γίνῃ οἰκονομικώτερα ἢ ὑπηρεσία τῆς διαμετακομίσεως, διὰ σκοπίμου διασκευῆς τῶν ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεως, ἵνα δυνηθῇ τὸ Δάντσιγκ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ σπουδαιότητα ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐμπορίῳ.

Ἐπὶ τῆς ἀπὸ θαλάσσης συγκοινωνίας τοῦ Δάντσιγκ παρατηρητέον ἀκόμη τὰ ἀκόλουθα. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1913 οὐδὲν ἀκόμη πλοῖον ὑπὸ ἀμερικανικὴν σημαίαν προσήγγιζεν εἰς Δάντσιγκ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμερικανικῶν πλοίων κατὰ τὸ 1920 ἀνήλθεν εἰς 60, καθ. χωρ. 233403 τον. Οἱ Ἄγγλοι ἴστανται ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ ἀπὸ θαλάσσης συγκοινωνίᾳ τοῦ Δάντσιγκ. Ἀπὸ τοῦ 1913 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγγλικῶν πλοίων καὶ ἡ χωρητικότης των ὑπερετριπλασιάσθη. Ἀπὸ 100 πλοία χωρητ. 78492 τον. κατὰ τὸ ἔτος 1913 ἀνήλθεν εἰς 215 χωρητ. 256464 τον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων τοῦ Δάντσιγκ ἠϋξήθη ἰδιαιτέρως, φθάνων ἤδη τὰ 171 πλοία χωρητ. 36956 τον. Ἡ σημαία τοῦ Δάντσιγκ κατέχει οὕτως ἐν τῇ λιμένι ὡς πρὸς μὲν τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων τὴν τρίτην θέσιν, ὡς πρὸς δὲ τὸ ποσὸν τῆς χωρητικότητος τὴν ἕκτην θέσιν. Ἡ γερμανικὴ σημαία δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν θέσιν, ἣν κατεῖχε τῷ 1913. Ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν γερμανικῶν πλοίων φθάνει τὰ 1006, μὲ χωρητικότητα ὅμως μόνον 204958 τον. Ἡ γαλλικὴ χωρητικότης, ἥτις πρὸ τοῦ πολέμου δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀναδειχθῆ εἰς τὸ Δάντσιγκ, περιλαμβάνεται εἰς τὴν αὐξήσιν. Ἀπὸ τὸ 1919 μέχρι τοῦ 1920 σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη.

Ἀπὸ τὰς περὶ τοῦ λιμένος ἐκθέσεις συνάγεται περαιτέρω, ὅτι αἱ Ὀλλανδοί, οἱ Δανοὶ καὶ οἱ Νορβηγοὶ ἐπισκέπτονται τὸν λιμένα τοῦ Δάντσιγκ ἀκριβῶς ὅπως καὶ πρὶν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων καὶ τὴν χωρητικότητα τοῦ ἔτους 1913 δὲν προσήγγισαν ἀκόμη, ὑπολειπόμενοι κατὰ πολὺ. Ἰδίως ἡ Νορβηγικὴ σημαία δεικνύει ὄντως ἀπὸ τοῦ 1919 μίαν ἰσχυρὰν αὐξήσιν, ἀλλ' ὅμως εἶναι ἀκόμη 4 φορές περίπου μικροτέρα ἢ κατὰ τὸ 1913.

Ἐκ τῶν νέων σημαίων, αἵτινες προσήγγισαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Δάντσιγκ κατὰ τὸ 1920 ἐμφανίζονται εἰς τὸν πίνακα αἱ ἀκόλουθοι: Ἡ Βραζιλιανή, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Ἰαπωνικὴ, ἡ Μαροκινὴ, ἡ τοῦ Memel (:), ἡ Πολωνικὴ, ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ τῆς Οὐραγουάης.

Αἱ διάφοροι αὐταὶ σημαῖαι ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ Δάντσιγκ διαρκῶς περισσότερο εὐρίσκειται εἰς τὴν ὁδὸν νὰ καταστῇ «διεθνὴς λιμὴν».

Εθνικότητα	1913		1914		1915		1916		1917		1918		1919		1920	
	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.	Αριθμ. πλοία	Τόννοι καταχωρησμένοι - μετ.
Αμερικής	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Βελγίου	—	4920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Βραζιλίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Δανίας	204	55891	13	19226	—	19226	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Δανσπικ.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Γερμανίας	1898	526498	1090	383118	—	383118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Αγγλίας	192	78492	1	4871	—	4871	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Εσθονίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Φινλανδίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Γαλλίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ελλάδος	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ολλανδίας	90	37381	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ιαπωνίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Λιθουανίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Μαρόκου	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Νορβηγίας	205	124248	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Πολωνίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ρωσίας	15	27149	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Σουηδίας	332	70249	119	29154	—	29154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Τουρκίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ουγγαρίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1913-1920

Εθνικότητα ατμοπλοίων	Αριθμός	Τόννοι
Αμερικής	4	15012
Βελγίου	1	4729
Βραζιλίας	—	—
Δανίας	14	12392
Δαντοικ.	15	8400
Γερμανίας	68	18171
Αγγλίας	19	25036
Εσθονίας	—	—
Ιρλανδίας	1	453
Γαλλίας	2	1831
Ολλανδίας	2	2856
Λιθουανίας	3	279
Νορβηγίας	3	611
Πολωνίας	3	800
Σουηδίας	9	3206
Ρωσίας	1	93
Σύνολον	145	93869

Εξαγκρίσεις συνολική χωρητικότητα ατμοπλοίων

Το Lloyd's Register έδημοσίευσε τες τριμηνιαίες στατιστικές του επί της καταστάσεως της διεθνούς κατασκευής πλοίων, το τέλος Δεκεμβρίου 1920.

Κατά τας προηγουμένας στατιστικές, τέλους Σεπτεμβρίου, τα όπτα ναυπηγήσων πλοία ήσαν τόννων 7,565,171, με μείωσιν κατά 155,735 τόνν. ως προς τον μήνα Ιούνιον. Νυν εξακριβούται νέα μεγαλητέρα μείωσις εκ 385,303 τόνν. ήτις κατά τας προβλέψεις των ειδίκων θα αύξησθι επί πλέον, εξ αιτίας της διαλύσεως των σχετικών συμβολαίων.

Διά τας κυριωτέρας ναυτικές δυνάμεις παρέχοντι οι κάτωθι αριθμοί :

Εθνικότητα	Αριθμός πλοίων	Τόννοι
Αγγλία	921	3.708.916
Αποικία	74	186.655
Αμερική	235	1.310.312
Γαλλία	104	397.969
Ιταλία	159	363.784
Ιαπωνία	59	284.513
Δανία	57	121.279
Σουηδία	64	122.578
Σύνολον Παγκόσμιον	1980	7.179.778

Ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν τόννων τῆς Ἀγγλίας, οἱ 1.257.124 τόννοι διὰ 284 ἀτμόπλοια, ἀντιπροσωπεύουσι παραγγελίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων 87.580 τόν. διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων τῶν καθελκυσθέντων κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἶναι 580.000 τόννοι καὶ πλησιάζει τὸ πλεόν ὑψηλὸν σημεῖον ὅπερ ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχη μέχρι σήμερον, ὑπέρτερον κατὰ 12.000 τόνν. τοῦ τετάρτου τριμήνου 1913. Ἄλλ' ἡ χωρητικότης τῶν καθελκυσθέντων πλοίων ἔναντι τῆς τῶν ὑπὸ ναυπήγησιν εἶναι κατὰ 13 ο)ο, ἐν ᾗ πλησιάζει τὸ 23 ο)ο τὸ ἔτος 1913.

Ἡ μείωσις τῆς χωρητικότητος εἰς τὰ ναυπηγεῖα ὀφείλεται εἰδικῶς εἰς τὴν χαλαρωθεῖσαν παραγωγὴν τῆς Ἀμερικῆς (462.000 τόννους ὀλιγώτερον) ἐν ᾗ ἀντιθέτως τῶν ἄλλων ἔθνων ὑπῆρξε μὴ αὐξήσις σχεδὸν 100.000 τόννων.

Διὰ νὰ συγκριθῇ ἡ σημερινὴ παραγωγὴ ἔναντι τῆς προπολεμικῆς, ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τὸ τέλος Ἰουνίου 1914 ὑπῆρχον ὑπὸ κατασκευὴν 3,162,800 ἐκ τῶν ὁποίων 1,722,124 τόννοι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ 1,440,766 εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν πετρελαιοκινήτων πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὑπὸ κατασκευὴν 169 (χωρητικότητος ἀνωτέρας τῶν 1000 τόννων ἕκαστον) 1,169,003 τόννων, ἐκ τῶν ὁποίων 64, τόννων 422,553 ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ 88, τόννων 637,100 ἐν Ἀμερικῇ.

Τὸ Lloyd's Register διὰ πρώτην ἤδη φοράν ἀναφέρει αὐξήσιν εἰς τὰ μότερο-κίνητα πλοῖα καὶ σημειοῖ ὅτι εἶναι σήμερον ὑπὸ κατασκευὴν ἐν γένει 189 ἀντιπροσωπεύοντα 454,502 τόννους.

Ἐτέρα Στατιστικὴ τοῦ Lloyd's, δημοσιευθεῖσα περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1920, ἡ ἀναφέρουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν καθελκυσθέντων πλοίων κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ 1920, σημειοῖ τὸν ἀριθμὸν 1759 συνολικῶν τόννων 5,861,666.

Διαιρεῖ δὲ ταῦτα ὡς ἔπεται κατὰ ἔθνη :

	ἀριθ.	τόνν.
Ἀγγλία	618	2,055,624
Ἀποικίαι Ἀγγλίας	» 103	» 203,644
Ἀμερικῇ	» 509	» 2,476,253
Γαλλία	» 50	» 93,449
Ἰταλία	» 82	» 133,190
Ἰαπωνία	» 140	» 456,642
Ὀλλανδία	» 91	» 183,149
Σουηδία	» 46	» 63,823.

Ἐκ τῶν καθελκυσθέντων ἐν Ἀγγλίᾳ 410, τόννων 1,201,229 θὰ φέρωσιν ἀγγλικὴν σημαίαν, τὰ δὲ λοιπὰ κατασκευάσθησαν ἐπὶ τῆ βάρσει παραγγελίων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων 20 ἀτμόπλοια συνολικῶν τόννων 131,589 διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Ἐναντι τῶν προηγουμένων ἔτων σημειοῦται αἰσθητὴ μείωσις καθελκυσέως, ὡς πρὸς τὸ 1919 κατὰ τὸ ὅποιον ἐπιτυγχάνεται τὸ μέγιστον σημεῖον διὰ τῆς κατασκευῆς 2483 συνόλου τόννων 7,144,459, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ ἔτος 1918 παρουσιάζεται σχετικὴ αὐξήσις καθότι κατὰ τὸ 1918 κατασκευάσθησαν 1866 πλοῖα συνολικῶν τόννων 5,447,444.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ «La Marina Mercantile Italiana».)

* *

Ἡ Κίνησις τοῦ Λιμένος τῆς Σμύρνης

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καταπλευσάντων Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων παρίστανται οὕτως ηὐξημένος διότι εἰς τοῦτον περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐπίπτακτα τοιαῦτα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ τινὰ φορτηγὰ. Τὰ καταπλεύσαντα καὶ ἐνεργήσαντα ἐμπορικὰς πράξεις Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια εἶναι τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὴν γραμμὴν Πειραιῶς — Σμύρνης — Κων)πόλεως ἢ Σμύρνης καὶ ἄλλων λιμένων τῆς Ἑλλάδος. Οὐδὲν φορτηγὸν Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιο ἐφόρτωσεν ἢ ἐξεφόρτωσεν ἐνταῦθα κατὰ τοὺς ἀνω δύο μῆνας, ὡς ἄλλως τε ἐλάχιστοι εἶναι αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς Ἑλληνικὸν φορτηγὸν ἀτμόπλοιο ἐνήργησε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐμπορικὴν πράξιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐνταῦθα ἐμπορίου.

Ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἀτμοπλοίων, ἐξαιρέσει τεσσάρων μικρῶν ἐπιβατηγῶν — ἐν συνόλῳ 900 τόννων χωρητικότητος — ἅτινα ἐξυπηρετοῦσι τὴν γραμμὴν Σμύρνης — Ν. Ἐφέσου — Ἀτταλείας καὶ Πειραιῶς — Σμύρνης — Κων)πόλεως, πάντα τὰ λοιπὰ εἶναι φορτηγὰ.

Φορτηγὰ ἐπίσης εἶναι τὰ καταπλεύσαντα Ὀλλανδικὰ, Ἀμερικανικὰ, Σουηδικὰ, Βελγικὰ καὶ Ἰαπωνικὰ.

Τὰ Ρωσικὰ εἶναι μικτὰ (ἐπιβατηγὰ — φορτηγὰ) καὶ ἐκτελοῦσι τὴν συγκοινωνίαν Σμύρνης — Ν. Ἐφέσου — Ἀτταλείας ἢ Σμύρνης — Κων)πόλεως, ἐπεκτείνοντα ἐνίοτε καὶ μέχρι Πειραιῶς τὰς προσεγγίσεις των.

Τὰ Γαλλικὰ εἶναι ἐπιβατηγὰ καὶ ἐξυπηρετοῦσιν ἀτάκτως ἤδη, τὴν ἄλλοτε τακτικὴν γραμμὴν Μασσαλίας — Αἰγύπτου — Συρίας — Σμύρνης — Κων)πόλεως — Πειραιῶς — Μασσαλίας.

Ἐπίσης ἐπιβατηγὰ εἶναι πάντα τὰ Ἰταλικά, ἅτινα καὶ τακτικώτερον ἐπισκέπτονται τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης εἰς τρόπον ὅσπερ πολυλάκις συμπύπτει νὰ καταπλεύσωσιν εἰς τὸν ἐνταῦθα λιμένα τρία καὶ τέσσαρα ἀτμόπλοια ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, ἅτινα διατίθενται εἰς τὰς γραμμὰς τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Τὰ περισσότερα τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶην Αὐστριακὸν Λόγδ, τὰς γραμμὰς οὗτινος καὶ συνεχίζουσι, τὰ δὲ ὑπόλοιπα εἰς ἄλλας μεγάλας ἀτμοπλοϊκὰς Ἰταλικὰς ἐταιρείας. Κυρίως ἐξυπηρετοῦσι τὰς γραμμὰς Ἰταλίας — Ἀλεξανδρείας — Συρίας — Ἀτταλείας — Σμύρνης — Κων-

σταντινουπόλεως—Πειραιώς—Ἰταλίας.

**Πίναξ τῶν καταπλευσάντων εἰς τὸν λιμένα Σμύρνης πλοίων
κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1921**

Ἀτμόπλοια		Ἰστιοφόρα		
Ἐθνικότης	Ἀριθ. ἀτμοπλοίων	Χωρητικότης	Ἀριθ. ἰστιοφόρων	Χωρητικότης
Ἑλλάς	79	36164	138	2762
Ἀγγλία	36	37179		
Ἰταλία	20	30226	4	98
Ρωσία	12	5701		
Γαλλία	9	10862	1	40
Ὀλλανδία	4	4532		
Ἀμερική	2	5627		
Σερβία	1	292		
Δανία	1	1396		
Τουρκία	1	4	41	439
Νορβηγία	1	975		
Σουηδία	1	1727		
Ἰαπωνία	1	1921		
Βέλγιον	1	2045		
Ρουμανία			1	37
Τὸ ὅλον	169	129651	185	3376

**Πίναξ τῶν καταπλευσάντων εἰς τὸν λιμένα Σμύρνης πλοίων
κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον 1921**

Ἀτμόπλοια		Ἰστιοφόρα		
Ἐθνικότης	Ἀριθ. ἀτμοπλοίων	Χωρητικότης	Ἀριθ. ἰστιοφόρων	Χωρητικότης
Ἑλλάς	63	28354	141	1975
Ἀγγλία	46	45645	1	86
Ἰταλία	18	28683	4	184
Ρωσία	11	6957		
Γαλλία	5	5235	3	44
Ὀλλανδία	5	6675		
Ἀμερική	3	8363		
Σερβία	1	882		
Δανία	1	1327		
Τουρκία	1	4	29	349
Σουηδία	2	2474		
Ἰαπωνία	1	2523		
Βέλγιον	1	1680		
Τὸ ὅλον	158	137902	178	2638

Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἡραμιῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

Ὁ ἐν Ρίω Ἰανεῖρω Ἕλλην πρέσβυς κ. Πεζᾶς ἀναφέρει πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τὰ κάτωθι).

Ἡ παρατηρουμένη ἀπὸ τινος ἐκπτώσις τῶν ναύλων τῶν φορτηγῶν ἀτμοπλοίων, μὲ παρακινεῖ ν' ἀναφέρω τὰ ἑξῆς: Ἐκ τῆς τελευταίας ἀνὰ τὴν Ν. Ἀμερικὴν περιόδου μου συνήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐάν οἱ Ἕλληνες πλοιοκτῆται ἢ ἐφοπλισταὶ ἴδρουν μηνιαίαν τακτικὴν γραμμὴν θαλασσίας συγκοινωνίας μεταξὺ τοῦ λιμένος Πειραιῶς καὶ τῶν λιμένων τῆς Ν. Ἀμερικῆς, Μπερναπούχου, Ρίου Ἰανεῖρου, Σάντος, Ρίο Γράντε, Μοντεβιδέου καὶ Βούενος, Ἄυρες θὰ ἠδύναντο μεγάλα ν' ἀποκομίσωσι κέρδη.

Καθ' ἃ μοι ἐδηλώθη ἐκ προσώπων ἄρμοδίων, μόνον ἐκ τῶν λιμένων τῆς Βραζιλίας θὰ ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι περὶ τὰς 50 χιλιάδας τόννων καφέ, ζακχάρεως καὶ ὀσπρίων, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ σιτηρὰ καὶ τ' ἄλλα προϊόντα τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας.

Πρὸς τούτοις δεῶν νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν ὑπάρχουσι τοὐλάχιστον 600 χιλιάδες Συρίων καὶ Ἑβραίων οἵτινες καταναλισκοῦσι προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπομένως, πλὴν τῶν μεταναστῶν οἵτινες θὰ ἔρχονται ἢ θ' ἀναχωρῶσι μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, θὰ μεταφέρωσι καὶ προϊόντα τῶν δύο χωρῶν, διότι, ὅπως παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, οἱ μετανάσται ἀρέσκονται πάντοτε εἰς τὰ προϊόντα τῆς πατρίδος των.

Τακτικὴ συγκοινωνία μεταξὺ Πειραιῶς, Σμύρνης καὶ Βηρυτοῦ θὰ διηυκλόυνε μεγάλως τὴν ἀνω κίνησιν. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ αὐτοῦ θὰ ἠγολοῦντο μεγάλαι ἀγοραὶ καταναλώσεως καὶ διὰ τὰ Ἑλληνικὰ προϊόντα, ὅσον ἐλάϊας, ἐλαιον, σῦκα, σταφίδα, ἔξ ὧν καὶ σήμερον εἰσάγονται οὐκ ὀλίγα μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς μεταφορᾶς καὶ τὰς ἐκ τῶν μεταφορῶν βραδύτητας καὶ ζημίας ἐν τοῖς Ἰταλικῶς καὶ Γαλλικῶς λιμέσι. Δεῶν πρὸς τούτοις νὰ λάβωσιν οἱ ἡμέτεροι ἐφοπλισταί, ὑπ' ὄψει, τὸ ὑπάρχον μέγα ρεῦμα μεταναστεύσεων εἰς Ν. Ἀμερικὴν ἐξ Ἰταλίας, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, ἐξ οὗ θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ ἐπιωφεληθῆ ἢ Ἑλληνικὴ ναυτιλία διὰ καταλλήλων τινῶν προσεγγίσεων εἰς λιμένας τῶν ἀνω χωρῶν, περὶ ὧν μοι ἔκαμιν ἄλλοτε θετικὰς προτάσεις καὶ δὲν Ἄγιω Παύλῳ μέγας ἐμπορικὸς καὶ ναυτομεσιτικὸς οἶκος Σάντος καὶ Σία.

Παρακαλῶ τὸ Σ. Ὑπουργεῖον νὰ εὐαρεστηθῆ ν' ἀνακοινώσῃ τὴν παροῦσαν μοι διὰ τοῦ ἄρμοδίου Ὑπουργείου εἰς τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ὅπως ἐπιστηθῆ ἢ προσοχὴ τῶν ἡμετέρων ἐφοπλιστῶν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς. Ἐάν θὰ ἀποδεχθῶσιν οὗτοι τὴν πρότασίν μου θὰ ἠδύναμην νὰ δώσω αὐτοῖς καὶ πᾶσαν ἤν

ἤθελον μοι ζητήσῃ, συμπληρωματικὴν πληροφορίαν. Προκαταβολικῶς μόνον ἀναφέρω σήμερον ὅτι τρία καὶ τὸ πολὺ τέσσαρα ἀτμόπλοια χωρητικότητος 6-700,000 τόν. διεσκευασμένα καταλλήλως καὶ πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν κατὰ τοὺς γνωστοὺς ἔρους καὶ ἔχοντα καὶ μικρὸν ψυγεῖον, θὰ ἤρκουν πρὸς τὸ παρὸν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς προτεινομένης μηνιαίας συγκοινωνίας.

Πρόεδρος ΠΕΖΑΣ

Ἡ κατάσταση τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ

Ἐν τῷ «Ἐτήσιον Δελτίον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐφοπλιστῶν τῆς Γαλλίας» τοῦ 1921, τὸ ὁποῖον ἄρτι ἐξεδόθη, περιέχει ἐνδιαφερούσας πληροφορίες περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ.

«Κατὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1919 ἡ ὀλικὴ χωρητικότης τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ ἀνῆρχετο εἰς 1.886.919 τόννους, κατὰ δὲ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1919 ἔφθασε τοὺς 2.076.963 τόννους, παρουσιάζουσα τοιούτῳ τρόπῳ αὐξήσιν 190.143 τόννων. Κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν τοῦ 1920 ἡ αὐξήσιν τῆς χωρητικότητος ηὐξήθη ἀκόμη περισσότερον, κατὰ τὴν 30 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἀνεληθῆσα εἰς 2.180.345 τόννους. Ἡ αὐξήσιν διὰ μόνην τὴν ἑξαμηνίαν εἶναι 103.382 τόννοι. Ἐντὸς διαστήματος 18 μηνῶν ἡ ἀνήκουσα χωρητικότης εἰς τὸν κεντρικὸν Σύνδεσμον τῶν Ἐφοπλιστῶν τῆς Γαλλίας ηὐξήθη κατὰ 293000 τόννους. Δὲν πρόκειται πραγματικῶς παρὰ μόνον διὰ τὴν στατιστικὴν τὴν ἐνδιαφέρουσαν τὸ ἰδιωτικὸν ἐμπορικὸν ναυτικόν. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 18 τούτων μηνῶν ἐναυπηγήθησαν ἐν Γαλλίᾳ, 47 ἰστιφόρα καὶ 29 ἀτμόπλοια, τὰ τελευταῖα ταῦτα χωρητικότητος 39.000 τόννων.

Ὡς ἐκ τῆς ὀλικῆς σχεδὸν στασιμότητος τῶν ναυπηγήσεών μας, οἱ ἐφοπλισταὶ μας ἀπετάθησαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ νὰ προμηθευθῶσι τὰ πλοῖα τῶν ἐποίων εἰχομεν τὴν ἀμεσώτεραν ἀνάγκην. Ἐν τῷ συνόλῳ τῆς αὐξήσεως τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ κατὰ τοὺς 18 ἀνωτέρω μῆνας ἔφθασεν εἰς 388.900 τόννους. Ἀφ' ἑτέρου εἰχομεν ἀπωλείας 95.000 τόννων. Οὕτως ὥστε μένει ὡς εἴπομεν μία πραγματικὴ αὐξήσιν 293000 τόννων. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ 1919 εἰχομεν ἀπωλείας λόγῳ μὲν πολέμου 2 ἀτμ. λόγῳ δὲ τυχαίων συμβεβηκότων τὸ μέγα σύνολον τῶν 54.000 τόννων.

Ἐν τῷ Γαλλικῷ ναυτικῷ ἠδυνήθη νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς ἀπωλείας του καὶ μάλιστα νὰ αὐξήσῃ τὴν χωρητικότητά του παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τοῦ 1914, ὑπολογιζομένης καὶ τῆς παρουσίας τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωρίζομεν, πρέπει νὰ ἐξαγορασθῇ ὑπὸ τῶν ἐφοπλιστῶν. Ἐν τῷ ναυτικῷ τοῦ Κράτους περιλαμβάνει 452.943 τόννους ἀνήκοντας εἰς διαφόρους δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ 150.000 τόννους πλοίων, πρώην ἐχθρικῶν, παραδοθέντων προσωρινῶς εἰς τοὺς ἀγορα-

στάς των, ἤτοι σύνολον 602.943 τόννων. Ἐν τῷ συνόλῳ τοῦτο προστιθέμενον εἰς τὸ ναυτικὸν τὸ ἰδιωτικὸν ἀναβιδάζει τὴν ὀλικὴν χωρητικότητα τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ εἰς 2,783,289 τόννους. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἡ χωρητικότης αὕτη ἀνῆρχετο εἰς 2,555,775 τόννους. Ὑπάρχει λοιπὸν μία αὐξήσιν 227,000 τόννων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μέρος αὐτοῦ τοῦ ναυτικοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ sloopers καὶ ἄλλα πλοῖα ξύλινα ἀνευ μεγάλης ἐμπορικῆς ἀξίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ προσπάθειᾳ αὕτη τῆς ἀνανεώσεως τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ εἶναι ἀξιοσημεῖωτος. Μὴ λησμονώμεν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἀπωλέσαμεν αἰτία πολέμου 921,636 τόννους καὶ λόγῳ θαλασσιῶν ἀτυχημάτων 207,156 τόννους, ἤτοι σύνολον 1,128,792 τόννων. Αὐτὴν τὴν τρομερὰν ρωγμὴν τὸ Γαλλικὸν ναυτικὸν ἔφραξε μὲ μόνας τὰς δυνάμεις του, διότι τίποτε δὲν ἔλαβε δι' ἐπανορθώσεως διὰ τὰς αἰτίας πολέμου ζημίας του δὲν τοῦ ἐπλήρωσαν ἀκόμη οὔτε ὅλα τὰ ἐπιταχθέντα πλοῖα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρώην ἐχθρικὰ πλοῖα ἡ ἀξία των θέλει ἐκπεσθῆ ἐκ τοῦ λησμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως τῆς Γερμανίας, χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ χρηματικὴν καταβολὴν ἢ πληρωμὴν ἐκ μέρους τοῦ Γαλλικοῦ κράτους, ἀλλὰ τὰ πλοῖα ταῦτα θέλουσι πωληθῆ εἰς τοὺς ἐφοπλιστάς, οἵτινες καὶ θέλουσι καταβάλλῃ τὴν ἀξίαν των. Μία τοιαύτη στατιστικὴ εἶνε ἐνθαρρυντικὴ καὶ δεικνύει ὅτι, παρ' ὅλας τὰς παντὸς εἴδους δυσκολίας τὰς ὁποίας εἶχε νὰ ὑπερπηθῆσῃ τὸ Γαλλικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴν ἀνακωχὴν, ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸ ρεῦμα καὶ νὰ φανῇ ἄξιον τῆς ναυτικῆς Γαλλίας».

«Μετάφρασις»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alexandre P. Couclélis, Docteur ès sciences politiques et économiques. «Les Régimes gouvernementaux de la Grèce de 1821 à nos jours». (Librairie de la Société du Renouveau Sirey) Paris 1921.

Ἡ μελέτη αὕτη, ἐκδοθεῖσα λίαν ἐπικαίρως, ἀποτελεῖ μίαν ἐμβριθῆ ἐπισκόπησιν καὶ εὐσυνειδήτην μελέτην τῶν πολιτειακῶν συστημάτων καὶ πολιτευμάτων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Ἑπαναστάσεως μέχρι τῆς σήμερον. Ὁ συγγραφεὺς πρὶν ἢ ἐξετάσῃ αὐτὰ ταῦτα τὰ πολιτεύματα τῆς Ἑλλάδος προβαίνει εἰς σύντομον ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων ἅτινα ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς συντάξεως τῶν διαφόρων πολιτευμάτων, δίδων οὕτω τὰς βάσεις τῆς πλήρους ἀντιλήψεως τοῦ πνεύματος αὐτῶν.

Δίδων τὸν ὄρισμὸν τῶν πολιτειακῶν συστημάτων (régimes gouvernementaux) ὡς τὴν μορφήν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῆς σημασίᾳ, περιλαμβανομένης οὕτω οὐ μόνον τῆς ἐκτελεστικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἐξετάζει λεπτομερῶς ἐν ἐκάστῳ πολιτεύματι, ποῖα ὑπῆρξεν ἡ σχέσηις μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτάτων τῆς πολιτείας ἐξουσιῶν.

Ἡ ὅλη μελέτη, γραφείσα εἰς γλαφυρωτάτην γαλλικὴν γλῶσσαν, ἀποτελεῖται ἐκ πέντε θεμελιωδῶν κεφαλαίων, τῶν τὸ πρῶτον ἀφιερῶνται εἰς τὴν ἱστορικὴν εἰσαγωγὴν, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ, τρίτῃ καὶ τετάρτῃ κεφαλῇ ἀναλύονται τὰ τρία παρ' ἡμῖν ἐφαρμοσθέντα πολιτειακὰ συστήματα, ἐν τῇ χρονολογικῇ σειρᾷ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, ἐν οἷς τυγχάνουσι ἐρμηνείας τὰ ἐκάστοτε ἰσχύσαντα πολιτεύματα, τοῦ κοινοβουλευτικοῦ θεσμοῦ μετ' ἰδιαιτέρας ὅλως ἐπιμελείας ἐξεταζομένου ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864.

Ἐν συμπεράσματι δὲ ὁ συγγραφεὺς, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκ τῆς ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα ἐφαρμογῆς τῶν πολιτειακῶν ἡμῶν διατάξεων καὶ τὰ ἐκ τῆς σημαντικῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης συσσωρευθέντα διδάγματα θίγει τὸ ζήτημα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ κηρύσσεται μετὰ σοβαρωτάτων ἰσχυρισμῶν ὑπὲρ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ καταστατικοῦ ἡμῶν Χάρτου ἐπὶ τῇ τέλει ἰδίᾳ τῆς συστάσεως τῆς δευτέρας Βουλῆς (Γερουσίας) ὡς μόνου μέσου δυναμένου νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πολιτειακῶν ἐξουσιῶν ἰσσορροπίαν, χάριν τῆς ἐκ ταύτης ἐξαρτωμένης κανονικῆς λειτουργίας τοῦ πολιτειακοῦ ἡμῶν συστήματος.

Γενικῶς ἡ μελέτη αὕτη, περιέχουσα ἱκανὴν βιβλιογραφίαν, ἀποδεικνύει τὸν νεαρόν, ἀλλ' ἐμβριθέστατον συγγραφεῖα, ὡς κατέχοντα πληρέστατα τὸ θεμελιώδες θέμα τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ

δὲ ἐν σοβαρὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον, παρουσιάζον συντόμως ἀλλὰ σαφέστατα ὁλόκληρον τὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιτειακῆς δράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, λόγῳ δὲ τῆς εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν συντάξεως αὐτοῦ παρέχον καὶ εἰς τοὺς ξένους, κατὰ τὴν σημαντικωτάτην ταύτην περιόδον τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν πολιτειακῶν καὶ κοινωνικῶν ἔργων, τὸ μέσον νὰ γνωρίσωσιν ἐν ποίᾳ σταθερᾷ συνεχείᾳ, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος πιστὸν εἰς τὰς παραδόσεις του, ἐπέδωξε τὴν ἐλευθερίαν ὀργάνωσίν του.

Ὁ κ. Ἀλεξ. Κουκλέλης ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν νέων ἐπιστημόνων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ὁμάδα τῶν συνεργατῶν τοῦ «Μέλλοντος». Ἡ ὑποστήριξις τῆς διατριβῆς του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων ὑπῆρξε θριαμβευτικῆ. Ἐλάβε πληρῆς «ἄριστα» καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπάρχει ὅτι καὶ ἄριστη θ' εἶναι ἡ σκαδιοδρομία του.

Le système monétaire Grec et le change. — Ὁ κ. Δαμίρης, γνωστὸς ἤδη ἐξ ἄλλων οἰκονομολογικῶν ἔργων συγγραφεὺς καὶ ἀριστοῦχος διδάκτωρ τοῦ τε Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Παρισίων συνέγραψε γαλλιστὶ τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον τρίτομον μεγίστης σπουδαιότητος ἔργον, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις, καὶ κυκλοφορήσαν κατ' αὐτὰς ἐν Ἑλλάδι. Ὡς βάσις τοῦ ἔργου ἐχρησίμευσεν ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ ἣν ὑπέβαλεν ὁ κ. Δαμίρης εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων ὑπὸ τὸν τίτλον «Le système de circulation fiduciaire et de réglementation du change de la Grèce», καὶ ἦτις ὄρισθη ὡς συμμετάσχη τοῦ προσεχοῦς ἐνιαυσίου διαγωνισμοῦ τῶν διατριβῶν πρὸς βράβεισιν. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐπεξεργασθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα ἀπέτελεσε τὸ τρίτομον ἔργον τὸ ὁποῖον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Εἰς τὸν πρῶτον τόμον μελετᾶται ἐν πρώτοις ἱστορικῶς ἡ κατάστασις τῆς πιστωτικῆς κυκλοφορίας καὶ τοῦ συναλλάγματος ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1910, ὡς καὶ οἱ λόγοι οἵτινες δύνανται νὰ ἐξηγήσωσιν ἐπιστημονικῶς τὴν μεθοδικὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος, τὸν βαθμιαῖον περιορισμὸν τῆς κυκλοφορίας καὶ τὴν ἐπίνοδον κατὰ τὸ 1907 τοῦ συναλλάγματος εἰς τὸ ἄρτιον. Ἀκολουθῶντες ἐξετάζονται αἱ περιστάσεις ὑφ' ἃς ἐφηγήσθη καὶ οἱ σκοποὶ εἰς οὓς ἀπέβλεψε τὸ ἄρθρον 8 τοῦ νόμου ΓΧΜΒ' τῆς 19 Μαρτίου 1910 τὸ ὁποῖον ὀφειλόμενον εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἀειμνήστου διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Γ. Βαλιωροῦ εἰσήγαγεν ἐν Ἑλλάδι ὁλόκληρον σύστημα κυκλοφορίας καὶ συναλλάγματος σχεδὸν ἰδιόρρυθμον. Ὁ δεύτερος τόμος εἶνε ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς σημερινῆς καταστάσεως, τοῦ τελουταίου πολλαπλασιασμοῦ τοῦ κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος, ὅλων τῶν κακῶν συνεπειῶν τῆς πληθωρικῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἐπελθούσης ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1919 πτώσεως τῆς δραχμῆς, ἀπομακρυνθείσης τῆς ἰσοτιμίας τοῦ δολλαρίου. Τέλος ὁ συγγραφεὺς, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς κυκλοφορίας καὶ τοῦ συναλλάγματος οἷα εἶναι σήμερον, διαγράφει τὴν πολιτικὴν ἣν δέον κατὰ τὴν γνώμην του ν' ἀκολουθήσῃ

τὸ Κράτος ἵνα ἐπιτύχη βαθμιαίως καὶ μεθοδικῶς τὴν συστολὴν τῆς πληθωρικῆς κυκλοφορίας καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς δραχμῆς εἰς τὸ ἄριστον. Εἰς τὸν τρίτον τόμον ἐξετάζεται ἕαν, ἐπανερχομένου βαθμηδὸν τοῦ κόσμου εἰς μίαν κατάστασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κυκλοφορίας τοῦ συναλλάγματος καὶ τῶν διεθνῶν πληρωμῶν πλησιάζουσιν τὴν τῆς προπολεμικῆς περιόδου, ἢ Ἑλλάς δέον νὰ ἐπανέλθῃ ὀριστικῶς εἰς τὸ ἰδιόρρυθμον σύστημά της ἢ μᾶλλον νὰ ἐπιδιώξῃ ἐν καιρῷ εἰσαγωγὴν τῆς νομίμου κυκλοφορίας τῆς βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐξαργυρώσεως τῶν τραπεζογραμματίων ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει διὰ χρυσοῦ. Τοιοῦτος ἐν συνάψει ὁ σκελετὸς τοῦ ἔργου; ὅπερ εἶναι κυρίως εἰπεῖν ἢ ἱστορία, ἢ ἑρμηνεία, ἢ ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσις καὶ ἢ θεωρητικὴ μελέτη τοῦ νόμου ΓΧΜΒ' καὶ ὅπερ ὡς ἐκ τούτου θὰ μείνῃ βεβαίως ἐπὶ μακρὸν κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδος του. Ἄλλ' ἢ ἐν λόγῳ μελέτη οὐ μόνον ἐξαντλεῖ τὸ θέμα τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ βρίθῃ λεπτῶν παρατηρήσεων, λεπτομερειῶν, πληροφοριῶν καὶ νεωτάτων στατιστικῶν πινάκων, ἀλλὰ καὶ παρέχει μίαν γενικὴν εἰκόνα τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Τὸ εὐρὺ κοινὸν τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρεται σήμερον διὰ τὸ ζήτημα τοῦ συναλλάγματος θὰ σπεύσῃ ἀναμφιβόλως νὰ ἀποκτήσῃ τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Δαμίρη, καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος θέλει ἐκτιμῆσει δεόντως τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.